

Biznis.rs

PRIMERAK ZA PRETPLATNIKE

BROJ 14 - NOVEMBAR 2022.

Saša Randelović, profesor Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Beogradu

**PRVI SIGNALI
USPORAVANJA
SRPSKE PRIVREDE**

Jasna Terzić, predsednica Izvršnog odbora Erste banke

**RASTE INTERESOVANJE
ZA KREDITE
SA FIKSNOM KAMATOM**

**DEŠAVANJA NA GLOBALNIM FINANSIJSKIM TRŽIŠTIMA
MOGLA BI DA POJAČAJU PRITISAK NA DEVIZNI KURS**

**DA LI JE DINAR
PRECENJEN ILI
POTCENJEN?**

ISSN 2787-3358

9 772787 335804 >

**IZGRADNJA, ODRŽAVANJE I
REKONSTRUKCIJA PUTEVA
I AUTOPUTEVA
LICENCIIRANI IZVOĐAČ**

Trg Oslobođenja 12
22400 Ruma
tel 022/474100
fax 022/473470
office@sremput.co.rs
www.sremput.co.rs

BELS-STIL&OIL
NIŠ

**KOMBI PREVOZ PO CELOJ
SRBIJI I U INOSTRANSTVU**

**PREVOZ ROBE I TERETA
ZBIRNI TRANSPORT, POVRATNE TURE**

POVOLJNE CENE!

**MOTORNA ULJA I MAZIVA
AUTO KOZMETIKA**

Vojvode Mišića 60/58
18000 Niš, Medijana
063 466 926
064 666 89 67
alex69575@gmail.com
www.prodajaulja.rs

CVRČAK I MRAVI

**Marko
Andrejić**

glavni i odgovorni
urednik

Srbija je posle više od šest meseci nakon aprilskih parlamentarnih izbora najzad dobila novu izvršnu vlast. Sudeći po najavama, nova Vlada Srbije trajaće tek malo duže od priprema za njeno formiranje, ali će i u ovom “oročenom mandatu” imati pune ruke posla. Kako je istakla premijerka u svom ekspozeu, zbog aktuelne globalne situacije i geopolitičkih okolnosti u fokusu nove vlade biće energetika, pa će ministri “svu svoju snagu i energiju uložiti u ovu oblast”.

Istovremeno će i država uložiti nešto para. Konkretno, planiraju se investicije vredne 12 milijardi evra u oblast energetike u narednoj godini, a jedan od kapitalnih projekata trebalo bi da bude izgradnja naftovoda ka Mađarskoj. Dok ne stigne nafta sa severa i gas sa juga (preko Turskog toka) grejna sezona može i da pričekta petnaestak dana. Srećom, pa su temperature krajem oktobra bile više prolećne nego jesenje.

Nekoliko resora u novoj Vladi Srbije baviće se ekonomskom politikom, a na njihovom čelu biće neka već poznata lica, ali i novi kadrovi. Ministar finansija nastavlja gde je stao u prethodnom mandatu, a možda najveće iznenađenje predstavlja imenovanje stručnjaka iz sveta bankarstva na mesto ministarke rudarstva i energetike. Biće zanimljivo pratiti aktivnosti i novoformiranog ministarstva za javna ulaganja, koje ekonomski analitičari vide kao preslikanu dosadašnju Kancelariju za javna ulaganja.

Baš nekako u vreme konstituisanja nove izvršne vlasti objavljen je i novi izveštaj Republičkog geodetskog zavoda koji je pokazao da cene nekretnina u Srbiji i dalje rastu, iako je novac sve skuplji, a stambeni krediti sve nepovoljniji. To je verovatno i razlog što se 90 odsto prometa obavlja gotovinom, mada to otvara neka druga pitanja koja manje imaju veze sa bankama i kamatama. Oni koji razmišljaju o kupovini stana trebalo bi da imaju u vidu i da će porez na imovinu u Beogradu od sledeće godine biti skuplji. Čini se da sve brojniji pozivi na reformu poreske politike imaju smisla, jer bi progresivno oporezivanje i drugačiji model naplate taksi omogućio da više ljudi dođe do sopstvenog krova nad glavom. Istovremeno bi obeshrabrio gomilanje nekretnina u vidu investicija, pa bi verovatno i tržište odreagovalo adekvatnijim cenama.

Zaostravanje monetarne politike i finansijskih uslova na globalnim tržištima uticali su i na najpopularnije američke stambene kredite – hipotekarne. Prosečna kamatna stopa na ove zajmove dostigla je najviši nivo od 2001. godine i iznosila je 7,16 odsto sredinom oktobra, što je više nego udvostručen iznos sa početka 2022. Jedan od razloga za ovakav trend je i očekivanje da će Federalne rezerve, američka centralna banka, nastaviti sa podizanjem referentne kamate, a sličnim putem nastavljaju i Evropska centralna banka i Narodna banka Srbije.

Kad smo već kod centralne banke, tema broja ovog meseca nam je devizni kurs i prognoze daljeg kretanja vrednosti dinara u odnosu na evro i druge valute. Mišljenja su podeljena, i među ekonomistima i među privrednicima, ali se svi slažu da su stabilnost i predvidljivost poslovanja glavni uslov za uspešno planiranje i dalji privredni rast i razvoj.

Inače, profesor Ekonomskog fakulteta u Beogradu Saša Randelović ocenjuje da se već vide prvi signali usporavanja srpske privrede, “iako su ekonomski rezultati u prvih devet meseci ove godine još uvek solidni”. Sa protokom vremena će negativni efekti rasta kamatnih stopa i geopolitičkih rizika verovatno biti vidljiviji. S druge strane, predsednica Izvršnog odbora Erste banke Jasna Terzić naglašava da raste interesovanje građana i privrede za kredite sa fiksnom kamatom, uglavnom zbog straha od daljeg povećanja euribora. To je i razumljivo, s obzirom na to analitičari očekuju da bi centralne banke mogle da nastave da podižu ključne kamatne stope bar do sredine sledeće godine, a to svakako znači i dalji rast euribora.

Sadržaj

6 VESTI

12 PORESKI KALENDAR

14 TEMA BROJA

Da li je dinar precenjen ili potcenjen?

22 INTERVJU

Saša Randelović, profesor Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Beogradu

Prvi signali usporavanja srpske privrede

28 INTERVJU

Jasna Terzić, predsednica Izvršnog odbora Erste banke

Raste interesovanje za kredite sa fiksnom kamatom

32 INTERVJU

Nikola Grulović, finansijski direktor Continental Automotive Serbia

Prva „high-tech“ fabrika u Novom Sadu podiže proizvodnju na novi nivo

38 KOMPANIJE

Beograd čini 42 odsto domaće ekonomije i u njemu radi trećina zaposlenih građana Srbije

42 BERZA

Investiranje na tržištu “medveda”

44 KRIPTOVALUTE

Čudan mesec bitcoina

46 E-COMMERCE

Pouzdana dostava

48 PR TEKST

Faktoring kao izvor obrtnog kapitala

50 TRŽIŠTE RADA

Obuka zaposlenog firmu može da košta i do 30.000 evra

54 SVET

Tri promene za novi raspored snaga u svetu

28 INTERVJU

32 INTERVJU

56 NOVAC

Srpski carinici za 10 godina zaplenili više od 42 miliona neprijavljenih evra

58 TEHNOLOGIJA

Ko poseduje naše lične podatke?

62 TEHNOLOGIJA

Blokčejn i nove mogućnosti zarade za srpska preduzeća

64 ODRŽIVOST

Poboljšanje mobilnosti građana najveći izazov modernih održivih gradova

68 SPORT

Najskuplje svetsko prvenstvo u istoriji u senci rata i ekonomske krize

70 ZANIMLJIVOSTI

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNOJ STRANICI:
FREEPIK

IMPRESUM

Izdavač: INFO BIZNIS.RS DOO

Adresa: Makenzijeve 53
11000, Beograd

E-mail: redakcija@biznis.rs

Web: www.biznis.rs

Telefon: 011 4049 200

Marketing: 069 8074 85

PIB: 111891277

MB: 21562335

Broj računa

165-0007011548541-71

Addiko banka

UREDNIŠTVO

Glavni i odgovorni urednik

Marko Andrejić

Izvršni direktor

Danijel Farkaš

Izvršni urednik i šef deska

Marko Miladinović

Zamenik šefa deska

Miljan Paunović

Urednik Sveta

Vladimir Jokanović

Novinari

Ljiljana Begović

Julijana Vincan

Marija Jovanović

Saradnici

Tanja Kovačević

Vanja Božović

Milica Rilak

Jelena Mihajlović-Tanasijević

Lektor

Marija Krsmanović

Dizajn i priprema za štampu

studio triD

Štampa

BiroGraf Comp d.o.o.

Atanasija Pulje 22

11080 Zemun

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Народна библиотека Србије,

Београд

330

BIZNIS.RS / glavni i odgovorni urednik

Marko Andrejić. - 2021, br. 1 (okt.)- . -

Beograd : Info

Biznis.rs, 2021- (Zemun : BiroGraf

Comp). - 29 cm

Mesečno.

ISSN 2787-3358 = Biznis.rs

COBISS.SR-ID 48289289

 Biznis.rs

BRNABIĆ: ENERGETIKA PRIORITET NOVE VLADE SRBIJE

Na Drugoj posebnoj sednici Skupštine Srbije mandatarica nove vlade Ana Brnabić iznela je svoj ekspozé. U obraćanju narodnim poslanicima i istakla je da je pandemija iscrpela sve velike ekonomske zemlje, ali da smo iz nje mogli da izvučemo dobre pouke.

- Uprkos izazovima nastavili smo sa privlačenjem investicija i teškoj situaciji, ove godine očekujemo isti ili viši priliv stranih investitora – kazala je Brnabić.

Ona je dodala i da je tokom mandata prethodne vlade započeo veliki broj projekata vezanih za infrastrukturu, kao i da je završena još jedna deonica auto-puta Miloš Veliki, a kao jedan od najvećih poduhvata navela je prvu brzu prugu od Beograda do Novog Sada.

Rat u Ukrajini doneo je i nove probleme, pa je Brnabić istakla da će fokus i prioritet nove vlade biti energetika, kao i da će svu snagu i energiju uložiti u ovu oblast.

- U energetici smo nakon decenija stagnacije krenuli da menjamo stvari, završavamo izgradnju bloka B3 u Kostolcu, gasne interkonekcije do Bugarske koja će nas spojiti sa Grčkom, izgradnju hidroelektrane u Bosni i Hercegovini, hidroelektrane Bistrica, i planira se izgradnja naftovoda – rekla je Brnabić naglašavajući da se Srbija ne sme osloniti samo na jednog partnera i da će se najviše oslanjati na sebe.

Premijerka je podsetila da se planira ulaganje 12 milijardi evra u oblast energetike u narednoj godini i dodala da će Srbija u najkraćem mogućem roku krenuti sa izgradnjom naftovoda ka Mađarskoj, što će biti jedan od prioriteta projekata nove vlade.

Rekla je i da očekuje i da će ove godine BDP prevazići 60 milijardi evra i da je digitalizacija dala neverovatne rezultate.

- Preko 65 odsto stranih investicija u

Srbiji su investicije iz zemalja članica Evropske unije. Preko 70 odsto našeg izvoza se plasira u EU. Uz podršku EU gradimo mnoge infrastrukturne projekte i realizujemo javna ulaganja u škole, bolnice, gerontološke centre i slično. Čitav naš region može biti dugoročno stabilan, bolje povezan i prosperitetan, samo kao deo šire evropske porodice. Evropskoj uniji se može svakako mnogo zameriti, ali ona je najuspešniji mirovni projekat čitavog čovečanstva i, strateški, naša krajnja destinacija jeste u Uniji – kazala je Brnabić.

BEOGRAĐANI ĆE PLAĆATI VEĆI POREZ SLEDEĆE GODINE

Odbornici Skupštine grada Beograda usvojili su dopune odluke o visini stope poreza na imovinu kojima je propisano da porez na imovinu fizičkih lica za sledeću godinu može biti uvećan najviše pet odsto u odnosu na obavezu iz ove godine. Kako je predviđeno, građani kojima su cene nepokretnosti za 2023. godinu smanjene, dobiće manji iznos poreza u odnosu na prethodnu godinu, prenosi RTS.

Između ostalog, usvojena je i izmena odluke o lokalnim administrativnim taksumama koje su, kako je rečeno, usklađene sa indeksom rasta cena na malo od 11,9 odsto.

Tokom rasprave na sednici Skupštine grada Beograda, gradski menadžer Miroslav Čučković izjavio je da je previše pažnje posvećeno temi koja je više administrativna nego što je suštinska.

- Naš prihod od poreza na imovinu je 460 miliona dinara, a zbog ovog povećanja on će u narednoj godini biti 23 miliona dinara veći. Sve diskusije koje su vođene na tu temu bile su predimenzionirane u odnosu na to šta ova odluka suštinski znači – ocenio je Čučković.

Šef odborničke grupe koalicije Mora-

mo Dobrica Veselinović predložio je da se porez na imovinu ne plaća kada je u pitanju porodični stan.

- Mi smatramo da je civilizacijski minimum 20 kvadrata po osobi, što znači da četvoročlana porodica ne bi plaćala porez na stan do 80 kvadrata. Sve preko toga i druge nekretnine bi se progresivno oporezivalo. To bi olakšalo život većini sugrađana i smanjilo socijalne nejednakosti – smatra Veselinović.

Šef odborničke grupe Narodne stranke Miloš Pavlović istakao je da poreske osnovice u Beogradu izgledaju kao da se radi o nekretninama u Monaku, a ne u prestonici Srbije, a da će dalje povećanje poreza, pa i od pet odsto, dodatno pogoditi ionako osiromašene građane. Šefica odborničke grupe Dveri Radmila Vasić navela je da u Srbiji postoji nepravedan poreski sistem, bez obzira na to da li je reč o porezu na imovinu ili zarade, koji ne poznaje kategorije siromašnih, socijalno ugroženih, srednje klase ili bogatih.

VRAĆANJE KOLEKTIVNE TUŽBE U PRAVNI SISTEM SRBIJE OBAVEZA PREMA EU

Kolektivnu sudsku zaštitu građana ne samo što je neophodno vratiti u pravni sistem Srbije iz kojeg je ona 2013. godine odstranjena, već je to i obaveza prema Evropskoj uniji, s obzirom na to da je EU donela direktivu prema kojoj svaka zemlja članica, ali i zemlja kandidat, mora omogućiti građanima tu vrstu zaštite, rečeno je u Beogradu, na konferenciji posvećenoj problemu masovnih parnica.

- Najveća potreba za takozvanom kolektivnom tužbom postoji u oblastima zaštite potrošača, zaštite prava na zdravu životnu sredinu, i kod slučajeva masovne diskriminacije građana, a najbolje bi bilo da se ona vrati u Zakon o parničnom postupku, čije su izmene u toku, a iz kojeg je izbačena odlukom Ustavnog suda – istakli su predstavnici potrošačkih organizacija, sudijskih udruženja i organizacije Centar za evropske politike kao organizatora skupa, prenosi eKapija.

Predstavljen je i izveštaj o potrebi rešavanja problema masovnih parnica i mogućnostima uvođenja, tj. vraćanje kolektivne potrošačke tužbe u pravni sistem Srbije, za koju je naglašeno da je

svakako jeftiniji i brži način za rešavanje ogromnog broja predmeta sa istim osnovom i istim tuženim subjektom od zatrpavanja sudova stotinama hiljada tužbi, što je bio do sada slučaj.

Programski menadžer u Centru za evropske politike Dušan Protić istakao je ogroman broj tužbi protiv banaka kao primer koji ilustruje ovaj problem, a koji se odražava na funkcionisanje celokupnog sudstva.

Prema njegovim rečima, problem masovnih parnica, koje u sadašnjim okolnostima povlače krupne troškove građana kao tužilaca, u vidu troškova advokata i obaveze plaćanja sudskih taksi, ali i krupne troškove angažovanja sudstva, a zbog svoje količine opterećuju sudstvo i čine ga neefikasnim, mogao bi se rešiti "modeliranjem odnosno ubacivanjem kolektivne tužbe u Zakon o parničnom postupku".

Protić je takođe ukazao da, nakon donošenja evropske direktive o uvođenju obaveze kolektivne zaštite 2020. godine, Srbija kao zemlja kandidat za članstvo u EU mora tu direktivu da implementira u svom zakonodavstvu.

- To je sastavni deo naše obaveze harmonizacije sa propisima i praksom EU, a najbolje je da se ta harmonizacija obavi sada, dok traju izmene Zakona o parničnom postupku – izjavio je Protić.

Pored njega na skupu su govorili predstavnici Nacionalne organizacije potrošača Srbije, Udruženja bankarskih korisnika i potrošača Efektiva i udruženja Forum sudija Srbije. Oni su naveli da problem sa masovnim parnicama ne postoji od juče, tj da on kreće od devedesetih godina sa problemom oštećenih u piramidalnim šemama Dafiment banke i sa tužbama učesnika ratnih sukoba na tlu bivše Jugoslavije, a da su se posle pojavile masovne tužbe protiv vrtića, Nacionalne službe za zapošljavanje i banaka.

Prema njihovim rečima, kolektivne tužbe, koje bi pokretale organizacije, a ne pojedinačni građani, donele bi veliku korist i građanima i privredi i sudovima, a to bi bio i jeftin i brz način da se utvrdi da li su građani u pravu ili nisu, s obzirom na sadašnje stanje neujednačene sudske prakse i kršenja prava na suđenje u razumnom roku.

Predstavnici potrošačkih organizacija su ukazali da je sadašnji sistem kolektivne zaštite potrošača kroz poseban

upravni postupak pred Ministarstvom trgovine spor, nedelotvoran i neefikasan i da potrošačima ne omogućava pravo na naknadu štete.

Kako su ukazali, potrošači najviše kolektivnih problema imaju sa bankama, trgovcima obućom i pružaocima usluga od opšteg ekonomskog interesa, a to su komunalnije, električna energija i telekomunikacione usluge, čiji je pružalac usluge uglavnom u dominantnom položaju na tržištu i potrošačima nameće nepravične ugovorne odredbe odnosno primenjuje nepoštenu poslovnu praksu ili na druge načine krši zakone i druge propise na štetu potrošača.

Centar za evropske politike je u Nacionalnom konventu za pridruživanje Evropskoj uniji nadležan za poglavlje 28 pristupnih pregovora koje se odnosi na zaštitu potrošača. Zaštita potrošača garantovana je Ustavom Srbije, koji takođe potrošačima garantuje zaštitu od nepoštenih poslovnih praksi, odnosno od "svih nečasnih radnji na tržištu".

CENE ENERGENATA, INFLACIJA I NEDOSTATAK KADROVA NAJVEĆI IZAZOVI ZA DOMAĆE PRIVREDNIKE

Za članove Srpske asocijacije menadžera (SAM) najveći izazovi u narednom periodu, pored rastuće cene energenata, visoke inflacije i nedostatka stručnih kadrova, biće i pad kupovne moći, a time i recesija i stagflacija, pokazalo je istraživanje ove organizacije.

Istraživanje među članovima Srpske asocijacije menadžera na temu aktuelnih geopolitičkih dešavanja i uticaja na srpsku privredu pokazalo je da 18 odsto menadžera smatra da će cene energenata predstavljati najveću pretnju srpskoj privredi u narednom periodu, 16 odsto njih da je to inflacija, a 14 odsto da je to nedostatak kvalitetnih kadrova.

Da će pad kupovne moći predstavljati najveću pretnju privredi izjasnilo se 12 odsto ispitanika, dok je njih deset odsto ocenilo da će to biti recesija.

Ovi ekonomski faktori prepoznati su kao najveći izazovi i kad su pojedinačni biznisi u pitanju, s tim da je nedostatak kvalitetnih kadrova za kompanije izazov broj jedan.

Na pitanje da li su na neki poseban način prilagođavali svoja poslovanja u očekivanju nastavka nepredvidivog

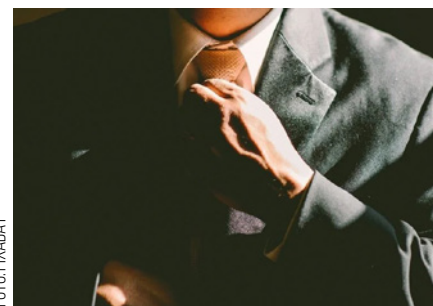
poslovanja, članovi SAM-a istakli su restrukturiranje i širenje na strana tržišta, pojačan monitoring troškova, optimizacija poslovanja. Istakli su i razvijanje različitih scenarija, traženje alternativnih energetskih izvora i ulaganje u energetsku efikasnost, ali i ulaganja u digitalizaciju poslovanja, nove biznise i u ljude.

Takođe, u načine prilagođavanja, prema rezultatima istraživanja, spada ju i podizanje cena srazmerno inflaciji, smanjenje troškova, povećanje zaliha repromaterijala, traženje novih dobavljača i diverzifikacija tržišta.

Poslovna edukacija, odnosno prilagođen sadržaj edukacije zaposlenih prema potrebama i kretanjima na tržištu, takođe je jedan od načina prilagođavanja novonastaloj situaciji, pokazalo je istraživanje SAM-a.

Ono što država može da učini, kako bi ublažila efekte prelivanja nepovoljnih globalnih trendova, prema rezultatima istraživanja, jeste diverzifikacija izvora energije, što smatra 47 odsto ispitanika.

Da država može da pomogne u obezbeđivanju jednakosti za sve učesnike na tržištu smatra 37 odsto ispitanika, dok 12 odsto misli da to može da se postigne predviđivošću zakonodavnog okvira.

KONKURS ZA PROGRAM EY PREDUZETNIK GODINE TRAJE DO 18. NOVEMBRA

Revizorsko-konsultantska kompanija EY (Ernst&Young) objavila je da je otvorila novi konkurs za program EY Preduzetnik godine koji će trajati do 18. novembra ove godine, a nacionalni pobednik biće proglašen u februaru 2023.

Kako se podseća, program u Srbiji postoji od 2012. godine i do sada je u njemu učestvovalo više od 200 kompanija koje zapošljavaju više od 25.000 ljudi, a njihovi poslovni prihodi u 2021. bili su veći 17 odsto nego godinu pre.

- Ovaj program jedinstven je i po svojoj globalnoj svečanosti na kojoj, za titulu najuspešnijeg svetskog preduzetnika konkurišu nacionalni pobednici. Među njima se već više od deceniju nalaze i domaći preduzetnici – naveli su iz komisije EY.

O pobedniku programa EY Preduzetnik 2022. godine odlučivaće nezavisni žiri u kojem nema predstavnika kompanije EY, a sastavljen je od preduzetnika prethodnih nosilaca ovog priznanja. Njihova odluka zasnivaće se globalnom kriterijumu koji se temelji na ključnim faktorima uspeha, kao što su preduzetnički duh, finansijski pokazatelji, stratejsko usmerenje, prisustvo na regionalnom ili međunarodnom tržištu, inovativnost i lični integritet, naveli su organizatori.

GRAĐANI CRNE GORE PLAĆAJU NAJSKUPLJU STRUJU U REGIONU

Cena električne energije za domaćinstva u Crnoj Gori u prvom polugodištu ove godine iznosila je u proseku 9,7 centi po kilovat-času (kWh) za opseg godišnje potrošnje od 5.000 do 15.000 kWh, saopšteno je iz Monstata.

Prema podacima Eurostata, najskuplji kilovat u regionu plaćali su građani Crne Gore, prenosi Mina. Građani Albanije plaćaju 9,4 centa po kWh, Severne Makedonije 9,3, Bosne i Hercegovine 8,3, a Srbije osam centi po kWh.

Najjeftiniji kilovat od država regiona plaćaju stanovnici Kosova i iznosi 6,5

centi. Najskuplji kilovat plaćaju stanovnici Danske, i to 34,4 centa, zatim sledi Belgija sa 32,4 centa. Građani Evropske unije plaćaju 23,5 centa po kWh.

Cilj istraživanja je merenje apsolutnog nivoa polugodišnjih cena za domaćinstva i nedomaćinstva. Krajnje korisnike karakterišu unapred definisani rasponi godišnje potrošnje, objasnili su statističari. Metodologija za obračun cena električne energije definisana je evropskom regulativom.

FOTO: ATLANTIC GRUPA

ZNAČAJAN RAST PRIHODA ATLANTIC GRUPE UZ VELIKE INFLATORNE PRITISKE

Atlantic Grupa je tokom prvih devet meseci 2022. zabeležila prihod od prodaje u iznosu od 627,5 miliona evra, što u odnosu na isti period prošle godine predstavlja rast od 10,8 odsto.

Pod uticajem značajnih poskupljenja u ukupnom spektru poslovnih aktivnosti, dobit pre kamata, poreza i amortizacije (EBITDA) smanjena je za 20,3 odsto u odnosu na prvih devet meseci 2021. i

iznosi 71,0 milion evra, dok je neto dobit smanjena za 32,1 odsto i iznosi 36,2 miliona evra.

- Atlantic Grupa u prvih devet meseci 2022. godine nastavlja značajan rast prihoda uprkos izazovima sa kojima se suočavamo, a rast je ostvaren u svim poslovnim i distributivnim područjima zahvaljujući pre svega odličnim prodajnim rezultatima. Tokom ove godine došlo je do značajnih poskupljenja velikog dela naših sirovina i pak materijala, logističkih i drugih usluga, te energenata, koja smo samo delimično kompenzovali povećanjem prodajnih cena, jer smatramo primerenim da u uslovima visoke inflacije i snažnog udara na životni standard naših potrošača značajan deo toga sami apsorbuje – istakao je predsednik Uprave Atlantic Grupe Emil Tedeski.

Kako je rekao, u skladu sa tim očekivano su zabeleženi niži nivoi profitabilnosti, dok će "nastavak problema u lancima nabavke, rast kamatnih stopa, rekordna inflacija, te globalna neizvesnost odgoditi očekivani početak oporavka profitnih marži na 2024. godinu."

U okviru grupacije, najveći rast od 19 odsto ostvarilo je strateško poslovno područje Pića, čiji je vodeći brend Cede-vita, sledi Kafa, s brendovima Barcaffa i Grand kafa, te rastom od 15,9 odsto, a dvocifrenim rastom od 13,2 odsto ističe se i apotekarski lanac Farmacia.

Među distributivnim područjima prednjače Srbija, s rastom od 15,3 odsto, i Hrvatska, s rastom od 10,3 odsto.

Prodaja principalskih brendova ukupno je u prvih devet meseci rasla 10,2 odsto. Na krilima odlično odrađenog distributivnog posla proširio se i distributivni portfolio, i to saradnjom s novim principalom Intersnack (Chio) u Srbiji, te širenjem uspešne saradnje s Red Bulom u Srbiji i na područje Severne Makedonije.

Kompanija je nastavila sa ulaganjima u razvoj poslovanja, pa je u trećem tromesečju lansirao novi brend Ziggy's Coffee, novi koncept lanca coffee shopova, trenutno na području Zagreba. Kvartal je obeležen i stotim jubilejom Atlantic Štarka, koji posluje u sistemu Atlantic Grupe.

U kompanijskom saopštenju istaknuto je da je isplaćena istorijski najviša dividenda u iznosu od 50 kuna po akciji, kao i da je sprovedena podela (split) vredno-

FOTO: DPA / FEDERICO CAMBARINI

sti akcija Atlantic Grupe, na način da je jedna akcija pojedinačnog nominalnog iznosa od 40 kuna podeljena na četiri nove akcije pojedinačnog nominalnog iznosa od 10 kuna.

FOTO: PIXABAY

NEMAČKA VLADA ODOBRILO PRODAJU KLJUČNOG LUČKOG TERMINALA KINI

Nemačka vlada je postigla kompromis o kineskoj ponudi za kupovinu udela u terminalu za kontejnere luke u Hamburgu. Dogovor podrazumeva takozvanu administrativnu zabranu – kompanija Cosco Group moći će da kupi 24,9 odsto akcija terminala Tollerort, umesto ranije predviđenih 35 odsto.

U vladi se vodila žestoka rasprava na temu treba li dozvoliti prodaju udela u vitalnoj infrastrukturi Kini, s obzirom na iskustva s Rusijom i zavisnost od isporuka ruskog gasa, piše agencija DPA.

Ministar privrede Robert Habeck upozorio je da problemi sa isporukom gasa dokazuju da Nemačka ne sme sebi da dozvoli da ponovo zavisi od neke druge zemlje.

Habeck i još neki ministri želeli su da potpuno zabrane upliv Kine. Hamburška logistička kompanija HHLA i kinesko preduzeće su u septembru prošle godine zaključili sporazum o 35 odsto kineskog udela u terminalu HHLA u Tollerortu.

Međutim, prema izveštajima medija, kabinet kancelara pozvao je na dogovor u vladi. Da ministri nisu postigli kompromis, prodaja bi bila automatski odobrena prema prvobitnom sporazumu dve firme.

Udeo nešto manji od četvrtinskog kineskom partneru neće dozvoliti suštinski uticaj u upravi terminala. Uz to, Cosco neće dobiti ni poziciju generalnog direktora, niti pravo veta.

Kancelar Olaf Šolc, koji početkom novembra putuje u Kinu, istakao je da

nema govora o prodaji luke u Hamburgu.

Cosco grupa, koja je kineska državna kompanija, takođe upravlja četvrtom po veličini firmom za transport kontejnera na svetu. Njihovi brodovi pristaju na terminal Tollerort više od 40 godina. U zamenu za ulog, Cosco želi da terminal postane poželjna tačka za pretovar u Evropi.

Učešće brodarskih kompanija u terminalima uobičajeno je u globalnoj kontejnerskoj logistici. Cosco već ima akcije u osam terminala u Evropi.

CREDIT SUISSE PLANIRA DA PRIKUPI ČETIRI MILIJARDE FRANAKA ZA OPORAVAK POSLOVANJA

Credit Suisse planira da prikupi četiri milijarde franaka (4,1 milijardu dolara) prodajom prava i hartija od vrednosti investitorima među kojima je Saudijska nacionalna banka, kao i firmama Apollo Global Management i Pacific Investment Management Co (Pimco), navodi neimenovani izvor.

Ponuda konzorcijuma koji uključuje firme Pimco i Apollo nadmašila je onu koju je dala grupa sastavljena od kompanija Centerbridge Partners i Martello Re, piše Reuters, pozivajući se na The Wall Street Journal.

Reuters je objavio vest o potencijalnim ponudama kompanija, među kojima su i Blue Owl Capital i Janus Henderson Group, za otkup poslovne jedinice švajcarske banke za upravljanje sredstvima.

Iz švajcarske banke, koju su u prethodnoj godini potresali skandali, saopšteno je da će do 2025. godine ukinuti 9.000 radnih mesta. Ovaj potez deo je radikalne transformacije aktivnosti koju švajcarski zajmodavac sprovodi s ciljem da podstakne oporavak poslovanja.

Banka planira da smanji svoju radnu snagu do 2025. sa 52.000 na 43.000 stalno zaposlenih. Takođe, plan švajcarskog zajmodavca je da u istom periodu smanji osnovne troškove za 15 odsto, odnosno za 2,5 milijardi franaka.

Istragom je nedavno utvrđeno da je banka Credit Suisse vršila krivično delo utaje poreza za svoje klijente u Francuskoj u periodu od 2005. do 2012. godine, nakon čega je pristala da plati 238 miliona evra Francuskoj kako bi izbegla sudski spor.

IEA: RUSIJA ĆE DO 2030. GODINE IZGUBITI BILION DOLARA ZBOG NEOSTVARENE PRODAJE GASA

Ulaganja u energetske sisteme sa niskim sadržajem ugljenika, kao što su solarna, nuklearna ili energija vetra, porašće na dva biliona dolara godišnje do 2030. godine, što je povećanje za više od 50 odsto u odnosu na danas. Međutim, godišnje investicije u čistu energiju morale bi da dostignu četiri biliona dolara do 2030. kako bi bio dostignut cilj od neto nulte emisije ugljenika do 2050. godine, saopštila je Međunarodna agencija za energiju (IEA).

Analiza IEA je pokazala da bi aktuelne državne politike dovele do porasta globalnih temperatura za 2,5 stepeni Celzijusa u proseku, što bi imalo katastrofalne klimatske uticaje. To je daleko iznad cilja ograničavanja globalnog zagrevanja na +1,5°C iznad predindustrijskog nivoa. Cilj od +1,5°C, dogovoren na Pariskoj klimatskoj konferenciji, sprečio bi najgore posledice klimatskog sloma, istaknuto je u saopštenju međunarodne organizacije, piše Guardian.

Ova analiza doprinosi konsenzusu među naučnicima da vlade ne čine dovoljno da spreče klimatsku katastrofu.

- Sukob u Ukrajini ubrzao je investiranje u izvore čiste energije zbog diverzifikovanja izvora usled velike energetske krize. Talas investicija u čistu energiju takođe će koštati Rusiju 1 bilion dolara izgubljenih prihoda od fosilnih goriva do 2030. godine, u poređenju sa onim pre invazije – rekao je Fatih Birol, direktor IEA.

Rusija je ranije bila najveći svetski izvoznik fosilnih goriva, ali ubuduće će imati značajno smanjenu ulogu u međunarodnim energetskim biznisima, pošto "svetsko oslanjanje na sagorevanje prirodnog gasa za energetske potrebe sve više otpada kao glavna opcija", zaključio je Birol.

KAMATE NA HIPOTEKARNE KREDITE U SAD NA NAJVIŠEM NIVOU OD 2001. GODINE

Prosečna kamatna stopa na najpopularnije američke stambene kredite – hipotekarne, skočila je na najviši nivo od 2001. godine, jer je pooštavanje finansijskih uslova pritislo stambeni sektor,

pokazuju podaci Udruženja hipotekarnih bankara (MBA).

Prosečna ugovorna kamatna stopa ugovorena za 30-godišnju hipoteku sa fiksnom kamatom porasla je za 22 bazna poena na 7,16 odsto u sedmici zaključno sa 21. oktobrom, dok je MBA-ov tržišni kompozitni indeks, koji meri količinu zahteva za hipotekarnim kreditima, pao za 1,7 procenata u odnosu na nedelju dana ranije. To predstavlja najveće usporavanje aktivnosti u smislu podnošenja zahteva za hipotekarnim kreditima od 1997. godine, prenosi Reuters.

Hipotekarne kamate su se više nego udvostručile od početka 2022. godine, pošto Federalne rezerve nastavljaju sa agresivnim povećanjem kamatnih stopa kako bi obuzdale uporno visoku inflaciju.

Te aktivnosti, osmišljene da dovoljno ohlade privredu i obuzdaju pritisak na cene, značajno su uticale na stambeni sektor koji je osetljiv na kamatne stope, jer su očekivanja daljeg pooštavanja uslova zaduživanja Feda dovela do porasta prinosa na američke državne dužničke hartije. Prinos na desetogodišnje državne obveznice koristi se kao reper za hipotekarne kamate.

FOTO: PIXABAY

ALPHABET ĆE PREPOLOVITI ZAPOSŁJAVANJE POSLE LOŠIJH REZULTATA ZARADE OD GOOGLE OGŁAŠAVANJA

Rast prihoda je usporen na šest odsto, sa čak 41 odsto u odnosu na isti period prethodne godine – to je najzvučniji podatak iz novog kvartalnog izveštaja poslovanja kompanije Alphabet, koja stoji iza Google-a.

Glavni razlog za toliki pad je činjenica da se kompanija bori sa kontinuiranim smanjenjem potrošnje na online oglašavanje. Osim jednog perioda na početku pandemije, to je najslabiji period rasta još od 2013. godine.

Prihod od YouTube oglasa pao je za oko dva odsto na 7,07 milijardi dolara sa 7,21 milijardu dolara pre godinu dana. Analitičari su očekivali povećanje od oko tri procenta. Alphabet je prijavio ukupan prihod od oglašavanja od 54,48 milijardi dolara tokom kvartala, što je neznatno više u odnosu na prethodnu godinu.

Izveštaj označava zlokoban početak nedelje zarada takozvanih Big Tech kompanija za investitore fokusirane na tržište digitalnih oglasa.

Google je u saopštenju prilikom objavljivanja kvartalnih rezultata istakao da je evidentirano smanjenje potrošnje na oglase za pretragu iz oblasti kao što su osiguranje, zajmovi, hipoteka i kriptovalute.

Najviši rukovodioci Alphabetu naveli su izazove sa kojima se kompanija suočava. Izvršni direktor Sundar Pičaj izjavio je da kompanija "izoštava fokus na jasan skup proizvoda i poslovnih prioriteta", dok je Rut Porat, direktorka finansija, rekla da "radimo na preusmeravanju resursa kako bismo podstakli naše najveće prioritete rasta."

Naglašeno je kako će kompanija u narednom periodu prepoloviti zapošljavanje, odnosno da se ovi rezultati neće odraziti na aktuelnu radnu snagu već na ranije ciljeve o njihovom povećanju.

SVETSKA BANKA: EKSTREMNA KLIMA UGROŽAVA EKONOMSKI RAST FILIPINA

Ekstremni vremenski događaji i rast temperature mogli bi da dovedu do gu-

bitka 13,6 odsto ekonomske proizvodnje Filipina do 2040. godine, što bi nanelo težak danak najsiriromašnijima u zemlji ako se ne pozabavi klimatskim promenama, navodi se u izveštaju Svetske banke.

U izveštaju se upozorava da će temperature na Filipinima nastaviti da rastu i da bi padavine mogle postati intenzivnije zbog klimatskih promena, dovodeći u opasnost sposobnost zemlje da ispuni svoje razvojne ciljeve, piše Reuters.

- Bez preduzimanja neke konkretne akcije, klimatske promene će nametnuti značajne ekonomske i ljudske troškove, najviše pogađajući najsiriromašnija domaćinstva – rekla je Ndiame Diop, direktorka Svetske banke za Filipine, Maleziju, Tajland i Brunej na predstavljanju izveštaja.

Filipini, arhipelag sa više od 7.600 ostrva, na vrhu su ovogodišnjeg svetuskog indeksa rizika koji procenjuje koje populacije su najviše izložene riziku od zemljotresa, ciklona, poplava, suša i porasta nivoa mora.

Kapitalno intenzivne industrije i poljoprivredni sektor će verovatno najviše trpeti zbog ekonomske štete izazvane intenzivnim i češćim ekstremnim vremenskim prilikama, saopštio je zajmodavac sa sedištem u Vašingtonu.

Svetska banka je u svom izveštaju navela da mnoge akcije ne zahtevaju ulaganja, kao što je obezbeđivanje da se nova gradnja ne realizuje u područjima koja su u opasnosti od poplava, olujnih udara ili porasta nivoa mora.

FOTO: PIXABAY

The top image features the Certop logo at the top center, which consists of a stylized orange and blue swoosh followed by the word "certop" in a blue sans-serif font. Below the logo is a graphic of two hands shaking, with a network of white lines and dots in the background. The handshake is overlaid on a grid of hexagons, each containing a different ISO standard. The standards listed are: ISO 45001, ISO 9001, ISO 22000, ISO 14001, ISO 27001, ISO 37001, HACCP, GMP, and ISO 50001. In the center hexagon, contact information for Certop is provided.

certop

Lasla Gala 1
24420 Kanjiža
069/710981
certop@rs.certop.com
www.certopco.com

ISO 45001

ISO 9001

ISO 22000

ISO 14001

ISO 27001

ISO 37001

HACCP

GMP

ISO 50001

The bottom image has a yellow background. On the left is the logo of Crveni Krst Nova Crnja, which is a circular emblem with a red cross in the center. The text around the cross is in Cyrillic and Latin: "КРСТ НОВА ЦРЊА • VÖRÖS KERESZT MAGYARCSERNYE • ЦРБЕНИ КРСТ НОВА ЦРЊА". To the right of the logo, the text "CRVENI KRST NOVA CRNJA" is written in bold, red and black capital letters. Below this, a list of activities is provided in black capital letters. On the right side of the image, there is a photograph of two hands holding a white heart with a red cross on it.

**CRVENI
KRST
NOVA CRNJA**

VOLONTERSKA POMOĆ
POMOĆ U VANDREDNIM
SITUACIJAMA
PROMOCIJA HUMANIH
VREDNOSTI
ZDRAVSTVENO
PREVENTIVNI RAD
OBUKA PRVE POMOĆI
RAD SA MLADIMA

JNA 110 Nova Crnja
023/815 594
crvenikrstnovacrnja@gmail.com

PORESKE OBAVEZE U NOVEMBRU

PRED POČETAK SVAKOG MESECA PORESKA UPRAVA OBJAVLJUJE KALENDAR SA SPISKOM OBAVEZA I ROKOVIMA ZA IZMIRIVANJE ISTIH. OVO SU OBAVEZE KOJE DOSPEVAJU NA NAPLATU U NOVEMBRU:

7. novembar

Dostavljanje obaveštenja o zaključenim ugovorima po osnovu estradnih programa u prethodnom mesecu

Obaveštenje se dostavlja na Obrascu OZU - Obaveštenje o zaključenim ugovorima o izvođenju estradnog programa zabavne i narodne muzike i drugih zabavnih programa.

Dostavljanje izveštaja o izvršenju obaveze zapošljavanja osoba sa invaliditetom za prethodni mesec i uplata sredstava

Izveštaj se dostavlja na Obrascu IOSI - Izveštaj o izvršavanju obaveze zapošljavanja osoba sa invaliditetom.

10. novembar

Podnošenje poreske prijave i plaćanje poreza na premije neživotnih osiguranja za prethodni mesec

Prijava se podnosi na Obrascu PP-PPNO - Poreska prijava poreza na premije neživotnih osiguranja.

Podnošenje poreske prijave i plaćanje PDV za prethodni mesec od strane poreskog dužnika iz člana 10. Zakona o PDV

Prijava se podnosi na obrascu PP PDV - Poreska prijava za porez na dodatu vrednost.

15. novembar

- **Plaćanje akontacije poreza na prihode od samostalne delatnosti za prethodni mesec**
- **Plaćanje akontacije doprinosa na prihode od samostalne delatnosti za prethodni mesec**
- **Plaćanje doprinosa za sveštenike i verske službenike, za domaće državljane zaposlene u inostranstvu i za inostrane penzionere za prethodni mesec**
- **Plaćanje doprinosa za samostalne umetnike za četvrti kvartal 2022. godine**

-
- **Plaćanje doprinosa za poljoprivrednike za četvrti kvartal 2022. godine**
 - **Podnošenje poreske prijave i plaćanje doprinosa za obavezno socijalno osiguranje za osnivače, odnosno članove privrednog društva za prethodni mesec**
Prijava se podnosi na Obrascu PP OD-O – Poreska prijava o obračunatim doprinosima za obavezno socijalno osiguranje za osnivače, odnosno članove privrednog društva
 - **Podnošenje poreske prijave i plaćanje PDV za prethodni mesec od strane poreskog dužnika iz Člana 10. Zakona o PDV**
Prijava se podnosi na Obrascu PPPDV - Poreska prijava za porez na dodatu vrednost
 - **Podnošenje Obrasca PID PDV 1 za oktobar mesec ako je u oktobru ispunjen jedan od kriterijuma za sticanje statusa obveznika PDV koji pretežno vrši promet dobara u inostranstvo**
 - **Plaćanje akontacije poreza na dobit pravnih lica za prethodni mesec**

- **Plaćanje obračunate akcize za period od 16. do kraja prethodnog meseca**
- **Podnošenje poreske prijave za obračun akcize za prethodni mesec, na obrascu PP OA**
- **Podnošenje prijave o obračunu akcize na električnu energiju za krajnju potrošnju za prethodni mesec na obrascu PP OAEL i plaćanje akcize**

30. novembar

- **Plaćanje obračunate akcize za period od 1. do 15. dana u mesecu**
- **Plaćanje doprinosa za obavezno socijalno osiguranje za neisplaćene zarade za oktobar 2022. godine**

DEŠAVANJA NA GLOBALNIM FINANSIJSKIM TRŽIŠTIMA MOGLA BI DA POJAČAJU PRITISAK NA DEVIZNI KURS

DA LI JE DINAR PRECENJEN ILI POTCENJEN?

RELATIVNA STABILNOST KURSA JE SNAŽNO MONETARNO SIDRO I JEDAN OD KLJUČNIH FAKTORA ZA OSTVARIVANJE OSNOVNIH CILJEVA NBS – STABILNOSTI CENA I FINANSIJSKOG SISTEMA U USLOVIMA I DALJE VISOKOG STEPENA EVROIZACIJE NAŠE EKONOMIJE, PORUČUJU IZ CENTRALNE BANKE. DINAR JE PRECENJEN, A NBS SPROVODI DE FACTO FIKSNI KURS, SMATRAJU POJEDINI EKONOMISTI I PRIVREDNICI. ČINI SE DA JE ZAJEDNIČKI ZAKLJUČAK DA NIJE MUDRO KONKURENTSKU PREDNOST BIZNISA GRADITI NA VREDNOSTI VALUTA, KAKO GOD DA SE ONE BUDU KRETALE U NAREDNOM PERIODU

Narodna banka Srbije već duže vreme zvanično vodi fluktuirajući devizni kurs, ali je činjenica da vrednost dinara u odnosu na evro minimalno varira. Centralna banka ovakvu vrednost domaće valute, između 117 i 118 dinara za evro, održava intervencijama na deviznom tržištu, pa zato mnogi ekonomisti i privrednici ocenjuju da se NBS na taj način praktično opredelila za politiku fiksnog kursa.

Izvoznici smatraju da je dinar precenjen, što ne odgovara njihovom poslovanju, a dodatnu zabrinutost kada su u pitanju valutni rizici izazivaju i globalne okolnosti, zbog kojih se strahuje da bi pritisak na kurs mogao da bude znatno veći u narednom periodu. Ipak, čini se da nikome ne bi odgovarale nagle oscilacije ili eventualni pokušaj centralne banke da svesno oslabi dinar, pošto bi to značilo dodatne rizike za rast inflacije i pad životnog standarda.

U Narodnoj banci Srbije (NBS) navode da svakodnevno prate globalne faktore koji mogu da utiču na kretanja na domaćem deviznom tržištu, ali i faktore iz domaćeg okruženja i da su spremni da reaguju u slučaju potrebe – bilo na strani kupovine ili na strani prodaje a sve kako bi se postignuta relativna stabilnost kursa dinara prema evru očuvala i u budućnosti.

- Globalna kretanja jesu nepredvidiva, ali zahvaljujući adekvatnoj pripremi kroz uvećavanje deviznih rezervi Narodna banka Srbije ima dovoljno kapacite-

ta i umeća da uspešno odgovori na sve eventualne pritiske na kurs, što smo i do sada pokazali – ističu iz centralne banke dodajući da relativna stabilnost kursa nije isto što i fiksni kurs, ni u teoriji ni u praksi.

- Očuvanju relativne stabilnosti deviznog kursa Narodna banka Srbije je posvećena više od deset godina, zbog značaja koji ta stabilnost ima za domaći finansijski i ekonomski sistem. Relativna stabilnost deviznog kursa je snažno monetarno sidro i jedan od ključnih faktora za ostvarivanje osnovnih ciljeva NBS – stabilnosti cena i stabilnosti finansijskog sistema u uslovima i dalje visokog stepena evroizacije naše ekonomije – ističu iz Narodne banke Srbije u pisanom odgovoru za Biznis.rs.

Kako objašnjavaju, godinama unazad NBS svoje aktivnosti na deviznom tržištu sprovodi bez namere da brani neki određeni nivo deviznog kursa, već kako bi ublažila prekomerne kratkoročne oscilacije, koje bi mogle imati znatan negativan efekat na domaću ekonomiju.

- Činjenica je da su oscilacije kursa dinara prema evru manje tokom poslednje tri godine, ali razlog pojačane stabilnosti je u neophodnosti da se pošalje jasan signal značaja stabilnosti u ambijentu globalno pojačane neizvesnosti. A to što prekomerne kratkoročne oscilacije deviznog kursa više nisu prisutne ne znači da je Narodna banka Srbije promenila režim deviznog kursa ili da, kako jedan deo javnosti govori, sprovodi

de facto fiksni devizni kurs, već da je u potpunosti posvećena stabilnosti celog finansijskog sistema i da na tome predano radi – ocenjuju u NBS.

Komentarišući šta bi promena kursa značila za privredu, a šta za građane, u centralnoj banci podvlače da je relativna stabilnost deviznog kursa deo postignute celokupne finansijske i makroekonomske stabilnosti naše zemlje od koje koristi nesumnjivo imaju ne samo građani, već i privreda. Takođe naglašavaju da je upravo stabilnost deviznog kursa jedan od faktora izvesnosti i za građane i za privredu.

Izvoz se stimuliše strukturnim politikama, a ne deviznim kursom

Na pitanje da li bi Srbija trebalo da razmisli o slabljenju dinara kako bi stimulišala izvoz i pomogla sopstvenoj privredi, u centralnoj banci kažu da je opšte poznata činjenica da se izvoz ne stimuliše deviznim kursom, posebno u ekonomijama sa povećanim stepenom evroizaci-

IZVOR: SHUTTERSTOCK

je finansijskih tokova, već strukturnim politikama, kako to naša zemlja i radi godinama unazad – izgradnjom izvoznih kapaciteta i uključivanjem u globalne proizvodne i uslužne lance. Za sve to je, ističu, neophodna stabilnost u svakom pogledu.

- Kod velikog broja zemalja u razvoju od kojih se mnoge, kao i naša zemlja, suočavaju sa problemom visoke izloženosti ekonomije deviznom riziku, uticaj deprecijacije domaće valute na stimulaciju izvoza je vrlo diskutabilan, što je dokazano i u praksi i u teoriji. Ako bi slabljenje dinara i pomoglo konkurentnosti domaće privrede, to bi bilo isključivo u kratkom roku. Već u srednjem roku prevladali bi negativni efekti znatnijeg slabljenja dinara u vidu rasta inflacije, pada poslovnog, investicionog i potrošačkog poverenja, pojave problematičnih kredita u bankarskom sektoru i pogoršanja svih drugih ključnih ekonomskih pokazatelja u zemlji, a samim tim i poslovnih rezultata privrednih subjekata. Treba imati u vidu i to da su u našoj zemlji ve-

liki izvoznici uglavnom ujedno i veliki uvoznici, tako da bi efekat deprecijacije domaće valute na stimulaciju izvoza bio vrlo ograničen i mali – objašnjavaju u NBS.

- I novija ekonomska istraživanja i politika koju Narodna banka Srbije vodi nekoliko godina unazad potvrđuju da politika kursa treba da bude skrojena uzimajući u obzir strukturu i sve specifičnosti konkretne ekonomije, a ne prepisivanjem univerzalnih rešenja iz udžbenika, jer univerzalno rešenje ne postoji – dodaju u centralnoj banci.

Dinar sve skuplji, kurs prećenjen

Profesor Ekonomskog fakulteta u Beogradu Danica Popović smatra da je dinar sve skuplji i da je vrednost kursa prećenjena. Komentarišući ocene privrednika i analitičara, ona kaže da postoji jedno iskustveno pravilo koje će uvek pokazati da li je devizni kurs neke zemlje prećenjen ili nije.

- Pravilo je sledeće: kada je valuta pre-

ćenjena, uvoznicima se svaki posao sve više isplati, dok obrnuto važi za izvoznike. Kao posledica, zemlja će završiti sa deficitom na tekućem računu platnog bilansa. I sad, pogledajte ovo pravilo s druge strane: ako neka zemlja konstantno ima deficit na tekućem računu – onda je njena valuta sigurno prećenjena! A do istog zaključka dolazimo i izračunavanjem realnog deviznog kursa, to jest kada nominalne devizne kurseve korigujemo za ostvarenu stopu inflacije. U tom slučaju više je nego jasno da je devizni kurs u Srbiji ne samo prećenjen, već da njegova prećenjenost neprestano raste! I to pravilo je jednostavno: ako je u poslednjih deset godina inflacija u Srbiji bila znatno veća nego u Evropi i SAD (čije valute najčešće koristimo u međunarodnim transakcijama) jasno je da sa svakom domaćom inflacijom većom od inostrane prećenjenost kursa dodatno raste – ocenjuje profesorka Popović u razgovoru za Biznis.rs.

Ekonomista Aleksandar Stevanović smatra da se u trenutnom režimu devi-

znog kursa u Srbiji sa valutnim rizicima suočavaju privredni subjekti i građani koji imaju ekonomske odnose sa zemljama koje nisu deo evrozona ili nemaju fiksirane, odnosno kurseve koji mogu samo ograničeno da osciliraju u odnosu na evro.

- Drugim rečima, svako ko ima ugovore u dolarima, francima, juanima, jenima, rubljama, lirama, dirhamima, i mnogim drugim valutama koje nisu vezane za evro, suočava se sa valutnim rizikom. Nekada se bude na dobitku, na primer, ko izvozi iz Srbije i imao je pre godinu dana ugovoren izvoz u dolarima. Nekada se bude na gubitku, recimo ko je ugovorio naplatu u lirama pre dve godine. Postoji mnogo instrumenata za izbegavanje valutnog rizika i svako ko posluje na međunarodnom tržištu (valjda) zna kako se koriste – kaže Stevanović za Biznis.rs.

Naš sagovornik ocenjuje da je kurs dinara tržišni i da nije ni potcenjen ni precenjen.

- Svakome od ezoteričnih ekonomista koji tvrde da je dinar precenjen nudim da im neograničeno prodajem evre, bilo da misle da je realan kurs 130, 150 ili 200 dinara. Ako ne žele da prihvate moju ponudu, uvek im stoje na raspolaganju brojne hartije od vrednosti, gde se kladite na kretanje kursa neke valute, pa je pitanje zašto ne žele da se obogate. Inače, kurs u Srbiji jeste de facto fiksni, a razlog što se to ne ozvaničava je najverovatnije što imamo iskustvo “šibcarskih kurseva” u prošlosti koji su zvani fiksnim, gde je država fiksirala kurs, a istovremeno emitovala inflatorni novac. Rezultat su bile velike devalvacije i postojanje zvaničnog i crnog kursa – napominje Stevanović.

Slabljenjem dinara gube i država i građani

Komentarišući šta bi promena kursa značila za privredu, a šta za građane, profesorka Ekonomskog fakulteta Danica Popović ističe da ne treba zaboraviti da među privrednicima postoje i izvoznici i uvoznici i da se eventualno slabljenje dinara neće istovetno odraziti na sve, dok je ono za državu i građane pogubno.

- Za državu i građane stvari stoje drugačije, tu od slabljenja dinara svi gube. Najpre, država izdvaja sve više dinara za

otplatu deviznih dugova. Ni građanima slabljenje dinara ne odgovara, jer kad evro poskupljuje rastu im sva devizna dugovanja, poput otplate stambenih kredita, putovanja u inostranstvo i tako dalje. Uz to, kad dinar počne da slabi, po pravilu počinju da rastu i domaće cene, a jedna od čestih posledica devalvacije (ili deprecijacije) je inflacija. To se zove proklizavanje kursa i u literaturi se dosta piše o tome. Pa ipak, da li je inflacija neizostavna posledica devalvacije, odnosno deprecijacije? Naravno da nije. Recimo, u SAD postoje dugi periodi kada je dolar slabio, a inflacija je bila stabilna. Isto se dešavalo i kad je evro slabio, cene u evrozoni su mirovale. No, rast inflacije koji prati deprecijaciju specijalitet je zemalja koje vode socijalnu politiku kroz politiku kursa, a to smo upravo mi – kaže naša sagovornica.

Kada se pogleda ko bi dobio slabljenjem dinara, a to su izvoznici i vlasnici deviznih depozita, a ko bi izgubio – država i uvoznici, kao i svi dužnici koji imaju kredite sa valutnom klauzulom – onda je

jasno da bi ova mera ozbiljno pogodila mnoge firme i građane u Srbiji, smatra profesorka Popović.

- Međutim, ovde je samo jedno pitanje važno, a to je – ko u Srbiji pravi privredni rast? Da li uvoznici patika ili nameštaja, dužnici po osnovu stambenih kredita ili izvoznici? Kada tako postavimo stvari, onda je važno naći meru u kojoj bi dinar trebalo da slabi, te da izvoznici ne gube, a to je iznos koji odgovara razlici između domaće i strane inflacije. Ili još lakše: treba obarati inflaciju u Srbiji, pa kad se izjednači sa inostranom onda postojeći fiksni kurs neće svakim danom biti sve više precenjen – navodi Danica Popović.

Aleksandar Stevanović smatra da drastična promena kursa – “sve dok NBS vode ljudi koji se razumeju u monetarnu politiku” – može da se desi samo ako Srbija doživi veliki odliv kapitala, kao posledicu užasavajuće pogrešnih političkih odluka, i NBS ne reaguje dosledno u održavanju fiksnog kursa ili ako odlučimo da štampano novac bez pokrića.

- To nije verovatno da će se desiti. U

POPOVIĆ: NAJSKUPLJA ROBA U SRBIJI – DINAR

Zbog rastuće inflacije i podizanja kamatnih stopa, ne samo u Srbiji, već u celom svetu, privrednici, a naročito izvoznici, žale se da je vrednost dinara precenjena, a da im fiksni kurs ne pogoduje i da bi sa ovim skokom cena on morao da bude znatno veći. Danica Popović smatra da su oni potpuno u pravu i da se konvertovanje deviza izvoznicima uopšte ne isplati.

- Kad izveze robu, izvoznik dobija novac u stranoj valuti. Pri povratku u Srbiju, taj se novac konvertuje u dinare – kojih dobija sve manje za istu količinu deviza. Jer, verovali ili ne, roba koja je u Srbiji iz dana u dan sve jeftinija je evro. Isto važi i za dolar, švajcarski franak, jen. A najskuplji – i sve skuplji – je dinar. To znači da izvoznici pri povratku u zemlju konvertuju zarađene devize u sve skuplji dinar. Naravno da se to nijednom izvozniku ne može isplatiti – podvlači Popović.

IZVOR: NBS

teoriji bi pad kursa uništio sve dužnike u evrima, doveo do rasta cena u dinarima, poskupeo uvoz koji je preduslov naše izvozne konkurentnosti... Profitirali bi dužnici u dinarima, doduše. Hipotetičko jačanje dinara bi poskupelo naš izvoz i uništilo izvoznu konkurentnost, što bi pokrenulo talas bankrota. Dužnici u evrima bi procvetali. Kako god, kada dosledno primenjujete fiksni kurs, on se uvek vraća u ravnotežu – poručuje Stevanović.

Naš sagovornik smatra da NBS ne održava veštački kurs, a govoreći o tome da li bi Srbija trebalo da razmisli o slabljenju dinara kako bi stimulisala izvoz i pomogla sopstvenoj privredi, on kaže da naša zemlja treba da razmisli o tome da se ne vraća na već pomenuti "šibicarski model lažnog fiksnog kursa".

- A ne vidim ni prednosti ulaska u potpuno slobodno plivanje sa sadašnjom strukturom spoljne trgovine. Fiksni devizni kurs gde nema nekontrolisane emisije domaće valute je perfektno održiv, nezavisno od snage privrede, a živi primeri su Bugarska i Bosna i Hercegovina. Nijedna od njih nije primer posebno uspešne ekonomije, ali su ipak lev i konvertibilna marka verovatno najbolje stvari u obe zemlje – kaže Stevanović.

NBS: VISOKE DEVIZNE REZERVE OČUVALE RELATIVNU STABILNOST KURSA

Govoreći o instrumentima koje imaju na raspolaganju u upravljanju kursom, u centralnoj banci kažu da je referentna kamatna stopa koja se primenjuje u glavnim operacijama na otvorenom tržištu osnovni instrument monetarne politike koju sprovodi Narodna banka Srbije. Ostali monetarni instrumenti, koji pored intervencija na deviznom tržištu uključuju i obaveznu rezervu, kao i kreditne i depozitne olakšice, imaju pomoćnu ulogu i doprinose nesmetanoj transmisiji uticaja referentne kamatne stope na tržište, kao i razvoju finansijskih tržišta.

- Narodna banka Srbije na deviznom tržištu reaguje pravovremeno i objektivno – i na strani prodaje i na strani kupovine deviza radi ublažavanja prekomernih kratkoročnih oscilacija kursa dinara prema evru. U periodima pritisa ka aprecijaciji dinara Narodna banka Srbije kupuje devize i na taj način, pored održavanja relativne stabilnosti deviznog kursa, uvećava devizne rezerve. U periodu pritisa ka slabljenju dinara, uvećane devizne rezerve koristi i prodaje devize kako bi se očuvala relativna stabilnost deviznog kursa – napominju u NBS.

Neto kupovine deviza, prema navodima centralne banke, bile su naročito visoke u periodu od 2017. do kraja 2019. godine kada su preovladali snažni strukturni aprecijacijski pritisci usled poboljšanja makroekonomskih rezultata naše zemlje i posledičnog priliva deviza po raznim osnovama. U tom periodu Narodna banka Srbije je, radi održavanja relativne stabilnosti deviznog kursa i ublažavanja prekomernih kratkoročnih oscilacija u pravcu jačanja dinara, neto kupila pet milijardi evra i na taj način uvećavala devizne rezerve, i to – kako ističu – na najzdraviji način.

Visoke devizne rezerve, kako kažu iz NBS, doprinele su da tokom veoma izazovna prva četiri meseca ove godine relativna stabilnost deviznog kursa niti normalno funkcionisanje deviznog tržišta ne budu ugroženi ni u jednom trenutku.

- Tokom tog perioda Narodna banka Srbije je koristila prethodno akumulirane devize i, uprkos svim izazovima, očuvala relativnu stabilnost kursa dinara prema evru. Zahvaljujući tome, od maja imamo ambijent u kojem su obnovljeni pritisci ka jačanju dinara, što je omogućilo da Narodna banka Srbije neto kupovinom deviza nadomesti više od 80 odsto neto prodaje tokom prva četiri meseca – zaključuju u Narodnoj banci Srbije.

ZELIGER: NASTAVITI SA JOŠ BRŽIM REFORMAMA

- Strane investicije trenutno čine 40 odsto svih ulaganja u Srbiji, pri čemu kompanije iz EU čine skoro 70 odsto svih stranih direktnih investicija. Nadam se da će Srbija što pre nastaviti sa još bržim reformama, uprkos svim izazovima koji su pred državom. Moja poruka je da treba da nastavimo da radimo na unapređenju poslovnog ambijenta u Srbiji, jer verujem da je to jedini način da se dugoročno poboljša stanje srpske privrede. I zato je važno nastaviti pristupne pregovore sa EU, uz rad na održivoj fiskalnoj konsolidaciji i poboljšanju primene zakona. To je jedini put koji Srbiju i njene građane vodi napred – naglašava generalni direktor Hemofarma Ronald Zeliger.

Šta otežava privredni rast Srbije?

Komentarišući na koji način prećen kurs otežava privredni napredak, uz primer koji navode pojedini ekonomisti da je to slučaj sa Hrvatskom, koja već dugo nije imala značajna ulaganja u industriju i značajniji privredni rast iako ima stabilnu valutu, Stevanović ponavlja da svi "šibicarski modeli monetarne politike i deviznog kursa" otežavaju rast.

- Međutim, kada bismo imali prećen kurs valute u već pomenutom modelu, ta zemlja bi ostala bez deviznih rezervi, za početak, a potom bi usledio pad kursa ili formiranje službenog i crnog kursa. Svega toga nije bilo ni u tragovima u Hrvatskoj. Stabilan kurs je odličan preduslov za rast i razvoj malih, otvorenih zemalja, ali da bi se rast zaista desio, to ponajviše zavisi od ekonomskih sloboda u jednoj zemlji, a Hrvatska nije baš zemlja za ugledanje – zaključuje naš sagovornik.

Sa druge strane, profesorka Danica Popović smatra da je svako poređenje sa Srbijom u ovom slučaju izlišno jer će u Hrvatskoj evro uskoro postati nacionalna valuta.

- Tamo će precenjenost kune jednostavno postati prošlost, a krediti sa valutnom klauzulom nestaću onog časa kad evro postane domaća valuta. Kod nas će u međuvremenu ostati dva bitna ograničenja privrednom rastu. Jedna je precenjenost dinara, zbog koje će privrednici radije biti uvoznici, i to naročito u sektorima široke potrošnje gde se zarade umnožavaju sa svakim jačanjem dinara. Drugo ograničenje privrednom rastu je postojeći politički sistem, gde sve više vladaju klijentelizam i nepotizam. U takvoj situaci-

ji, čak ni trenutna korekcija deviznog kursa na nivo koji bi bio ravnotežni ne bi drastično promenila situaciju. Tu bi još uvek nedostajale velike i stabilne izvozne firme, kako domaće, tako i strani investitori sa naprednim tehnologijama, koji uglavnom zaobilaze Srbiju u širokom luku. U ovakvom političkom sistemu, ovde će dolaziti investitori koji traže jeftinu i nekvalifikovanu radnu snagu ili oni koji će po Srbiji kopati jadarit i druge rude koje truju životnu okolinu, dok će domaća kvalifikovana radna snaga odlaziti u emigraciju. U takvim okolnostima, devizni kurs će štititi socijalni mir onih koji ostaju i onih koji su na vlasti – zaključuje Popović.

Kurs nije konkurentska prednost

Privrednici su nešto umereniji kada je reč o oceni kursa, odnosno o tome da li je domaća valuta precenjena ili potcenjena, ali su zato jednoglasni u stavu da je za poslovanje najvažnije imati predvidljivo i stabilno ekonomsko okruženje.

Budući da su kompanija orijentisana ka izvozu, u Hemofarmu čvrsto veruju da se eventualna promena kursa dinara mora sprovesti planski i dugoročno. Kako u razgovoru za Biznis.rs ističe Ronald Zeliger, generalni direktor Hemofarma, svaka nagla promena mogla bi negativno uticati na inflaciju.

- U tom smislu čvrsto verujem da će Narodna banka Srbije i nova Vlada Srbije imati u vidu očekivanja privrede koja posluje u Srbiji, kada je u pitanju bilo kakvo monetarno manevrisanje – kaže Zeliger.

Aleksandar Marković, izvršni direktor za komercijalne poslove kompanije Unipromet iz Čačka, podseća da smo u

godinama iza nas imali razna iskustva sa aprecijacijom i deprecijacijom dinara, i bili smo svedoci kako to utiče na privredu i na standard društva uopšte.

- Ako me sećanje dobro služi, u oba slučaja je bilo nezadovoljnih privrednika. Slabljenje dinara kratkoročno je odgovaralo pretežnim izvoznicima, dok je jačanje, kakvo smo imali u periodu pred veliku svetsku ekonomsku krizu, odgovaralo kompanijama čiji je poslovni model bio baziran na uvozu. Na kraju, korist zavisi od balansa uvoza i izvoza koji kompanija ima, i uvek je kratkoročna. Ono što privredi odgovara je stabilnost, jer je to osnovni uslov planiranja na dugi rok, a to je u svakom biznisu neophodno. Tada možete projektovati svoje troškove i očekivanu maržu, a neizvesnost je minimalna. Nije mudro konkurentsku prednost biznisa graditi na kursu dinara – ocenjuje Marković u razgovoru za Biznis.rs.

Za izvoznike i uvoznike bitan i odnos drugih valuta

Kada je reč o valutnim rizicima na koje u svom poslovanju nailaze privrednici u Srbiji, Ronald Zeliger navodi da se trenutno mnoge kompanije suočavaju sa efektima snažnog rasta američkog dolara – „posebno ako sarađujete sa zemljama koje koriste dolar u trgovinskim transakcijama“.

- Ali, to je trenutno trend na svim finansijskim tržištima i nije ograničen samo na Srbiju. S druge strane, rastuće cene proizvodnih inputa, energenata, usluga i slično nisu sasvim u skladu sa tako jakim dinarom, imajući u vidu da oko dve trećine našeg prihoda dolazi od izvoza – ocenjuje Zeliger i podseća da su potrošačke cene u Sjedinjenim Američ-

kim Državama porasle za 8,2 odsto do septembra ove godine, što nam govori da inflacija može da utiče i na najjače ekonomije.

- Zato bi u Srbiji bilo veoma važno pažljivo sprovoditi sve monetarne mere, ne samo zbog privrede, već naročito zbog životnog standarda građana. Niko ne želi da vidi visoku inflaciju u zemlji, a to je najvažniji zadatak sa kojim se moraju suočiti svi donosioci odluka – napo-

minje generalni direktor Hemofarma.

Komercijalni direktor Uniprometa kaže da su izazovi u ovom vremenu toliki da je jako teško upravljati biznisom. Prema rečima Aleksandra Markovića, ako ste kompanija koja izvozi i uvozi, vaš biznis ne zavisi samo od kursa dinara, već i od odnosa drugih valuta.

- Svedoci smo drastične promene u odnosu dolara i evra, i to jako loše utiče na kompanije koje uvoze sa tržišta oslo-

njenih na dolar, kao što su Kina i delom Turska, a prodaju na tržištima koja su oslonjena na evro. Međutim, ako nabavljate u Evropi, a izvozite u SAD, onda ste za poslednjih nekoliko meseci dobili cca 15 odsto marže na koju niste računali. Mada, izvoz u Ameriku poslednjih godinu dana kviri skok logističkih troškova na koje niko nije računao. Takođe, u prethodnom periodu bili smo svedoci velikih oscilacija ruske rublje, koja je

STEVANOVIĆ: SVAKO BI VOLEO DA DOBIJE NEŠTO, A DA NE ULOŽI NIŠTA

Na navode izvoznika da je vrednost dinara precenjena i da bi morali da imaju znatno veći kurs, ekonomista Aleksandar Stevanović odgovara da bi svako voleo da dobije nešto, a da ne mora da uloži ništa.

- Zamislite hipotetički da ja mislim da je kurs potcenjen i da je istinski kurs 75 dinara za jedan evro, na šta bih imao jednako pravo. To bi mi jako pogodovalo jer bih da vratim dug od 500 evra morao da zaradim 40 odsto manje dinara. Da ne pričam koliko bi pogodovalo svima koji su se ozbiljno zadužili sa evro klauzulom. Dakle, ljudski je želeti da nešto učariš, pa makar to bilo štetno, ali je tužno kada neko veruje u to da se jedno društvo razvija tako što se mala otvorena država kakva je Srbija igra kursem, osnovnim sidrom malih zemalja koje su imale bogato iskustvo pljačke građana od strane države putem kursa i inflacije. Donekle imam razumevanja za te "tužne ideje" jer je teško pojmiti da su i Fed i ECB emitovali enormne količine novca bez pokrića i da je izbor Srbije bio jačanje dinara ili inflacija. Fiksni kurs u Srbiji, koja ima 80 odsto spoljne trgovine sa zemljama koje imaju evro ili su im kursevi vezani za evro je savršeno racionalno rešenje – ocenjuje on.

MARKOVIĆ: SLABLJENJE KURSA NIJE U INTERESU NI DRŽAVI NI GRAĐANIMA

Na pitanje šta bi promena deviznog kursa, odnosno eventualno slabljenje dinara, značilo za privredu, a šta za građane, Aleksandar Marković kaže da je sve u bilansu uspeha. Kako objašnjava, zagovornici ove teorije temelje svoju logiku upravo na tome da bi troškovi koji su u dinarima bili niži, a prihod od izvoza bi donosio veću maržu.

- Međutim, mi smo zemlja koja ima deficit spoljnotrgovinskog bilansa, odnosno više uvozi nego što izvozi i, prostom logikom, ušli bismo u začarani krug koji bi generisao inflaciju i oborio životni standard. Ovo bi možda pogodovalo velikim stranim kompanijama koje su veliki izvoznici, ali i uvoznici, pa bi im to oborilo troškove koje imaju u Srbiji, kao i onima koje svoju dobit ne ostavljaju u Srbiji, ali ja ne mislim da nam je to, kao državi, interes. Takođe, većina naših građana je zadužena kod poslovnih banaka, a više od 50 odsto stanova se prodaje preko stambenih kredita, i to uglavnom kupuje srednja klasa. Većina kredita je vezana za evro, a kamate za euribor ili neki sličan indeks koji takođe raste. Plate sigurno nisu u tom procentu vezane za evro, pa zamislite šta bi to značilo za građane. Ni bankama ni državi nije u interesu da ovi krediti zbog toga postanu nenaplativi jer tako svi gube – ocenjuje Marković i navodi primer Turske, koja obara svoju valutu da bi pospešila kurs.

- Međutim, Turska ima ogromno unutrašnje tržište i balansirani odnos uvoza i izvoza, pa tursko društvo to može da podnese na srednji rok. Ipak, u razgovoru sa turskim privrednicima saznajem da je pad standarda građana osetan i da pored toga što lakše prodaju u Evropi, i bilansno imaju niže troškove zarada, nisu srećni zbog ovoga.

privrednicima koji su prodavali i naplaćivali svoje proizvode u rubljama stvorila gubitke na koje nisu mogli računati. Onda se, kada je Rusija uvela obavezu plaćanja gasa u rubljama, situacija preko noći promenila, a najveću korist su od toga izvukli špekulanti. Za proizvodne kompanije koje svoje biznise planiraju na duži rok ovo nikako nije dobra situacija, jer poluge kojima pravite rezultat nisu u vašim rukama – ističe Marković i dodaje da pored ovog tržišnog postoji i

finansijski rizik, jer se kompanije finansiraju kreditima, a staro je pravilo da se treba zadužiti u valuti u kojoj zarađujete, bez obzira na trenutnu cenu novca.

Naš sagovornik ističe da mi već godinama živimo u uslovima permanentne krize sa manjim ili većim oscilacijama, tako da je “naša kriza tolika da je prestala da bude kriza i postala stanje”.

- Poslednje dve godine toliko je faktora neizvesnosti da prosto ne možete da predvidite šta može disruptivno da

utiče na vaš biznis i kako da uradite prevenciju. Mi smo, kao i svaka ozbiljna kompanija, uradili analizu rizika i predvideli sve što se može predvideti, stalno planiramo po roling modelu i inoviramo planove prema aktuelnim informacijama, ali teško je predvideti sve promene. Držimo se maksime “plan je ništa, planiranje je sve” – navodi Marković.

On smatra da su finansijska tržišta takva da sigurno utiču i na finansijsko tržište Srbije, ali da nekada biti mali može biti i prednost.

- Ne očekujem da NBS promeni politiku i krene u obaranje dinara, barem ne drastično, a po svemu što čujemo kroz sredstva javnog informisanja i najave su takve. Mislim da to ne bi bilo dobro. Inflacija je evidentna, a kolika je, zavisi od toga kako je i ko meri. Ona je, da citiram profesora Zeca, “kao holesterol – nije dobro da bude visoka, ali ne valja ni kada je niska”. Uglavnom, ne bi bilo dobro da se krene u rapidnu i agresivnu promenu jer bi taj poremećaj uticao loše na sve i stvorio prostor za špekulativnu zaradu. Međutim, dobre firme iz Srbije poslovale su uspešno u svim uslovima, prošle su sankcije, ratove, hiperinflaciju... i uspele da očuvaju vrednost i za vlasnike i za zaposlene, pa sam uveren da će, bez obzira na izazove, i ovoga puta biti tako – zaključuje Aleksandar Marković.

Generalni direktor Hemofarma Ronald Zeliger ponavlja da investitori uvek traže nekoliko stvari – predvidljivo i stabilno ekonomsko okruženje i jaku vladavinu prava.

- Ono što je Srbiji potrebno jeste snažan ekonomski rast koji omogućava održiva fiskalna konsolidacija. Ovo se može sprovesti kroz duboke strukturne reforme. Nastavak reforme javne uprave, borba protiv korupcije i dalje unapređenje vladavine prava imaće značajan uticaj na ukupne makroekonomske pokazatelje. Vlada to treba da zadrži kao prioritet u izazovnim vremenima sa kojima se suočavamo. Srbija treba da bude predvidivo poslovno okruženje i da radi na održivoj fiskalnoj konsolidaciji i primeni zakona. Potrebno je da motivišemo privredu tako što ćemo stvoriti poslovno okruženje sa smanjenom birokratijom – ocenjuje Zeliger.

 MARIJA JOVANOVIĆ
 MARKO ANDREJIĆ

DE-BAXY®

Kraljevića Marka 4 11000 Beograd
063/322042, 063322042
bbijele@sbb.rs www.de-baxy.rs

ELEKTRO PODNO GREJANJE

DEVI®
by Danfoss

Beauty Mari-Mark

Knjaza Miloša 116 34300 Arandelovac
060/5509187
dragana.stanosevic5@gmail.com
f Mari Mark

PROFESIONALNA OPREMA
ZA FRIZERE I KOZMETIČARE
ŠMINKA
KOZMETIČKI PREPARATI
ORIGINALNI PARFEMI

PRVI SIGNALI USPORAVANJA SRPSKE PRIVREDE

U PRVIH SEDAM MESECI 2022. GODINE STRANE DIREKTNE INVESTICIJE U SRBIJI SU IZNOSILE OKO 1,9 MILIJARDI EVRA, ŠTO JE ZA DEVET Odsto MANJE U ODNOSU NA ISTI PERIOD PROŠLE GODINE, ALI IPAK PREDSTAVLJA SOLIDAN REZULTAT. SA PROTOKOM VREMENA NEGATIVNI EFEKTI RASTA KAMATNIH STOPA I GEOPOLITIČKIH RIZIKA ĆE VEROVATNO BITI SVE VIDLJIVI I U SEGMENTU PRILIVA KAPITALA

I ako je u drugom kvartalu ove godine privreda Srbije nastavila solidan rast, sada se već mogu očitavati prvi signali usporavanja. To se dešava jer svi faktori koji opredeljuju globalna i evropska kretanja privrede – rastući geopolitički rizici, visoka ubrzavajuća inflacija, kao i zatezanje monetarne politike – praktično oblikuju i kretanje privrede naše zemlje, kaže Saša Randelović, profesor Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Beogradu.

On u intervjuu za Biznis.rs govori o međuzavisnosti srpske ekonomije i globalnih dešavanja, efektima monetarne politike na privredu, daljem kretanju inflacije i uticaju krize energenata tokom predstojeće zime na ekonomske rezultate u narednom periodu. Sa profesorom Randelovićem razgovarali smo i o mogućim koracima države kako bi pomogla i zaštitila domaće privrednike, kao i o tome zašto neselektivna pomoć svim građanima trenutno nije najbolja opcija.

Kako biste ocenili trenutno stanje domaće i globalne privrede, imajući u vidu celokupan splet okolnosti na svetskom nivou?

- Što se tiče globalne privrede, revidirane procene međunarodnih finansijskih institucija ukazuju da će stopa rasta u 2022. godini biti niža nego što je inicijalno planirano. MMF je procenio rast globalne privrede na nekih 3,2 odsto u 2022. godini, s tim što se za 2023. godinu očekuje dodatno usporavanje. Za nas je posebno relevantno kretanje privredne aktivnosti u državama Evrope, s obzirom na to da oko dve trećine domaćeg izvoza ide ka evropskim zemljama i da skoro dve trećine stranih direktnih investicija dolazi iz tih zemalja. Procene za evropske privrede su slične onima za globalnu – od drugog kvartala je do-

šlo do usporavanja privrednog rasta i očekuje se da on bude niži nego što je inicijalno planirano, dok se za narednu godinu procenjuje da će neke evropske zemlje ući i u recesiju, odnosno da će imati realan pad privrede.

Na primer, za zemlje evrozona je procenjena stopa rasta za narednu godinu 0,5 odsto, pri čemu postoje veliki rizici da evrozona uđe i u recesiju. To je posledica nekoliko faktora: još od prošle godine traje negativan uticaj zbog problema sa lancima snabdevanja izazvanih pandemijom, što je uticalo i na privrednu aktivnost i na početak rasta inflacije već sredinom prošle godine u brojnim evropskim zemljama, da bi ove godine na to bilo dodato još nekoliko širih problema, pre svega, onih povezanih sa ratom u Ukrajini. To je ostavilo negativne posledice na cene energenata i hrane, i time negativno uticalo na opšta privredna kretanja, doprinoseći istovremeno i rastu inflacije. To je koincidiralo sa trećom grupom faktora, a to je pooštrevanje monetarne politike od strane velikih centralnih banaka (Fed, ECB, Banka Engleske) sa ciljem da se zaustavi rast inflacije koja je u svim ovim zemljama snažno porasla u ovoj godini. Zatezanje monetarne politike dovodi do rasta kamatnih stopa, što destimulativno deluje na investicije i potrošnju.

Pre dve godine, kada je počela zdravstvena kriza, izjavili ste da će oporavak privrede Srbije zavisiti, između ostalog, i od brzine oporavka naših najvećih ekonomskih partnera, pre svega, u Evropskoj uniji i na Zapadnom Balkanu. Kakvo je vaše mišljenje sada, kada se zdravstvena kriza nije ni završila, a dešavaju se potpuno nove otežavajuće okolnosti u svetu?

- Svi faktori koji su opredelili globalna i evropska kretanja privrede praktično oblikuju i kretanje privrede Srbije. Rastući geopolitički rizici, odnosno problemi na energetskom i tržištu hrane, kao i u lancima snabdevanja, zatim visoka inflacija koja obezvređuje realne dohotke i samim tim smanjuje realnu kupovnu snagu stanovništva i privrede, te zatezanje monetarne politike, koje dovodi do opšteg rasta kamatnih stopa, predstavljaju faktore koji dominantno oblikuju i ekonomska kretanja u Srbiji. Osim toga, na kretanje srpske privrede u ovoj godini su dodatno značajno uticali problemi proizvodnje struje i potreba za velikim uvozom energenata, što sve negativno doprinosi rastu privrede. Dodatna otežavajuća okolnost je i suša koja je pogodila neke segmente poljoprivredne proizvodnje.

U drugom kvartalu privreda Srbije je nastavila solidan rast od 3,9 odsto u odnosu na isti period prošle godine, dok je, sezonski posmatrano, rast u odnosu na prvi kvartal iznosio 1,2 procenta. Rast je u Srbiji, shodno tome, u prvoj polovini godine bio solidan, iako sporiji od proseka zemalja Centralne i Istočne Evrope. Ipak, uočavaju se i signali osjetnijeg usporavanja sredinom godine, što možemo videti u segmentu industrijske proizvodnje i građevinarstva. Pad industrijske proizvodnje je prevashodno posledica pada tražnje, pre svega, na evropskim tržištima, dok je na pad u sektoru građevinarstva uticao rast cena energenata i repromaterijala, ali i rast kamatnih stopa koji je već osjetan na svetskim tržištima.

Srpska privreda je dosta usmerena ka zemljama Evropske unije i regiona. Kako će dešavanja na ovim tržištima uticati na pravac našeg razvoja?

- Imajući u vidu koliki deo izvoza Srbije ide ka zemljama Evropske unije, pre svih Nemačkoj, Austriji i Italiji, kao i da značajan deo izvoza ide ka zemljama regiona – Bosni i Hercegovini, Severnoj Makedoniji, Crnoj Gori i Hrvatskoj usporavanje privredne aktivnosti na tim tržištima, odnosno pad tražnje, neminovno će se odraziti i na naš izvoz.

S druge strane, kada se posmatraju tokovi investicija, strane direktne investicije iz evropskih zemalja čine oko dve trećine ukupnih stranih direktnih ulaganja u privredi Srbije. One bi pale verovatno autonomno usled rasta

kamatnih stopa, odnosno zatezanja monetarne politike, ali dodatno produbljujevanje krize – geopolitički rizici, politička pitanja koja se otvaraju u odnosima Srbije i evropskih zemalja – mogu taj pad dodatno da prodube. U prvih sedam meseci 2022. godine strane direktne investicije u Srbiji su iznosile oko 1,9 milijardi evra, što je za devet odsto manje u odnosu na isti period prošle godine, ali ipak predstavlja solidan rezultat. Sa protokom vremena, negativni efekti rasta kamatnih stopa i geopolitičkih rizika će verovatno biti sve vidljiviji i u segmentu priliva kapitala.

Narodna banka Srbije je, posle dužeg vremena, u aprilu počela sa povećanjem referentne kamatne stope, i to sedam meseci uzastopno. Stručnjaci tvrde da se može očekivati i dalji rast ključne kamate. Kako se ta kretanja odražavaju na privredu i šta očekujete u narednim mesecima? Koliko će monetarna politika centralnih banaka poput ECB i Feda uticati na uslove poslovanja u Srbiji?

- Odraziće se, pre svega, kroz rast kamatnih stopa na kredite privredi, stanovništvu i državi, što vidimo i na

svetskom tržištu. Usled podizanja referentnih kamatnih stopa od strane centralnih banaka, i Narodna banka Srbije (NBS) podigla je referentnu kamatu u više navrata. ECB je sa podizanjem kamatnih stopa počela sredinom godine, a američki Fed još ranije, tako da će rast kamata sigurno dovesti do pada investicija globalno, odnosno do pada tokova kapitala.

Pri višim kamatnim stopama neki investicioni projekti prestaju da budu isplativi. To bi se moglo negativno odraziti i na priliv kapitala, odnosno priliv stranih direktnih investicija u Srbiju. Da

GUBICI JAVNIH PREDUZEĆA POGODIĆE PORESKE OBVEZNIKE

- Inflacija u Srbiji dostigla je u avgustu 13,2 odsto, i to je najviši nivo u prethodnih deset godina, od čega je jedan deo, odnosno bazna inflacija (bez hrane, alkohola, duvana i energije), dostigao 7,9 odsto, i to je ta takozvana uvezena inflacija. Zapravo, to je onaj deo inflacije na koju NBS ne može da utiče, dok je ostatak u određenoj meri pod uticajem i naše monetarne politike.

Cena uvoznih dobara je porasla za skoro 26 odsto, ali su i mere ekonomske politike donekle tome doprinosile, pre svega, veliki momentarni stimulansi, veliki paketi fiskalnih izdataka, što je sve podgrevalo tražnju. Ukupna inflacija u Srbiji je nešto veća od proseka evropskih zemalja (oko 10 odsto), dok je ispod proseka zemalja Centralne i Istočne Evrope (oko 16 odsto). Jedan od razloga za takvo stanje je to što je Srbija veći deo perioda držala pod snažnom kontrolom cene energenata. Struja je tek umereno poskupela, a i cene nafte su dugo bile nekorigovane. U Srbiji su u toku ove godine energenti poskupeli za oko 13,5 odsto, dok su u zemljama Centralne i Istočne Evrope poskupeli za oko 50 odsto.

Potrebno je pomenuti da i mi i druge zemlje uvozimo energente plaćajući približno sličnu cenu, a u Srbiji nismo imali tako veliki rast prodajnih cena, što samo znači da su gubici trenutno prevaljeni na teret javnih preduzeća – EPS-a i Srbijagasa. Suštinski su prevaljeni na poreske obveznike, jer ta preduzeća neće moći da servisiraju obaveze na vreme, zbog čega im država već daje direktnu ili indirektnu budžetsku podršku, što će se nastaviti u budućnosti. Kako bi se ti gubici učinili što manjim, pored povećanja cena, biće neophodan i snažniji iskorak u reformi i unapređenju strateške i operativne efikasnosti ovih preduzeća – ističe profesor Randelović.

li će biti dodatnog usporavanja po političkom osnovu, ostaje da vidimo.

Koliko je inflacija uticala na poslovanje domaćih privrednika i koliko procenjujete da bi mogla dalje da utiče?

- Do ubrzanja inflacije u Evropi, pa i kod nas, došlo je krajem prošle godine. Tada je rast cena bio podstaknut problemima sa lancima snabdevanja izazvanim pandemijom, ali čini se da ipak postoji više faktora koji dovode do toga da u velikom broju zemalja inflacija snažno poraste u prethodnom periodu. Jedna grupa faktora odnosi se na pomenute probleme sa lancima snabdevanja, ali to je uglavnom sada rešeno. Druga grupa se odnosi na geopolitičke rizike, odnosno snažan rast cena hrane i energenata izazvanih globalnom krizom. Treću grupu čine faktori na strani tražnje. Snažna monetarna ekspanzija u SAD i Evropi u prethodnih 13 godina uticala je na pad kamatnih stopa, što je dovelo do snažnog rasta kreditne aktivnosti, potrošnje i investicije. S druge strane, u periodu pandemije, većina država je realizovala velike pakete fiskalnih stimulansa. Simultana ekspanzija monetarne i fiskalne politike uticala je na

osetno povećanje agregatne tražnje, što takođe predstavlja bitan uzrok rasta inflacije.

Inflacija generalno, pa i u našoj zemlji, negativno utiče na rast privrede, jer dovodi do rasta neizvesnosti i pada realnih dohodaka, što se negativno odražava na investicije i potrošnju.

Kada očekujete da bi moglo da dođe do stabilizacija cena i tržišta?

- Ukoliko ne bi došlo do veće eskalacije geopolitičkih rizika, odnosno do većih promena cena na tržištu energenata i hrane, moglo bi se desiti da inflacija u Srbiji dostigne pik negde oko nove godine i da potom krene da opada. To bi se moglo desiti, između ostalog, i zbog toga što ćemo sledeće godine imati efekat visoke baze. Mi smo već početkom ove godine imali osetan rast inflacije, tako da ćemo se početkom sledeće u januaru porediti sa cenama koje su već počele da rastu. Ukoliko pak dođe do daljih poremećaja na tržištu energenata, hrane i do snažnog rasta cena na globalnim tržištima, onda možda do usporavanja inflacije dođe i kasnije. U svakom slučaju, možemo očekivati da će inflacija i u ovoj godini iznositi oko 15 odsto i svakako se naredne godine neće vratiti u okvire ciljanog koridora, već će

i dalje biti relativno visoka, ali verovatno nešto manja nego ove godine.

Kriza energenata trese celu Evropu, tokom predstojeće zime očekuje se manjak gasa, nafte, struje... Koliko bi eventualne restrikcije električne energije i nedostatak pojedinih energenata uticale na srpsku privredu?

- Taj faktor, u vezi sa zimom i energetskom krizom, izvesno će se ispoljiti na neki način. Ukoliko bude naročito većih restrikcija, preduzeća neće moći da posluju kako treba. To će se odraziti na proizvodnju i kretanje privredne aktivnosti. S druge strane, ako se to ne bi dogodilo, izvesno je da će biti neophodan uvoz struje u većim količinama, što će se opet odraziti na rast privrede, jer rast uvoza negativno utiče na ukupan rast BDP-a.

Postoje li neki koraci koje bi naša država trebalo i koje bi mogla da preduzme kako bi pomogla ili zaštitila domaće privrednike od negativnog uticaja krize iz inostranstva?

- Problem je što se nalazimo u uslovima stagflacije, odnosno usporenog privrednog rasta i visoke inflacije. U toj situaciji bilo kakvu meru da sprovedete iz fiskalne i monetarne sfere povoljno će uticati na jedan, a negativno na drugi aspekt. Dakle, kada bi država išla u monetarnu i fiskalnu ekspanziju, to bi doprinelo daljem rastu inflacije, a možda bi delimično usporilo negativni efekat na privrednu aktivnost. S druge strane, ako se nastavi sa zatezanjem monetarne politike, to bi dovelo do postepenog obaranja inflacije, ali bi produbilo negativne pritiske na privrednu aktivnost. Verovatno da u uslovima tako specifičnih kriza kao što je ova jeste opravdano prvo tretirati urgentniji problem, a to je inflacija. To znači da bi verovatno bilo opravdano nastaviti sa zatezanjem monetarne politike, odnosno povećanjem restriktivnosti, i da bi trebalo osetnije oboriti fiskalni deficit i smanjiti pritisak sa fiskalne strane na tražnju i rast cena. S druge strane, u održivi fiskalni okvir bi trebalo uključiti i programe ciljane podrške građanima i privredi koji su najviše pogođeni rastom cena hrane i energenata.

 TANJA KOVAČEVIĆ

EUROECOCAP

Bratstva Jedinstva 27 26000 Pančevo
064/6492046 hrzinastevan@gmail.com

**PRODAJA OPREME ZA
BENZINSKE PUMPE
ČIŠĆENJE REZERVOARA**

GVOŽĐARA

VIJAK

Majšanski Put 84 24000 Subotica
024/556106, 0600556100
vijak024@mts.rs

RASTE INTERESOVANJE ZA KREDITE SA FIKSNOM KAMATOM

IMAJUĆI U VIDU TRENUTNA TRŽIŠNA I GEOPOLITIČKA KRETANJA, KAO I STRUKTURU INFLATORNIH PRITISAKA, OČEKIVANJA SU DA ĆE SE RAST TRŽIŠNIH KAMATNIH STOPA NASTAVITI I U NAREDNOM PERIODU. IAKO DO SADA NIJE BILO PRIMETNO ZNAČAJNIJE USPORAVANJE TRAZNJE ZA NOVIM KREDITIMA OD STRANE STANOVNIŠTVA I PRIVREDE, EFEKTI DOSADAŠNJEG RASTA KAMATA, OČEKIVANA DODATNA ZATEZANJA CENTRALNIH BANAKA I OKRUŽENJE U KOME JE INFLACIJA NA VIŠIM NIVOIMA SVAKAKO ĆE IMATI UTICAJ NA BUDUĆE KREDITIRANJE, TRAZNJU I SAM KAPACITET KLIJENATA DA SE ZADUŽUJU

Centralne banke koje su verovalе u „tranzicionu“ prirodu inflacije počele su nešto kasnije da podižu referentne kamatne stope, dok su druge snažno reagovalе, preduzimajući restriktivne mere već nakon prvog znaka strmog rasta cena. Danas je konsenzus da će se trend inflacije nastaviti duže vreme i centralne banke su u mnogo većoj meri fokusirane na njeno obuzdavanje, kako ne bi postala i ostala ukorenjena kao nova normalnost u svesti i ponašanju i potrošača i kompanija. Čini se da se u tim naporima bankari centralnih banaka za sada ne obaziru mnogo na potencijalnu recesiju, koja može biti izazvana usporavanjem ekonomija zbog visokih kamatnih stopa, ali je ponovo opšti konsenzus da je kratkotrajna recesija prihvatljivija nego visoke stope inflacije koje mogu da potraju duže vreme. Naravno, centralne banke će, očekivano, biti pažljive kako ne bi podizale kamatne stope više nego što je potrebno, ali će ocena dinamike i nivoa podizanja biti veoma zahtevan zadatak u trenutnim ekonomsko-geopolitičkim okolnostima.

Ovakو Jasna Terzić, predsednica Izvršnog odbora Erste banke, ocenjuje dosadašnje poteze centralnih banaka koje se već nekoliko meseci bore sa rastućom inflacijom povećavanjem referentnih kamatnih stopa. U intervjuu za *Biznis.rs* ona govori i o uticaju zatezanja monetarne politike na poslovanje bankarskog sektora, očekivanom kretanju inflacije u narednom periodu, saradnji finansijskog i realnog sektora i nastavku konsolidacije srpskog bankarskog tržišta.

- U našoj zemlji je zaoštavanje monetarne politike krenulo pravovremeno, ali nešto sporijim tempom u odnosu na ostale zemlje u regionu, imajući u vidu prirodu inflacionih očekivanja, lokalne tržišne specifičnosti i uticaj kanala dinarskih kamatnih stopa u transmisionom mehanizmu monetarne politike. Narodna banka Srbije je prvi put povećala referentnu kamatnu stopu u aprilu, nakon čega se monetarno zatezanje nastavilo iz meseca u mesec, tako da ona trenutno iznosi četiri odsto. Podizanje referentne kamatne stope dovelo je do rasta belibor stopa, što je rezultiralo poskupljenjem dinarskih kredita za stanovništvo i privredu. Pored Narodne banke Srbije, nama izuzetno važna Evropska centralna banka je nakon 11 godina povećala kamatne stope, za sada kumulativno za 125 baznih poena, u cilju suzbijanja inflatornih pritisaka u evrozoni. To povećanje je dovelo do rasta euribor stopa koje su nakon jako dugog perioda postale pozitivne, što je u slučaju našeg tržišta dovelo do povećanja kamatnih stopa na sve devizne i devizno indeksirane kredite.

Kako se zatezanje monetarne politike odrazilо na interesovanje građana i privrede za nove kredite?

- Imajući u vidu trenutna tržišna i geopolitička kretanja, kao i strukturu inflatornih pritisaka, očekivanja su da će se rast tržišnih kamatnih stopa nastaviti i u narednom periodu nevezano za očekivane globalne recesione tendencije. Iako do sada nije bilo primetno značajnije usporavanje tražnje za novim kreditima od strane stanovništva i privrede, efekti dosadašnjeg rasta kamatnih stopa, oče-

kivana dodatna zatezanja centralnih banaka i okruženje u kome je inflacija na višim nivoima svakako će imati uticaj na buduće kreditiranje, tražnju i sam kapacitet klijenata da se zadužuju.

Kada govorimo o stambenim kreditima, koji najviše interesuju građane, na globalnom nivou, prevashodno na tržištima SAD i Velike Britanije, u mesecima za nama je već primetno značajno usporavanje tražnje usled rasta kamatnih stopa i povećane ekonomske neizvesnosti. S druge strane, takav trend nismo zabeležili u našoj banci, ali ono što je primetno jeste da interesovanje za stambene kredite sa fiksnom kamatnom stopom značajno raste od početka ove godine. To je sasvim očekivano, jer ona podrazumeva da klijent tokom celog perioda otplate kredita ima istu visinu anuiteta.

Koliko još očekujete da bi mogle da rastu ključne kamate i kada bi moglo da dođe do stabilizacije cena i tržišta, odnosno do vraćanja inflacije u prihvatljive okvire?

- Prema očekivanjima naših analitičara, reklo bi se da je većina centralnih banaka prešla između pola i dve trećine puta kod podizanja glavnih kamatnih stopa. Za sada se vrhunci stopa inflacije ne vide jasno i dodatna neizvesnost izazvana očekivanjem najviših vrednosti može dovesti do još agresivnijeg zatezanja. Ipak, sadašnji konsenzus je da bi inflatorna očitavanja mogla zaista dostići vrh do kraja ove godine, ali bi u tom slučaju postepeno smanjivanje moglo obeležiti celu 2023. godinu, pa čak i veći deo 2024. Zatim bi krajem 2024. godine došlo do povratka u ciljane raspone.

Poslednje dve godine prolazimo kroz nekoliko uzastopnih kriza – od pandemije korona virusa do sukoba u Ukrajini, koji je doneo poremećaje na globalnim tržištima energenata i hrane. Kako je finansijski sektor prošao kroz ovaj period?

- Upravo zbog Covid-19 pandemije, svi učesnici u ekonomiji su stekli raznovrsna iskustva u prevazilaženju nametnutih poslovnih i životnih uslova i ograničenja. Možemo reći da su uz pomoć stimulativnih mera država, privreda i građani, ali i banke prevazišli krizu. Naravno, postoje ožiljci u vidu oslabljenih finansijskih pozicija i još uvek nedovoljno oporavljenih kanala snabdevanja, ali se vide i dobre strane, kao što je, na primer, digitalizacija. Ono što je ove zime pred nama jeste drugačiji izazov sa prizvukom oružanog sukoba koji sam po sebi stvara nesigurnost kod svih. Dominantni aspekti tih izazova su energija, inflacija i hrana.

Sigurno je da će vlade ponovo preduzeti mere kako bi zaštitile svoje ekonomije i već smo svedoci pokušaja ublažavanja cenovnog šoka, kako za privredu, tako i za stanovništvo. Neki privredni subjekti, nažalost, već nagoveštavaju smanjenje ili čak potpunu obustavu proizvodnje zbog nerentabilnosti poslovanja uz izuzetno visoke troškove energije. S druge strane, domaćinstva pokušavaju da se naviknu na nove cene dok se vode diskusije o „realnom nivou“ i pojedinačnoj percepciji inflacije, te menjaju neke potrošačke navike ili biraju povoljnije brendove za svoje potrošačke korpe. Stvarnost je ipak takva da će više cene ostati prisutne najverovatnije duže vre-

me, te da će opadanje inflacije biti dugotrajno i postepeno. Na kraju, banke će verovatno postati opreznije u kreditnoj aktivnosti i, poučene iskustvima iz pandemije, angažovati se oko sagledavanja reprograma kreditnih aranžmana.

Koliko su srpske banke bile spremne za ove neočekivane krizne situacije?

Koliko se bankarstvo promenilo u novim okolnostima i koji su trenutno glavni izazovi na srpskom bankarskom tržištu?

- Poslovno okruženje je danas suočeno sa više izazova koji se prepliću i koji potiču sa globalnih tržišta, poput rusko-ukrajinskog sukoba i povezane energetske krize, a zatim i visoke inflacije koja je uslovlila pooštavanje monetarnih uslova najvećih centralnih banaka kroz rast kamatnih stopa i smanjenje novčane mase. U tom kontekstu, počevši od aprila, Narodna banka Srbije je tokom sedam uzastopnih meseci ove godine povećavala referentnu kamatnu stopu i nakon višegodišnjeg perioda monetarne politike obilja jeftinog novca (gde je, na primer, euribor stopa imala negativnu vrednost) prilagođavanje ekonomije i banaka na izmenjene monetarne uslove je upravo najveća promena sa kojom se suočavamo. Rast kamatnih stopa je već doveo do poskupljenja kredita, ali i do povećanja isplativosti štednje, dok je bankama vratio u fokus upravljanje tržišnim rizicima i kamatnim rizikom u svojim bilansima.

Rast cena svetskih energenata i opšta inflacija, kao i visoka verovatnoća recesije u zoni evra, nose sa sobom dodatne rizike za našu ekonomiju. Priliv stranih

direktnih investicija je i dalje na izuzetnom nivou, stopa rasta bruto domaćeg proizvoda iznosi zadovoljavajućih 4,1 odsto, ali sa očekivanim trendom usporavanja, dok je deficit tekućeg računa platnog bilansa prvi reagovao na izmenjene okolnosti i već od početka godine ima negativan razvoj. Imajući navedeno u vidu, kao i iskustva iz krize prouzrokovane pandemijom virusa Covid-19, danas nastojimo da kreiramo dodatne rezerve u svojim troškovima rizika za potencijalne negativne efekte narednih godina, a treba svakako istaći i da su iznosi kapitala i likvidnosti u bankarskom sektoru i dalje na visokom nivou.

Bankarski sektor je već tokom prvih meseci pandemije isticao da je najviše zabrinut zbog eventualnog pada privredne aktivnosti i mogućeg ponovnog gomilanja nenaplativih kredita, što bi usporilo kreditiranje privrede. S druge strane, mnogi privrednici i dalje ističu nedovoljnu dostupnost izvora finansiranja i podsećaju na problem sa likvidnošću. Kako ocenjujete trenutnu saradnju finansijskog i realnog sektora i u kom pravcu bi mogla da se kreće u narednom periodu?

- U ovako kompleksnom okruženju, sa prisutnim izazovima na makroekonomskom i geopolitičkom planu, kao i negativnom daljem sentimentu pravca razvoja ekonomije, bankarski sektor je uspeo da zadrži svoju glavnu funkciju i da nastavi sa kreditiranjem čiji rast iznosi preko 12 odsto međugodišnje, od čega je najveći iznos bio usmeren za kreditiranje privrede. Pored nastavka finansiranja rasta novih kredita, nastojimo zajedno sa našim klijentima da procenimo uticaj ekonomskih kretanja na njihovo poslovanje, zatim da im pomognemo da zadrže likvidnost, ali i da uz povećanu dozu opreza izaberemo oblasti u kojima će nastaviti dalje da investiraju i da rastu. Nivo nenaplativih kredita sektora iznosi 3,26 odsto, što ukazuje da banke nemaju nagomilano nasleđe problematičnih kredita i da imaju kapacitet rizika za dodatno finansiranje, kako privrede, tako i stanovništva. U Erste banci je nivo nenaplativih kredita još bolji od proseka bankarskog sektora. Želimo dalji rast tržišnog uče-

FINANSIJSKA PISMENOST KAO PRIORITET

Erste banka se već nekoliko godina bavi finansijskom edukacijom građana. Koliko je važno, naročito u ovako izazovnim vremenima, donositi promišljene odluke?

- Mi kao finansijska institucija vidimo svoju odgovornost, obavezu i iskrenu želju da pružimo podršku, podelimo znanje i iskustvo, damo savet i osnažimo naše građane u ovoj oblasti. Unapređenje finansijske pismenosti u jednom holističkom smislu u cilju negovanja dobrog finansijskog zdravlja svih članova društva je naš apsolutni prioritet i to je naš način da građanima kroz finansijsko opismenjavanje omogućimo da donose bolje informisane finansijske odluke i preuzmu kontrolu nad svojom finansijskom budućnošću. Želimo da ih ohrabrimo da biraju rešenja koja će im omogućiti da se osećaju sigurno i iskoriste prilike koje im se ukazuju. Jako društvo se zasniva na obrazovanim i finansijski zdravim pojedincima koji veruju u sebe – ističe Jasna Terzić.

šća i planiramo da ostanemo uz naše klijente i u ovim manje povoljnim okolnostima, tako da ne očekujemo značajnije izmene standarda i konzervativniju kreditnu politiku.

Kako ocenjujete nastavak konsolidacije srpskog bankarskog tržišta? Da li očekujete nove akvizicije i spajanja banaka u narednom periodu?

- Trend konsolidacije bankarskog tržišta Srbije je svakako očekivan i može se čak reći da je otpočeo 2005. i 2006. godine ulaskom nekoliko stranih igrača koji su danas vodeće banke u Srbiji. Proces je usporen nakon globalne finansijske krize 2008. godine, pa ponovo nastavljen 2016. godine, otkad se i

“IAKO DO SADA NIJE BILO PRIMETNO ZNAČAJNIJE USPORAVANJE TRAZNJE ZA NOVIM KREDITIMA OD STRANE STANOVNIŠTVA I PRIVREDE, EFEKTI DOSADAŠNJEG RASTA KAMATNIH STOPA, OČEKIVANA DODATNA ZATEZANJA CENTRALNIH BANAKA I OKRUŽENJE U KOME JE INFLACIJA NA VIŠIM NIVOIMA SVAKAKO ĆE IMATI UTICAJ NA BUDUĆE KREDITIRANJE, TRAZNJU I SAM KAPACITET KLIJENATA DA SE ZADUŽUJU”

intenzivirao. Neminovno je da će banke ukupnjavanjem pokušati da ostvare zadovoljavajuću profitabilnost, boreći se sa konkurentskim pritiscima, kako u tradicionalnom poslovanju, tako i sa eksternim pritiscima fintech kompa-

nija. Nije lako odrediti optimalan broj banaka, kako za naše, tako i za druga tržišta. Kolika je prava mera, zavisi od razvijenosti i navika klijenata, a vreme će nam pokazati koji je to broj.

 MARKO ANDREJIĆ

PRVA „HIGH-TECH“ FABRIKA U NOVOM SADU PODIŽE PROIZVODNJU NA NOVI NIVO

U ZAVRŠNIM SMO RADOVIMA NA IZGRADNJI I OPREMANJU NOVIH POGONA U KAČU KOJI BI TREBALO DA POČNU SA RADOM DO KRAJA OVE GODINE, A SERIJSKA PROIZVODNJA JE PLANIRANA ZA SREDINU NAREDNE. U PRVOJ FAZI FABRIČKA ZGRADA ĆE IMATI VIŠE OD 30.000 KVADRATNIH METARA PROIZVODNOG, MAGACINSKOG I KANCELARIJSKOG PROSTORA I BIĆE JEDNA OD NAJVEĆIH CONTINENTALOVIH FABRIKA U SVETU

Continental Automotive Serbia ove godine obeležava pet godina poslovanja u Srbiji. U ovom periodu pozicionirali smo se kao jedan od najvećih poslodavaca u inženjerskom sektoru u zemlji. Porasli smo ne samo po broju zaposlenih, već i po obimu poslovnog portfolija. Pre dve godine doneta je strateška odluka o proširenju investicije i poslovne aktivnosti na proizvodnju i na taj način je zaokružen procesni portfolio, od razvoja do proizvodnje naprednih i složenih elektronskih proizvoda za auto-industriju.

Ovako petogodišnji rad nemačkog auto-giganta u našoj zemlji ocenjuje Nikola Grulović, finansijski direktor Continental Automotive Serbia. U intervjuu za Biznis.rs on govori o inovacijama koje kompanija razvija u Novom Sadu, efektima globalne krize na automobilsku industriju, dosadašnjim investicijama i planovima za naredni period.

- U martu 2021. godine otvorili smo prvu fabriku u Novom Sadu, u kojoj je već proizvedeno desetine hiljada instrument tabli koje se nalaze u vozilima širom sveta, a uskoro završavamo i drugu, koja ima potencijal da postane jedna od najvećih fabrika u Continentalu. U ovoj prvoj high-tech digitalnoj fabrici u Novom Sadu proizvodiće se najmodernija elektronika za unutrašnjost automobila, veliki displeji od stuba do stuba, instrument table, "head-up display", koji značajno unapređuju korisničko iskustvo vozača i koji će se ugrađivati u najsavremenija putnička vozila svetских premium proizvođača.

Ovi proizvodi su izuzetno kompleksni i inovativni, samim tim i vrlo skupi. Kada

imate u vidu da će njihova proizvodnja na godišnjem nivou biti u milionima primera, jasno vam je da će izvoz koji tako bude nastajao biti izuzetno visok, što će nas svrstati među najveće izvoznike iz Srbije.

Kako je globalna kriza uticala na vaše poslovanje u proteklom periodu? Da li su se glavni problemi automobilske industrije, poput prekinutih lanaca snabdevanja i nedostatka čipova, odrazili i na vaš rad, i na koji način?

- Deo smo jedne od najvećih svetskih tehnoloških kompanija i naravno da ova kriza nije zaobišla ni Continental. Kao što je bilo i očekivano, sadašnje turbulentno tržišno okruženje je značajno uticalo na naše globalno poslovanje u drugom kvartalu 2022. godine. Geopolitička neizvesnost

VIŠE NAS POGAĐA JAK DOLAR

Na koji način jak dinar utiče na vaše izvozne rezultate i da li očekujete da bi globalne okolnosti mogle da utiču na promenu kursa domaće valute?

- Jak dinar nema neki značajniji uticaj na naš izvoz. Više nas, sa druge strane, pogađa jak dolar, jer je određeni broj uvoznih komponenti koje nabavljamo za naše proizvode indeksiran u dolarima. Neizbežno je davati bilo kakve prognoze vezano za kurs dinara, jer su globalne okolnosti vrlo promenljive. Zajedno sa našim „Treasury“ timom pažljivo pratimo aktuelnu situaciju.

OD INSTRUMENT TABLI DO MOBILNIH APLIKACIJA

- Razvoj Continental Automotive Serbia za ovih prvih pet godina je bio neverovatan. Uspostavili smo jedan od najvećih i najinovativnijih R&D centara u zemlji, gde naši inženjeri rade na razvoju kompletnih rešenja za proizvode za auto-industriju, za putničke automobile i komercijalna vozila, kao što su instrument table, radari, kamere, kontrolne jedinice za daljinsko praćenje pozicije i parametara vozila, pristupni sistemi zasnovani na pristupu vozilu pomoću pametnih telefona ili daljinskog otključavanja... Tu su zatim i upravljački sklopovi za kontrolu električnih sistema u vozilu, infrastruktura web baziranog servisa, mobilne aplikacije i napredne aktivne sigurnosne funkcije.

kao rezultat rata u Ukrajini, prekinuti lanci snabdevanja i veliki rast cena sirovina, poluproizvoda, energenata i logistike, zajedno sa nestašicom elektronskih komponenti i posledicama koje je imao lokdaun u Kini zbog korona virusa, ozbiljno su uticali na globalne rezultate Continentala. U isto vreme, za prvih šest meseci ove godine automobilska korporacija, u okviru koga posluje i mi u Novom Sadu, beleži visok prijem porudžbina u vrednosti od preko šest milijardi evra.

Kako bismo prevazišli ove izazove, na globalnom nivou smo preduzeli brojne mere koje su uključivale širenje nabavke na više izvora, uspostavljanje i održavanje sigurnosnih zaliha, sprovođenje više sveobuhvatnih inspekcija lanaca nabavke i logistike za elektroniku, pregovaranje cena sa kupcima kako bi se podelili narasli troškovi i fokusiranje na poslovanje sa tehnološki naprednim proizvodima.

Kada je reč o korporaciji Continental, ne možemo biti u potpunosti zadovoljni tre-

nutnim poslovnim rezultatima, koje smo negde i očekivali, ali smo optimistični što se tiče druge polovine godine. Očekujemo generalni rast proizvodnje u automobilskoj industriji, a naše mere da popravimo prihode takođe daju efekta. Očekujemo i stabilizaciju globalnih lanaca nabavke, blago poboljšanje kada je reč o dostupnosti poluprovodnika i nastavak stabilnog snabdevanja energentima u Evropi, a posebno u Nemačkoj.

S druge strane, kada je reč o poslovanju Continentala u Srbiji, svi naši projekti prema kupcima i sve razvojne aktivnosti teku prema prvobitnom rasporedu i planiranom obimu i razmatramo mogućnost daljih proširenja. Pored toga, ulažemo u našu energetska infrastrukturu koja će nam omogućiti da što je više moguće smanjimo eventualne efekte krize uzrokovane ratom u Ukrajini i da osiguramo nesmetano funkcionisanje proizvodnih procesa i stabilnost isporuka. Želimo da budemo spremni za eventualne prekinde u snabde-

vanju energijom, i u tom cilju radimo na adaptaciji i prilagođavanju naših proizvodnih pogona.

Kolika su dosadašnja ulaganja Continentala u Srbiji? Da li su u planu nove investicije?

- Kako je ova finansijska godina još u toku, možemo da damo informaciju o našim ulaganjima za prve četiri godine, od 2017. do kraja 2021. U ovom periodu smo u naš Istraživačko-razvojni centar i fabriku uložili oko 60 miliona evra, a ove godine zbog nove fabrike imamo izuzetno velika ulaganja. Nova fabrika ima potencijal da postane najveća Continentalova automobilska proizvodna lokacija kada je reč o veličini proizvodnog prostora. U tom cilju nedavno smo završili kupovinu dodatnog zemljišta i proširili našu parcelu na više od 35 hektara (350.000 kvadratnih metara). Spremamo se da uđemo u fabričku zgradu i počnemo pripreme za serijsku proizvodnju koja će krenuti sledeće godine, a istovremeno, kao što sam naveo, razmatramo mogućnosti za dalja značajna proširenja.

Nastavljamo da ulažemo i da širimo naše aktivnosti uprkos globalnim teškoćama, stavljajući Srbiju na centralno mesto transformacije celokupne auto-industrije.

Kako ocenjujete poslovnu klimu u Srbiji? Kakva je saradnja kompanije sa državom i lokalnom samoupravom u Novom Sadu?

- Raduje činjenica da je u Srbiji sve veći broj visokotehnoloških investicija, što je veliki iskorak u odnosu na period od pre

desetak i više godina kada su ovde dolazile uglavnom radno intenzivne industrije. Srbija ima sve preduslove koje jednog investitora opredeljuju da dođe i ulaže ovde, od kvalifikovanih kadrova, visokog kvaliteta obrazovnih institucija, infrastrukture, do blizine EU i verujemo da će tako da ostane i ubuduće.

Od samog početka, kada smo pre pet godina stigli u Srbiju i u Novi Sad, pa do danas imali smo veliku i otvorenu podršku države, Vlade Republike Srbije i Grada Novog Sada, koji shvataju značaj ovakve investicije i koliko promenu ona nosi za čitavu ekonomiju zemlje.

Dokle ste stigli sa izgradnjom druge fabrike, u Kaću? Kada se očekuje otvaranje ovog pogona i šta će to značiti za dalji razvoj kompanije?

- U završnim smo radovima na izgradnji i opremanju naše nove fabrike u Kaću, koja bi trebalo da počne sa radom do kraja ove godine, a serijska proizvodnja je planirana za sredinu naredne. Ova fabrika će, kao što sam već pomenuo, biti prva „high-tech“ fabrika u gradu. U prvoj fazi fabrička zgrada će imati više od 30.000 kvadratnih metara proizvodnog, magacinskog i kancelarijskog prostora i biće jedna od najvećih Continentalovih fabrika u svetu u kojoj će se proizvoditi veliki inovativni ekrani i vrlo kompleksni kompjuteri za kokpit automobila. Izgradnja prve „high-tech“ fabrike u Novom Sadu premešta proizvodnju na novi nivo. Grupisanje kompetencija omogućava Continentalu da poveća ekonomiju obima, proširi snažan „know-how“ za proizvodnju složenih proizvoda kakvi su veliki moderni ekrani i poveća tehnološku sinergiju.

Koliko zaposlenih Continental ima u Srbiji i kakva je struktura radnika? Planirate li nova zapošljavanja?

- Možda se manje zna, ali Continental je prisutan u Srbiji od 2009. godine i zapošljava oko 2.700 ljudi u Velikim Crljenima, Subotici i Novom Sadu. Jedan smo od najvećih investitora i najatraktivnijih poslodavaca u zemlji u kojoj razvijamo i proizvodimo najinovativnije tehnologije za automobilsku i druge industrije. Kao deo vodeće svetske visokotehnološke korporacije, pouzdan poslovni partner i investitor, i iznad svega odgovoran poslodavac, usmereni smo na to da naši projekti budu na vreme isporučeni našim kupcima, a da istovremeno budemo posvećeni našim zaposlenima.

Kada je reč o daljim zapošljavanjima, mogu da govorim u ime kompanije Continental Automotive Serbia u Novom Sadu, gde trenutno imamo oko 1.200 zaposlenih, računajući naš Istraživačko-razvojni centar i fabriku, i nastavljamo da zapošljavamo i da rastemo i dalje. Potrebni su nam inženjeri svih profila za naš R&D centar, ali i inženjeri, tehničari i operateri za našu novu fabriku, kao i drugi obrazovni i stručni profili za sektor finansija, logistike, nabavke.

Poslednje dve godine prolazimo kroz nekoliko uzastopnih kriza – od pandemije korona virusa do sukoba u Ukrajini, koji je doneo poremećaje na globalnim tržištima energenata i hrane. Kako je automobilski sektor prošao kroz ove turbulencije?

- Sve ove krize osetio je svakako i automobilski sektor koji poslednjih godina prolazi kroz veliku transformaciju koju diktiraju novi trendovi poput autonomne vožnje, električnih vozila i povezane vožnje (connectivity). Samo one kompanije koje su u stanju da se prilagode globalnim okolnostima, ali i novim trendovima, mogu da računaju na rast.

Usudio bih se da kažem da je, sa druge strane, kriza u automobilskoj industriji

počela i ranije, pre pandemije korona virusa, da se sa njom produbila, a rat koji se vodi u Ukrajini je samo dodatno pogodio ovu industrijsku granu. Kada govorimo o trenutnom stanju, tržišno okruženje je i dalje izuzetno izazovno za dobavljače, među kojima je i Continental. U isto vreme, na nivou korporacije imamo značajan napredak u razvoju i marketingu naših tehnologija, uz već pomenuti rast porudžbina prema našem automobilskom sektoru.

Kakvi su planovi Continentala za naredni period?

- Rastemo i razvijamo se u svim pravcima, a to znači da Istraživačko-razvojni centar raste, ne samo po broju inženjera, već i po kvalitetu i tipu proizvoda, po tome da radimo kompletan proizvod i da radimo na inovativnim tehnologijama. Rastemo i u proizvodnoj oblasti, gde razmatramo mogućnost dodatnih proširenja pored prva dva proizvodna objekta u Novom Sadu. Konačno smo oдавде, iz Srbije, u prilici da postavljamo svetske trendove u automobilskoj industriji – zaključuje Nikola Grulović, finansijski direktor Continental Automotive Serbia, u razgovoru za Biznis.rs.

 MARKO ANDREJIĆ

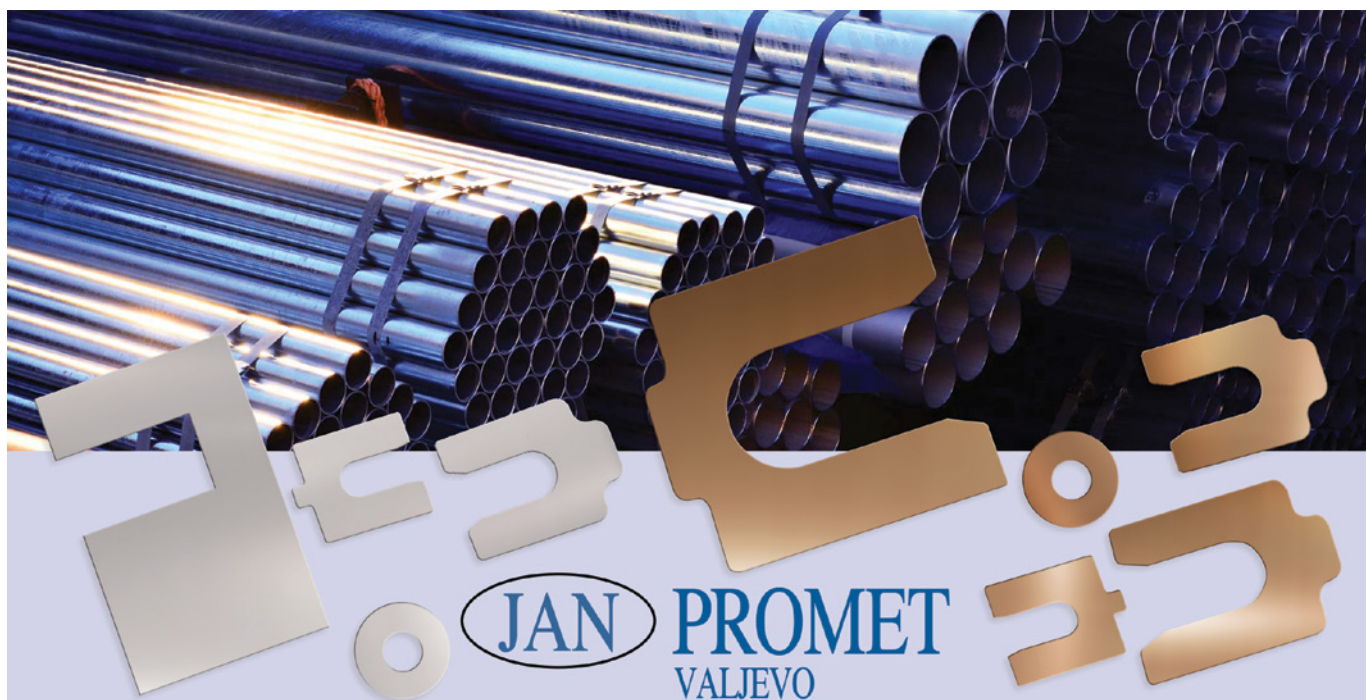
GROS INOX

PRODAJA NAUTIČKE OPREME

Partizanskih Baza 4 21000 Novi Sad
021/400596 064/6117280
office@grosinox.co.rs www.grosinox.co.rs

PLOVILA • VANBRODSKI MOTORI
NAUTIČKA OPREMA
PROHROMSKA VIJČANA ROBA

JAN

PROMET
VALJEVO

UVOZ I IZVOZ METALA • PRODAJA LIMOVA I TRAKA
OTKUP I PRODAJA ČELIKA • UVOZ ŠIPKASTIH MATERIJALA

Gorić BB 14106 Valjevo
063/391778 014/284244 014/284254
janpromet@gmail.com www.janpromet.com

Svetozara Markovića BB

36310 Sjenica

020/744843

info@turizamsjenica.com

www.turizamsjenica.com

 Turistička Organizacija Sjenica

**Kolubarski
kroj**

Solunska 10, 11560 Vreoci

HTZ oprema

radna odeća

011/81 44 293

063/460 820

063/86 69 688

www.kolubarskikroj.com

PROŠLE GODINE NAJVEĆE PRIHODE IMAO EPS, A DOBIT MK GROUP

BEOGRAD ČINI 42 ODSTO DOMAĆE EKONOMIJE I U NJEMU RADI TREĆINA ZAPOSLENIH GRAĐANA SRBIJE

NA JEDNOM MESTU OBJEDINJENI POKAZATELJI REPUBLICKOG ZAVODA ZA STATISTIKU, PRIVREDNE KOMORE SRBIJE I BONITETNE KUĆE COMPANYWALL DAJU PRECIZNIJU SLIKU BEOGRADSKJE PRIVREDE U 2021. GODINI. NAJVIŠE PLATE, NAJVEĆI BROJ REGISTROVANIH DOMAĆIH I STRANIH KOMPA NIJA, KAO I UDEO U NACIONALNOM BDP-U, GOVORE U PRILOG VELIKOJ CENTRALIZACIJI I EKONOMSKOM UTICAJU PRESTONICE.

Grad Beograd ima status posebne administrativne jedinice u državi. Sa svojih 17 opština prostire se na teritoriji od oko 3.227 kvadratnih kilometara, što otprilike čini 2,7 procenata površine čitave zemlje. Na tih 2,7 odsto površine Srbije, doduše, procenjuje se da živi između 20 i 25 odsto svih njenih građana.

Na osnovu pregleda finansijskih rezultata preduzeća koja su ostvarila najveće prihode u 2021. godini na teritoriji koju obuhvata statistički region Grada Beograda, vodeći su veliki poslovni sistemi, kako državni tako i oni u privatnom vlasništvu.

Poslovne delatnosti kojima se bave najuspešnije kompanije na listi veoma su

šarenolike. Međutim, kada se posebno izdvoji lista najvećih dobitaša – dakle onih firmi kojima je na računu ostalo najviše novca pošto su od godišnjih prihoda oduzeli sve rashode – slika je nešto drugačija.

Među najvećim dobitašima posebno se izdvajaju učesnici bankarskog i telekomunikacionog sektora (primera radi, sva tri operatora su u prvih deset na listi

dobiti za 2021. godinu), dok je na samom vrhu MK Group, poslovni holding u vlasništvu biznismena Miodraga Kostića.

MK Group je prošle godine ostvarila dobit od 28,5 milijardi dinara, odnosno približno 262,5 miliona evra, prema rezultatima kojima raspolaže CompanyWall na osnovu godišnjih finansijskih izveštaja.

U GLAVNOM GRADU RADI 785.200 ZAPOSLENIH

Ukoliko se posmatra struktura BDP-a Republike Srbije po regionima, Grad Beograd je u 2021. godini učestvovao sa oko 42 odsto. U prošloj godini u Gradu Beogradu je bilo ukupno 785.200 zaposlenih, što je oko 34,5 odsto ukupno registrovane zaposlenosti na republičkom nivou, pokazuju aktuelni agregirani podaci PKS.

NAJVIŠA PROSEČNA ZARADA ZABELEŽENA U BEOGRADU

Najviša prosečna neto zarada u Srbiji tokom 2021. godine ostvarena je u Beogradu i iznosila je 82.132 dinara, što je za 10,5 odsto nominalno više u odnosu na 2020. godinu. Beogradski region i okrug, sa 1.368.000 bruto društvenog proizvoda po glavi stanovnika, ima za 71,5 odsto veći per capita iznos u odnosu na republički nivo, objavio je Republički zavod za statistiku u svom godišnjem pregledu.

No, pored sve pozitivne statistike, Beograd je negativni rekorder kada je reč o doprinosu spoljnotrgovinskoj razmeni, u smislu da kreira najveći deficit – učešće beogradskog uvoza u odnosu na potrebe cele zemlje u prošloj godini iznosio je 45,7 odsto, dok je svojim izvozom doprineo tek sa 23,8 odsto u ukupnom rezultatu.

malo sa 19,7 milijardi evra poslovnih prihoda, zatim sektor prerađivačke industrije sa 7,4 milijarde evra, a onda i sektor građevinarstva sa 5,9 milijardi evra. Ukoliko posmatramo nosioce poslovnih prihoda po delatnostima koje obavljaju, najveće prihode na teritoriji Beograda generiše oblast trgovine na veliko, osim trgovine motornim vozilima (13,3 milijardi evra), zatim oblast trgovine na malo, osim trgovine motornim vozilima (5,1 milijarda evra), a onda i snabdevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija (4,2 milijarde evra) – poručuju iz PKS.

Na teritoriji Grada Beograda tokom 2020. godine ostvarena je ukupna neto dobit u iznosu od 2,9 milijardi evra, što je činilo 52 odsto ukupne neto dobiti ostvarene na republičkom nivou.

Kada je reč o sektorima koji su najviše doprineli ukupnoj neto dobiti privrede, treba izdvojiti sektor trgovine na veliko i malo sa 869,0 miliona evra ukupne neto dobiti, zatim sektor prerađivačke industrije sa 475,8 miliona evra, a onda i sektor građevinarstva sa 417,7 miliona evra.

Ukoliko posmatramo generatore neto dobiti sa aspekta oblasti delatnosti, najveću neto dobit na teritoriji Beograda ostvaruje oblast trgovine na veliko, osim trgovine motornim vozilima (661,4 miliona evra), zatim oblast telekomunikacije (217,5 miliona evra), a onda i izgradnja ostalih građevina (175,3 miliona evra).

S obzirom na to da je prošla godina bila opterećena pandemijskim pritiscima i da su posebno bili vidljivi problemi u lancima snabdevanja, uz rast cena repromaterijala krajem godine, koje grane su bile posebno pogođene?

Ako se kao kriterijum za pogođenost pandemijom uzme međugodišnji pad poslovnih prihoda u 2020. godini u odnosu na prethodnu, prihodi su najviše opali u uslužnim delatnostima u rudarstvu i geološkim istraživanjima (za 65,9 odsto), delatnosti putničkih agencija, turoperatora, usluga rezervacija itd (63,5 odsto), vazdušnom saobraćaju (49,2 odsto), stvaralačkim, umetničkim i zabavne delatnosti (42,3 odsto), smeštaju (34,2 odsto) i sanaciji, rekultivaciji i drugim uslugama u obla-

Struktura najvećih generatora poslovnih prihoda i neto dobiti nije se značajnije promenila u Gradu Beogradu otkad je počela pandemija korona virusa, poručuju za Biznis.rs iz Privredne komore Srbije.

Pregled po strukturi poslovanja za 2021. godinu još uvek nije finalizovan, ali prema finansijskim izveštajima za 2020. godinu na teritoriji Grada Beograda ostvareni su ukupni poslovni prihodi u iznosu od 50,4 milijardi evra, što je tada činilo 51 odsto ukupnih poslovnih prihoda na republičkom nivou.

- Kada je reč o sektorima koji su najviše doprineli ukupnim prihodima privrede u tom periodu, pre svega, treba izdvojiti sektor trgovine na veliko i

Prvih deset preduzeća po dobiti u Gradu Beogradu u 2021. godini

IME PREDUZEĆA	DOBIT (U DINARIMA)
MK GROUP DOO BEOGRAD	28.506.017.000
HBIS GROUP Serbia Iron & Steel d.o.o. Beograd	23.549.662.000
Telekom Srbija a.d., Beograd	15.302.070.000
BANCA INTESA AD BEOGRAD	12.525.771.000
NLB Komercijalna banka	9.622.391.000
RAIFFEISEN BANKA AD BEOGRAD	9.352.839.000
Yettel d.o.o.	8.932.691.000
UNICREDIT BANK SRBIJA A.D. BEOGRAD	8.506.909.000
COCA-COLA HBC –SRBIJA DOO ZEMUN	7.730.849.000
A1 SRBIJA	7.400.174.000

CompanyWall

KOMPANIJE: PROŠLE GODINE NAJVEĆE PRIHODE IMAO EPS, A DOBIT MK GROUP

FOTO: PIXABAY

sti upravljanja otpadom (29,8 odsto), navode iz PKS.

S obzirom na to da su predati godišnji finansijski izveštaji za 2021. godinu, CompanyWall je sastavio listu 99 predu-

zeća sa najvećim prihodima na teritoriji Grada Beograda.

Po kriterijumu prihoda i ove godine je dominantno Javno preduzeće Elektroprivreda Srbije (JP EPS), sa 347,58 mili-

jardi dinara, to jest približno 2,95 milijardi evra, i 23.507 zaposlenih, po čemu je takođe rekorder u celoj državi.

Međutim, ova kompanija je školski primer kako u pregledu uspešnosti poslovanja treba gledati dalje od ostvarenih prihoda. JP EPS će nesumnjivo uvek u svojim rukama imati proizvod koji će se dobro prodavati, ali njegovi rashodi i, na kraju, konačni rezultat poslovanja mogu varirati u zavisnosti od raznih činilaca.

Iako je 2020. godine EPS bio rekorder i po prihodima i po dobiti, samo godinu dana kasnije zabeležio je poslovni gubitak od 41,19 miliona evra. O razlozima za takav rezultat pisalo se dosta i na našem portalu, ali ukoliko je 2021. godina EPS-u donela minus zbog havarija i neinvestiranja u novu opremu i kvalitetan ugalj, pitanje je u kojoj meri tekuća godina može rezultirati lošim ishodom zbog neverovatnog rasta cene električne energije iz uvoza. Povrh svega, tokom 2021. godine EPS je smanjio broj zaposlenih za 971 radnika.

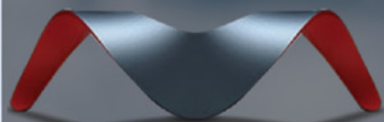
Na našoj listi kompanija sa najvećim prihodima u 2021. godini na drugom mestu je kineski HBIS Group, dok su visoko pozicionirani trgovci (Delhaize na trećem mestu, Mercator-S na šestom, NELT na sedmom), telekomunikacioni operatori (Telekom na šestom mestu, Yettel na 14. a A1 na 21. poziciji), i kompanije koje trguju gasom i drugim gorivima.

Preduzeća sa najvećim prihodima u Gradu Beogradu

POZICIJA	IME PREDUZEĆA	UKUPNI PRIHODI U 2021. GODINI (U DINARIMA)
1	JP EPS BEOGRAD	347,588,666,000
2	HBIS GROUP Serbia Iron & Steel d.o.o. Beograd	132,064,322,000
3	DELHAIZE SERBIA DOO BEOGRAD	122,371,682,000
4	Telekom Srbija a.d., Beograd	112,936,147,000
5	Elektro distribucija Srbije	109,132,399,000
6	Mercator-S doo	82,637,057,000
7	NELT CO. DOO BEOGRAD	80,917,413,000
8	JP PUTEVI SRBIJE	61,912,559,000
9	PHOENIX PHARMA DOO BEOGRAD	60,209,274,000
10	MOL Serbia d.o.o. Beograd	58,300,844,000
11	COCA-COLA HBC – SRBIJA DOO ZEMUN	56,353,172,000
12	HENKEL SRBIJA DOO BEOGRAD	54,134,322,000
13	KNEZ PETROL DOO ZEMUN	51,920,985,000
14	Yettel d.o.o.	51,145,578,000
15	YUGOROSGAS AD BEOGRAD	49,753,170,000
16	GEN – I DOO BEOGRAD	47,387,863,000
17	CENTROSINERGIJA DOO BEOGRAD (NOVI BEOGRAD)	43,332,833,000
18	OMV SRBIJA DOO BEOGRAD	42,583,130,000
19	LUKOIL SRBIJA AD BEOGRAD	38,638,847,000
20	EMS AD Beograd	38,082,061,000

CompanyWall

✍ MARKO MILADINOVIĆ

MAROS TIM

Karađorđeva 25 36000 Kraljevo

036/510-1510

069/626-596

office@knjigovodstvokraljevo.rs

marostim@gmail.com

www.knjigovodstvokraljevo.rs

**OSNIVANJE PRAVNIH LICA I
PREDUZETNIČKIH RADNJI**

**KNJIGOVODSTVENE I
RAČUNOVODSTVENE USLUGE**

PORESKO SAVETOVANJE

**SAVETOVANJE IZ OBLASTI
RADNOG PRAVA**

Despota Stefana Lazarevića 63
22330 Nova Pazova
063/1020371
nikolann78@gmail.com

 GAS SERVICE 022

**ISPITIVANJE, SERVIS
I ODRŽAVANJE GASNIH
SISTEMA I OPREME**

INVESTIRANJE NA TRŽIŠTU “MEDVEDA”

Silazno ili opadajuće tržište akcija se obično u žargonu naziva tržište „medveda“. Da bi se trend na berzi svrstao u taj termin, obično je potreban pad indeksa od 20 odsto u odnosu na nedavne maksimume. Pojam se obično vezivao za negativna kretanja na S&P500 indeksu, ali se može koristiti za označavanje bilo kog indeksa ili pojedinačne akcije koja je pala za 20 procenata ili više od nedavnih maksimuma. Na primer, mogli bismo reći da je Nasdaq Composite zaronio u medveđe tržište tokom pucanja dot-com balona 1999. i 2000. godine. Ili, recimo, da određena kompanija prijavljuje slabije rezultate i njene akcije padaju za 30 odsto.

Izrazi „medveđe tržište“ i „korekcija“ često se koriste naizmenično, ali se odnose na dve različite kategorije negativnog učinka. Do korekcije dolazi kada akcije ili indeksi padnu za 10 odsto ili više u odnosu na nedavne maksimume, a do medveđeg tržišta kada se dostigne prag od 20 odsto. Uobičajeni uzrok medveđeg tržišta je strah ili neizvesnost koja preovladava među investitorima, ali postoji mnoštvo mogućih uzroka. Dok je globalna pandemija Covid-19 izazvala tržište medveda 2020. godine, drugi istorijski uzroci uključuju široko rasprostranjene špekulacije investitora, neodgovorno pozajmljivanje, kretanje cena nafte i još mnogo toga. Poslednje veće silazno tržište, ako se izuzme pandemija, bilo je tokom finansijske krize 2008. godine i trajalo je do marta 2009.

Danas možemo slobodno reći da smo upravo u fazi jednog takvog tržišta, s obzirom na to da je od 1. decembra 2021. godine indeks S&P500 izgubio oko 22 odsto. Uzroci za ovo su manje-više poznati – zatezanje monetarne politike centralnih banaka koje u kombinaciji sa poremećajima na energetskom tržištu i inflacionim šokovima

preti da izazove globalnu recesiju već u narednoj godini. Jedna od najgorih stvari koju možete da uradite na tržištu medveda je da ishitreno reagujete. Opšte je poznato da je glavni cilj ulaganja kupovina po niskoj ceni i visoka prodaja, ali emocionalno reagujući na promene na tržištu uglavnom se postiže suprotno. Poželjno je investirati u akcije koje se žele posedovati na duge staze i izbegavanje prodaje samo zato što su njihove cene pale tokom silaznog tržišta. Takođe, u nesigurnim vremenima, važno je fokusirati se na kompanije sa solidnim bilansima i jasnim, trajnim konkurentskim prednostima.

Pokušaj da se odredi vreme ili tajming prestanka medveđeg tržišta je generalno izgubljena bitka. Kupovini akcije treba pristupiti zato što želite da posedujete posao na dugi rok, čak i ako cena akcija padne još malo nakon kupovine. Pozicije je potrebno izgrađivati postupno. Umesto da pokušavate da predvidite dno i ubacite sav svoj novac odjednom, bolja strategija na medveđem tržištu je da postepeno gradite svoje pozicije tokom vremena, čak i ako mislite da su cene dovoljno niske i da neće nastaviti kretanje nizbrdo. Na ovaj način, ako grešite i akcije nastavite da opadaju, moći ćete da iskoristite prednosti novih nižih cena umesto da sedite po strani.

Za kraj, postoji i jedan od načina prikladniji za one koji su više skloni riziku. Naime, tokom silaznog tržišta ne dešava se da indeksi padaju bukvalno svakog dana. Postoje periodi zastoja ili čak i uzleta koji mogu trajati po nekoliko dana, pa i sedmica. Počev od 1. decembra prošle godine takvih smo perioda imali ukupno četiri. Ovo znači da se kroz samo kratkotrajno zauzimanje dugih pozicija i njihovu kasniju likvidaciju mogao ostvariti profit na bazi razlike u ceni, bez obzira na to što smo se generalno nalazili u opadajućem tržištu.

**Vaso
Dulović**
Ilirika

ŠNEŽANA ČOKEŠA PR

AGENCIJA ZA
RAČUNOVODSTVENE
POSLOVE

RAČUNOVODSTVO
KNJIGOVODSTVO
REVIZIJA
PORESKO SAVETOVANJE

Pančićevo 4
11000 Beograd, Stari Grad
062 601 012, 064 111 3245
snezanacokesa@hotmail.com

KORDUN PREVOZ

DOMAĆI I MEĐUNARODNI TRANSPORT
ROBE U JUGOISTOČNOJ EVROPI
I TURSKOJ

Svetozara Markovića 48a
21423 Bačka Palanka, Obrovac
061/ 606 32 58
dejan85malinic@gmail.com
kordunprevoz@gmail.com

MILADIN STANOJLOVIĆ
AUTOPREVOZNIK

Milana Munjasa 1/4
14210 Ub
063/507669
miladin.ub@gmail.com

ČUDAN MESEC BITCOINA

U periodu kada je mnogo toga neizvesno i kada se sa mnogim stvarima suočavamo po prvi put, kripto industrija se takođe potrudila da nam pred kraj godine priredi neka iznenađenja. Konkretno, u poslednjih 30 dana svedoci smo dve zaista neobične pojave, imajući u vidu sve okolnosti.

Nagle promene cena svakako nisu nešto što je u svetu kriptovaluta neobična stvar, naprotiv. Čak i bitcoin, kao najveća kriptovaluta, često ume da u samo jednom danu promeni vrednost u dolarima za više od 10 odsto. Ipak, u poslednjih 30 dana razlika između najniže i najviše cene predstavlja svega 9,79 odsto trenutne cene bitcoina. Dakle, već mesec dana se kreće u rasponu vrednosti koji je manji od deset procenata. Prilično neverovatno, imajući u vidu da je na svim tržištima i dalje prisutan visok stepen neizvesnosti i straha od toga šta donosi sutra. Poređenja radi, britanska funta je bila jedva nešto malo stabilnija od bitcoina u pomenutom periodu.

Iskreno, ne sećam se da je skoro bio ovako miran period na kripto berzama, ako je ikada bio. Naravno, ova informacija sama po sebi ne mora ništa da znači, ali što duže traje takva situacija to se tržište više navikava da je ta situacija normalna, pa je veća šansa da iskakanje iz šablona napravi ozbiljniji potres. Ne postoji uzalud izraz "zatišje pred buru". Ne bi bilo prvi put da posle mirnog perioda dođe do nagle i značajne promene cene. Bilo bi lepo kada bismo znali na koju stranu će promena da ide, ali onda bi sve bilo previše jednostavno i dosadno, a to nisu epiteti koji se vezuju za bitcoin.

Druga stvar koja mnoge iznenađuje (prizna-

jem da ni ja nisam to očekivao) je situacija sa bitcoin rudarima. Iako je ova godina izrazito nezgodna za rudare, kako zbog rasta cene električne energije, tako i zbog pada cene bitcoina, u poslednjih mesec dana je aktivnost rudara na istorijskom maksimumu. Tačnije, nikad se toliko intenzivno nije rudarilo kao sad i ukupna rudarska procesorska snaga nikada nije bila veća.

Brinuo sam kako će rudari izgurati ovu godinu i zaista je bilo nekoliko rudarskih kompanija koje su izašle iz posla zbog neprofitabilnosti, ali to nije uspeo da promeni trend. Oduševljen sam verom u svetlu budućnost bitcoina koju rudari pokazuju, jer sam siguran da solidan procenat njih posluje sa gubicima u trenutnim okolnostima.

Ipak, sačekao bih još malo pre nego što proglasimo rudare za heroje godine. Godina još nije gotova. Dolazi zima, kad su moguća dodatna poskupljenja struje ili ograničenja potrošnje, a za ljubitelje istorije tu je i jedan vrlo zanimljiv podatak iz 2018. godine. Naime, ako gledamo kretanje cene (ne i iznose), zaista postoje velike sličnosti između ove godine i 2018. Obe godine je obeležio ozbiljan "bear market" ("medveđe tržište") koji je došao nakon što je pred kraj prethodne (2017. i 2021.) cena oborila rekord. U toj 2018. godini, iako je cena krenula da pada već u januaru, rudarska aktivnost je uporno rasla i svoj maksimum dostigla baš u oktobru. U novembru je usledio nagli pad i period od osam meseci slabije aktivnosti rudara, pre nego što je nastavljen rast ka novim rekordima. Kažu da se istorija ne ponavlja, ali se rimuje. Za sada se rimuje dosta dobro, ostaje da vidimo kakve će stihove ispisati poslednja dva meseca ove godine.

**Aleksandar
Matanović**

vlasnik kripto
menjačnice ECD

APOTEKA
PLANTAGO

Vidikovački venac 73b
11090 Beograd, Rakovica

011/234 30 44

011/232 13 53

apoteka.plantago@gmail.com

IZDAVANJE LEKOVA
NA RECEPT

POMOĆNA LEKOVITA
SREDSTVA

KOZMETIČKI PREPARATI
HRANA, OPREMA I
KOZMETIKA ZA BEBE

DIJETETSKI PROIZVODI

PERIC
POLOVNA BELA TEHNIKA

Bitoljska 16/a,
11030 Beograd, Čukarica

063/ 426 668, 069/ 42 66 681

www.drazen.kpizlog.rs
www.poloavnabelatehnika.com

Velik izbor aparata
poznatih brendova
(LG, Sony, Gorenje, Samsung,
Bosch i drugih)

"Zavičaj"

RESTORAN DOMAĆE KUHINJE

Dobrilovac 3 21205 Sremski Karlovci

064/11-50-745 064/19-49-635 022/574-260
restoran.zavicaj.3@gmail.com
www.restoranzavicajsk.com

POUZDANA DOSTAVA

Upraskozorje elektronske trgovine dovitljivi preduzetnici imali su ustaljene i oprobane kanale distribucije robe poručene preko interneta. Koristeći rešenja transporta paketa sa autobuske stanice, blagonaklonošću „Sime vozača – vašeg pouzdanog dostavljača“ proizvodi poručeni onlajn stizali su do kupca. I tada se e-trgovina razvijala u skladu sa potrebama kupaca i njihovim navikama. Odlike dostave naručenih paketa bila su promenljiva tranzitna vremena, davanje informacija o lokalnim autobuskim stanicama i redu vožnje, solar na plaćanja, uz potvrdu razumevanja fleksibilnih „Uslova poslovanja“.

Srećom, opisana dostava daleko je iza nas. Može se neko i sa setom seća poverenja koje su kupci imali u oglase na netu, spamove slate elektronskom poštom i ubedljiva lica promotera. Današnji kupci su sve samo ne naivni. Pogotovo predstavnici generacije Z koji su svoju digitalnu pismenost stekli u ranom detinjstvu i adekvatno tome se sami informišu o proizvodima onlajn, žele marketinšku komunikaciju sa vizuelnim i kratkim sadržajem, koriste beskontaktno plaćanje i očekuju jednostavnu i komfornu uslugu dostave. Potvrdu nalazimo i u projektu „Increasing trust in eCommerce in South-Eastern Europe“ (Lab of Tomorrow, 2021), koji je u organizaciji GIZ-a i predstavnika 18 kompanija analizirao e-commerce poslovanje u regionu, tražeći odgovor kako da se razvije međunarodna elektronska trgovina. Jedan od zaključaka je da dostavljačima u regionu nedostaju pouzdanost i efikasnost dostave pošiljaka. Dostave koje kasne ili se propuštaju i oštećena roba samo su neki od izvora nezadovoljstva kupaca. Kompanije koje se bave e-trgovinom smatraju da je brzina najvažnija, dok istraživanje korisnika govori da su primarni kvalitet i pouzdanost.

Na nedavno održanom panelu o dostavi, u okviru „Let's talk e-Comm!“ događaja u organizaciji eCommerce asocijacije Srbije i Privredne komore Srbije, razgovaralo se upravo o tome šta kompanije koje posluju u oblasti domaćeg i međunarodnog transporta pružaju svojim korisnicima u oblasti dostave, i kakva su očekivanja korisnika u Srbiji. Praćenje trendova u svetu za održive dostave, kao i razvijanje novih metoda, konkretni primeri očuvanja životne sredine prilikom dostave, pronalaženje fleksibilnih rešenja za uručenje pošiljaka, poštovanje vremena i pružanje korisničke podrške tokom dostave su

konkretni aktivnosti gde se primenjuju inovacije u ovoj oblasti. Svakodnevna unapređenja ogledaju se i u pružanju valjanih informacija o vrstama dostave na sajtu prodavnice, kao što su ponude usluge različitih dostava u skladu sa tranzitnim vremenima, koji su očekivani dodatni troškovi oko carinjenja i ostalih inspekcijskih nadzora na destinaciji ako se radi o međunarodnoj pošiljci, koje su opcije dostave – na kućnu adresu, na paketomatu, najbližoj servisnoj stanici, pakovanja u skladu sa zelenom agendom... Treba raditi na edukaciji tržišta, ali i na pripremi malih i srednjih preduzeća i preduzetnika za otvaranje onlajn prodavnica. Mnoge kurirske kuće organizuju obuku za svoje zaposlene i ulažu u edukaciju kurira da bi korisnici dobili kvalitetnu dostavu koju su platili. Pravi način da se osigura pouzdana dostava.

Neki od integratora su otišli dalje i napravili pouzdane sajtove (Shop Serbia) kako bi korisnicima omogućili uvid u onlajn prodavnice sa pouzdanom međunarodnom dostavom. Cilj je da kupac iz inostranstva ima uvid u onlajn šopove iz Srbije čiju kredibilnost i kvalitet dostave širom sveta obezbeđuje kompanija od poverenja.

Ne želeći da otvaram i širim temu „plaćanje pouzdaćem“ ukazujem na specifičnost koja postoji prilikom dostave u Srbiji. Moje stanovište je da kupovina koja je napravljena onlajn, a nije plaćena elektronski na sajtu – nije elektronska trgovina! To ne samo što nema veze sa elektronskom trgovinom, nego je i opasno za kurire. Zato – platite onlajn. Štiti vas zakon i prava koja imate kao kupac.

Na kraju da završim sa pričom o izazovu koji sa strepnjom može da očekuje dostavljač kada se sreće sa nezadovoljnim kupcem. Priča je slobodna interpretacija i urbana legenda i ide u pravcu da je kurir, u nedostatku vremena da dostavi sve pakete fizičkim licima u bloku, poslao poruke svim korisnicima da dođu na plato ispred zgrada da bi im uručio pakete. Vrlo mudro od njega, osim što nema veze sa kvalitetom usluge, očekivanjima i zadovoljstvom korisnika. Tako je baš tog dana upoznao kupca koji nije mogao da „siđe dole“, već je zamolio da mu se pošiljka uruči do naznačene adrese. Ali, kako je „sila“ na strani kurira, potvrđena uz opasku „vratću ja pošiljku ako je nećete“, nezadovoljni klijent je popustio. Priča se nastavlja do duboko u noć u stanici kurirske službe, gde je mudri kurir brojao kovanice od pet i deset dinara koje mu je dao nezadovoljni klijent plativši tako svoju robu.

**Ivan
Beljić**

Commercial
Manager DHL
International
Beograd d.o.o.

ONE

CONCEPT STORE

Terazije 35 11000 Beograd
069/22 30 545
info@oneshop.rs
www.oneshop.rs
one.concept.store

PEKI-BELT

Halomski šor 72
24418 Subotica, Šupljak
063/533-263
069/533-2630
pepi.pekibelt@gmail.com

REZREVNI DELOVI ZA
TRAKTORE I KOMBALNE

FAKTORING KAO IZVOR OBRTNOG KAPITALA

 PIŠE: MILAN SEKULIĆ, DIREKTOR FINANSIRANJA OBRTNIH SREDSTAVA, UNICREDIT BANK SRBIJA

U situacijama kada svedočimo velikim ekonomskim promenama, a posebno kada iste uključuju ozbiljne poremećaje lanaca snabdevanja, nemoguće je a ne baviti se obrtnim kapitalom koji je najvažniji instrument za kompenzovanje nepredviđenih oscilacija, ali i ekonomska kategorija koja najviše trpi uticaje takvih volatilnosti. Dobavljači, da bi se zaštitili od kašnjenja sopstvenih dobavljača, ali i da bi osigurali cene u sopstvenoj nabavci (koje se često menjaju), neretko pribegavaju skraćanju rokova plaćanja. Istovremeno, iako bi smanjenje rokova plaćanja ka kupcima, usled brže naplate, pomoglo, često nije moguće i nije konkurentno i može dovesti do gubitka kupaca. Konačno, ukupno lošije ekonomsko stanje dovodi do narušavanja celokupnog posla pojedinih kupaca i potencijalno dovodi do nemogućnosti naplate prodate robe ili usluga. Sve navedeno ima direktan uticaj na količinu angažovanog obrtnog kapitala firme.

Jedan od važnih i sve popularnijih izvora obrtnog kapitala je faktoring u različitim pojavnim oblicima. Ovaj proizvod može biti interesantan čak i firmama koje imaju solidnu sopstvenu likvidnost ili postojeće povoljne kreditne linije. Zapravo sva navedena ograničenja mogu biti rešena adekvatnim korišćenjem nekog od faktoring proizvoda.

Obrnuti faktoring je namenjen regulisanju odnosa sa dobavljačima, ali i dodatnom produženju rokova plaćanja. Uz pomoć ovog proizvoda, koji je sa aspekta rizika baziran na finansijskoj sposobnosti i otplatnom kapacitetu klijenta (kao kupac), firma može dodatno pregovarati sa svojim dobavljačima nudeći im uvek dostupnu opciju ranije naplate njihovih potraživanja uz diskont, pre dospeća navedenog u fakturi. Takva opcija dobavljaču pruža efekat sličan avansnoj naplati (koja je sve ređa na tržištu), te može obezbediti osnov za druge dodatne pogodnosti u komercijalnom aranžmanu (bolju cenu, određene marketinške po-

godnosti, bonuse i slično). Istovremeno, klijent banke ima na raspolaganju dodatno produženje valute plaćanja, specifično samo za ovaj oblik faktoringa, jer nije zabranjeno zakonom o rokovima izmirenja novčanih obaveza u komercijalnim transakcijama. Produženje roka izmirenja obaveza ima višestruki efekat, umanjuje količinu sopstvenih sredstava za obrtni kapital (simulira dodatni trgovinski kredit), skraćuje trajanje poslovnog ciklusa i poboljšava racije likvidnosti. Uz upotrebu obrnutog faktoringa dobavljaču dužnik postaje banka, pa se dobijena struktura u tom smislu može u celosti izjednačiti sa pružanjem bankarske garancije za uredno plaćanje, što može da predstavlja dodatnu sigurnost dobavljaču, a koja neretko rezultira većim internim limitima dobavljača, shodno tome i većem potencijalnom obimu saradnje. U periodu kada svedočimo čestim promenama cene, dodatni benefit dobavljača, koji na ovaj način brže dolazi do novčanih sredstava, je činjenica da ranije ulazi u novi ciklus sopstvene nabavke, pre mogućeg novog talasa poskupljenja sirovina, a to posredno može imati isti efekat i na korisnika obrnutog faktoringa ukoliko se navedena činjenica mudro iskoristi u pregovorima.

Sa druge strane, klijent može da se opredeli da korišćenjem direktnog faktoringa sprovede menadžment naplate potraživanja od svojih kupaca. Ukoliko firma svoju robu ili usluge prodaje sa odloženim rokom plaćanja, u periodu do naplate takođe koristi sopstveni obrtni kapital. Ovaj period se može značajno skratiti ustupanjem potraživanja banci koja može odmah, pre dospeća, isplatiti veći deo iznosa fakture. Ovako firma dolazi do novca koji može odmah dalje angažovati, bilo radi nabavke sirovina, bilo radi osiguravanja cene, bilo radi pokretanja novog ciklusa proizvodnje, što ne bi bilo moguće u slučaju da ista sredstva čeka da dobije od kupca o roku dospeća. Pored pomenutog ubrzavanja ciklusa, firma generiše prednosti smanjenja potrebnih sopstvenih sredstava za obrtni kapital i poboljšava racije likvidnosti.

U slučajevima kada je ugovoren takozvani neregresni tip faktoringa, samim ustupanjem potraživanja na banku se prenosi i rizik neplaćanja kupca. Drugim rečima, ukoliko kupac usled sopstvenih problema i nelikvidnosti ne bude u prilici da izvrši plaćanje, firma se već naplatila od banke i nema nikakvu dalju obavezu. Ovaj pristup donosi i pogodnost da se predmetno potraživanje može u celosti ukloniti iz bilansa stanja, čime se neposredno utiče na smanjenje dana vezivanja potraživanja od kupaca, a time i do bolje likvidnosti firme.

Sveobuhvatnost faktoringa kao proizvoda jeste u rešavanju više poslovnih izazova odjednom. Posebno kada se uzme u obzir da se faktoring ne smatra kreditnim poslom i da se ne vodi kao finansiranje i zaduženost, te činjenica da faktoring uglavnom ne prate druga sredstva obezbeđenja, ne čudi što faktoring postaje sve zanimljiviji izbor načina rada u privrednom okruženju Srbije. Ovome u prilog govori i zvanična statistika koja u 2021. godini evidentira rast tržišta faktoringa u Srbiji od 16,3 odsto, kada je po prvi put vrednost otkupljenih faktura u godini premašila milijardu evra.

INDUSTRIJSKI EPOKSIDNI PODOVI
PVC PODOVI
TEKSTILNI PODOVI
GUMENI PODOVI
DRVENI PODOVI I LAMINATI
PODOVI ZA SPOLJAŠNJE PROSTORE

Nikoljačka 8 11211 Beograd

064 433 41 08
063 411 069

office@podmaster.rs
www.podmaster.rs

САМОСТАЛНИ СИНДИКАТ
ЕСТРАДНИХ УМЕТНИКА
И ИЗВОЂАЧА СРБИЈЕ

Dečanska 14, 11000 Beograd
011 323 92 60
sin.estradesrbije@gmail.com
www.sindikatestrade.org.rs

DUBOK JAZ NA TRŽIŠTU RADA, POSLODAVCI VAPE ZA KVALITETNIM KADROVIMA

OBUKA ZAPOSLENOG FIRMU MOŽE DA KOŠTA I DO 30.000 EVRA

NEDOSTAJU VARIOCI, CC PROGRAMERI, DIZAJNERI, RADNICI NA OBRADI METALA, NA MAŠINSKIM ILI ELEKTRONSKIM KOMPONENTAMA. PROSEČNO TAKVOG ZAPOSLENOG MORATE DA OBUČAVATE OD GODINU DANA DO DVE I PO GODINE, A ON MORA DA UČI UZ VISOKOKVALIFIKOVANOG RADNIKA. MOGUĆE PREVAZILAŽENJE PROBLEMA U PRIMERIMA ČEŠKE, POLJSKE I MAĐARSKE

Kandidata za posao je sve manje, sudeći prema poslednjem istraživanju Infostuda "Oцени put do posla" sprovedenom u maju i junu 2022. godine, u kome je učestvovalo 317 kompanija. Više od 60 odsto njih smatra da se na oglas javlja izuzetno mali broj kandidata, dok je svega 36 procenata zadovoljno brojem konkurisanja. To što je manje prijava, a više konkursa po nekima je dokaz da se tržište rada razvija i da poslodavac mora dobro da se pozicionira kako bi postao poželjan. Ali, tu se lista nedaća firmi koje posluju u Srbiji ne završava.

Bar polovina kompanija je nezadovoljna

na kvalitetom kandidata, dok je samo 15 odsto zadovoljno. Na ovo utiče i stepen kompetentnosti samih kandidata. Pomenuto istraživanje pokazuje da je skoro polovina prijava manje kompetentna nego što je sam oglas zahtevao, dok samo 13 procenata kandidata ispunjava zahteve koje je poslodavac naveo u konkursu za posao.

Osim manjka znanja i iskustva, poslodavci se žale i na nerealne standarde koje kandidati imaju o sebi, ali i pored svega navedenog kandidate ipak najčešće ocenjuju trojkom ili četvorkom – što pokazuje da ponuda ipak nije toliko loša. Kandidati se, s druge strane, iz godine u

FOTO: FREEMK

NA BIROU NAJMANJE ONIH SA VISOKOM STRUČNOM SPREMOM

U septembru 2022. godine na evidenciji nezaposlenih Nacionalne službe za zapošljavanje (NSZ) registrovano je 427.788 lica. Najzastupljeniji su oni sa srednjim nivoom kvalifikacija (51,9 odsto), zatim osobe bez kvalifikacija i niskokvalifikovani koji čine blizu trećine (35,1 odsto) ukupnog broja nezaposlenih, dok je najmanje učešće visokokvalifikovanih (13 procenata).

Najbrže do posla, prema evidenciji NSZ, dolaze visokoobrazovani profili iz sledećih oblasti: diplomirani inženjeri informacionih tehnologija, diplomirani inženjeri elektrotehnike i računarstva, diplomirani inženjeri elektronike, mašinstva i građevine sa odgovarajućim licencama, profesori matematike, fizike, nastavnici/profesori stranih jezika, lekari sa odgovarajućim specijalizacijama (anesteziozozi, kardiolozi, pedijatri, oftalmolozi, ginekolozi...), diplomirani farmaceuti, biohemičari, stručnjaci za finansije – računovođe.

Sa srednjim nivoom kvalifikacija najlakše do posla dolaze operateri na CNC mašinama, zavarivači, autotroničari/mehatroničari, knjigovođe, računovođe, zanimanja u oblasti nege starih i zdravstvene negovateljice, kuvari, elektrotehničari elektronike, računara, računarskih mreža i telekomunikacija, tehničari mehatronike, radnici na obezbeđenju, odnosno tehničari obezbeđenja, tesari, zidari, armirači. A kada su u pitanju ovi profili, u najvećem broju slučajeva prvenstveni uslov za njihovo zapošljavanje je odgovarajuće radno iskustvo, ističu u NSZ.

Otud i objašnjenje zašto poslodavci najviše traže da NSZ organizuje obuke iz oblasti tekstilstva i kožarstva, mašinstva i obrade metala i elektrotehnike. U 2022. godini planirano je da se u obuke na zahtev poslodavca uključi 600 nezaposlenih, a do kraja septembra uključeno je njih više od 450.

godinu sve više žale na sam proces selekcije i njima je trenutno najveći problem izostanak povratne informacije od strane poslodavca.

Kako smo od situacije kada se za jednu poziciju prijavljivalo na stotine radnika za samo nekoliko godina došli do toga da određene poslove nema ko da radi, pitali smo koordinatora Mreže za poslovnu podršku Dragoljuba Rajića.

- Mi uglavnom još uvek školujemo kadrove sa opštim znanjima, državne škole drže zanimanja koja su prevaziđena pre 20-30 godina. Neke srednje škole su uvele nove predmete, a privatne imaju neka nova zanimanja čime se delimično prevazilazi jaz između onoga što nudi tržište rada i potreba poslodavaca. Nedostatak adekvatnih kadrova na tržištu rada delimično ublaže mlađi profesori koji znaju jezik i još neke veštine, ili neki agilniji direktori srednjih škola koji lobiraju kod Ministarstva prosvete da se uvedu neophodne izmene. Problem je to što se

obrazovanju ne pristupa sistemski i što imamo zastareli pristup edukaciji koji je tipičan za osamdesete godine i koji je prevaziđen u Evropi – ocenjuje Rajić.

Drugi problem su, kako navodi, kvote za upis u srednje škole. Medicinsku školu upiše oko 300 učenika godišnje, a srednju stručnu oko 90.

- Sve se radi na osnovu ličnih veza, a ne na osnovu strategije i potrebe nekog mesta. Stvara se višak zanimanja s jedne, i manjak s druge strane. To se odražava na razvoj lokalne privrede, preduzeća i samog grada. I onda čovek ne može da ostane da živi i radi u svom mestu, već mora da se seli u inostranstvo – kaže Rajić za Biznis.rs.

Sve brojnije migracije zbog posla

Prema podacima Mreže, svake godine od tri do pet odsto stanovništva starosti od 25 do 30 godina napusti Srbiju. Poslednjih pet godina se udvostručio broj

onih koji između 35. i 40. godine života napuste zemlju. Svaki drugi preseli i celu porodicu, čime se migracije sele na porodični nivo i u budućnosti problem dodatno uvećava.

Naš sagovornik objašnjava da se upravo zbog toga privrednici trude da povećaju naknade i da time zadrže radnike, ali već primetno nedostaju određena zanimanja.

- Nedostaju varioci, CC programeri, dizajneri, radnici na obradi metala, na mašinskim ili elektronskim komponentama. Pričamo o poslovima koji se rade na visokokomponentnim mašinama. Prosečno, takvog zaposlenog morate da obučavate od godinu dana do dve i po godine, a on mora da uči uz visokokvalifikovanog radnika. Ako obuka ne počne dok je neko još u srednjoj zanatskoj školi, firmu obučavanje može da košta između 18.000 i 30.000 evra. Jer, neiskusni radnik ne može da postigne normu, a onaj što ga obučava ne stiže da se bavi

svojim delom posla i onda mora da radi prekovremeno, a to mora da se plati – naglašava Dragoljub Rajić.

On prevazilaženje ovog problema vidi u primerima Češke, Poljske i Mađarske, gde iz škole izlaze obučeni ljudi. Profesori se tamo, kako kaže, ne bave samo predavanjima, već odlaze u firme i tamo provode 50 odsto vremena obučavajući đake.

- U Češkoj se 56 odsto đaka zaposli baš u firmama u kojima su imali praksu. Tako država štedi jer joj ne treba aparat za zapošljavanje, ni birokratija da organizuje obuke. Nama će trebati između osam i 10 godina da dostignemo nivo dualnog obrazovanja Istočne Evrope. Sad smo došli u situaciju da firme jedne drugima otimaju radnike. Nude platu od 150.000 dinara, pa ljudi za isti posao dobijaju veći novac, ali tako se devastira firma koju napuste. Onda se dešava i da neka lokalna firma dobije državnu subvenciju i izvuče kadrove iz firmi koje

FOTO: FREPIK

su ulagale u njih, a tako zaustavlja njihov razvoj za narednih nekoliko godina. Zato jako sporo prelazimo na poslove visoke dodate vrednosti. Sporo se razvijamo i teško hvatamo korak sa svetom – konstatuje Rajić.

Situaciju ne olakšava ni podatak prema kome samo 22 odsto investitora, kada dođe u našu zemlju, ulaže u usavršavanje. Uglavnom zapošljavaju kadrove koji se bave manuelnim radom.

- Struktura srpske privrede se gleda kroz to koliko preduzeća ima visoku dodatnu vrednost, odnosno koliku su razliku ostvarili između uvoza i izvoza i, samim tim, koliko novca ostane u zemlji. Kod nas je razlika između uvoza i izvoza mala. Visoka spoljnotrgovinska razmena u sektoru poljoprivrede i IT sektor nas izvlače, ali i za poljoprivrednu proizvodnju će sada trebati sve više savremenih znanja i tehnologija – zaključuje naš sagovornik.

NSZ: "Koncept doživotnog učenja sve prisutniji"

Nacionalna služba za zapošljavanje (NSZ) kontinuirano prati trendove na tržištu rada po pitanju znanja i veština koja se traže ili koja nedostaju, ili se

prognoziraju kao potrebna u narednom periodu. U tom pogledu, a u prilog Rajićevih tvrdnji, potrebe tržišta rada i poslodavaca zahtevaju funkcionalna i primenjiva znanja i veštine za obavljanje konkretnog posla.

Zato sa aspekta poslodavca, otežavajuće faktore pri zapošljavanju mogu da predstavljaju nedostatak potrebnih znanja, veština, traženog radnog iskustva, specifičnih znanja i kompetencija.

- Brz tehničko-tehnološki razvoj utiče da mnoga znanja i veštine brzo zastarevaju, ali s druge strane, stvara potrebu da se usvajaju nova. Koncept doživotnog učenja i obrazovanja je sve prisutniji kod nas i sve je češći zahtev poslodavaca u tom pravcu. Naša poruka nezaposlenima je da ulažu u svoja znanja i veštine jer je to najbolja investicija za izlazak na otvoreno tržište rada i konkurentnost – poručuju iz NSZ.

S druge strane, najčešći ograničavajući faktori pri zapošljavanju iz ugla nezaposlenih mogu da predstavljaju nerealna očekivanja od tržišta rada (u pogledu zarade, uslova rada, nespremnost za dalju edukaciju i slično). Shodno tome, podaci o ponuđenim uslovima rada od strane poslodavca, prvenstveno visina zarade, ishrana, isplata putnih troškova,

plaćen prekovremeni rad, vrsta zaposlenja/radnog angažovanja, najčešći su razlozi da neko prihvati ili odbije posao.

Uvek u prednosti oni sa iskustvom

Struktura nezaposlenih na najvećoj onlajn platformi za zapošljavanje InfoStud nešto je drugačija u odnosu na NSZ. Od kandidata koji konkurišu preko ovog sajta veći je broj onih sa višom i visokom stručnom spremom. Što se tiče strukture oglasa, u 60 odsto konkursa traži se srednja stručna sprema, dok 40 procenata traži višu, visoku ili master.

- U većini oglasa se traži srednja stručna sprema i u proseku uvek neko iskustvo. Pretežno se traže ljudi srednjeg senioreiteta (oko 2-3 godine radnog iskustva). Poslodavcima je bitno iskustvo i znanje koje neko donosi sa sobom kako bi doprineo poslovanju same kompanije. Posvećenost poslu, ali i samoj firmi je stavka koja se izuzetno ceni – otkriva Miloš Turinski iz Infostuda u razgovoru za Biznis.rs.

Podaci Infostuda još jednom potvrđuju da smo deficitarni sa IT kadrovima i zanatlijama raznih profila, ali pokazuju i da je potražnja za prodavcima/trgovcima najveća. Kada govorimo o očekivanjima samih kandidata prilikom odabira poslodavca, ona su manje-više ista kao i kod onih koji traže posao preko državne službe.

- Na prvom mestu traže poslodavca koji ima finansijski stabilno poslovanje (što ujedno obezbeđuje i stabilnu zaradu), potom dobre međuljudske odnose, mogućnost napredovanja i usavršavanja, kao i dobar balans između privatnog i poslovnog života – navodi Turinski.

Definitivno najveća problematika je kod svih pozicija koje su deficitarne na tržištu ili kod kojih vlada velika fluktuacija. Da ta mesta ne bismo popunjavali isključivo Turcima, Kurdima, Avganistancima, Rusima i drugim nacijama i da bismo zadržali naše ljude nije dovoljno samo dati im više od prethodnog. Mogućnost za stalno usavršavanje, prekalifikacija za one koji imaju zanimanja sa kojima ne mogu da rade i, pre svega, obrazovni sistem takav da može da isprati sve što novo vreme i nove tehnologije sobom donose su samo početak. Ali, dobar.

SLAĐANA VASIĆ

**Откуп и продаја свежег и
замрзнутог воћа и поврћа**

43°47'20.0"N 20°13'49.6"E
пут из Лучана за Гучу 32239, Србија
vladan.sb@gmail.com
032/401 866

сб брaвa

SCHIKI

MOVING YOU FORWARD.

SVE VRSTE TRAKA, POČONSKOG
I TRANSPORTNOG REMENJA,
REMENICA, LANACA, LANČANIKA,
VALJAKA I OSTALIH PRATEĆIH
ELEMENTA ZA TRANSPORTNE SISTEME
PRIMENJIVE U SVIM INDUSTRIJAMA

Novosadska 2
22320 Indija
064/6589176

schiki.boban@schiki-belt.rs
www.schikibelting.com

POLITIČKE POBEDE KOJE NE SLUTE NA SKORI IZLAZAK IZ GLOBALNE KRIZE

TRI PROMENE ZA NOVI RASPORED SNAGA U SVETU

SUNAK, MELONI I SI SU U PROTEKLIM MESEC DANA ZAUZELI ILI UČVRSTILI NAJVAŽNIJE POZICIJE U TRI DRŽAVE U KOJIMA ĆE ZBIVANJA I TE KAKO IMATI UTICAJA NA SVETSKU GEOPOLITIKU, A NAJPRE NA SUDBINU EVROPSKOG KONTINENTA, "NAGRIŽENOG" RATOM U UKRAJINI I ENERGETSKOM KRIZOM. UJEDINJENO KRALJEVSTVO I ITALIJA SU MEĐU NAJVEĆIM ZAVISNICIMA O GASU U ZAPADNOJ EVROPI, S TIM DA JE BRITANSKA EKONOMIJA TEK KRENULA NADOLE, DOK NA APENINSKOM POLUOSTRUVU SIROMAŠTVO I NACIONALNI RAZDOR VEĆ POPRIMAJU ZABRINJAVAJUĆE OBRISE. NASUPROT NJIMA, U KINI JE SI ĐINPING DODATNO CENTRALIZOVAO SVOJU MOĆ I OSIGURAO DUGOGODIŠNJU (DOŽIVOTNU?) VLAST

Ako se izuzme sam odlazak Liz Tras, te zamena njenog ministra finansija Kvasija Kvartenga Sunakovim stručnjakom Džeremijem Hantom, u novoj britanskoj vladi zapravo nema većih iznenađenja. Ili, kako to primećuje briselski Politico, njen sastav ostavlja utisak kao da je sklepan po principu "čuti i plivaj dalje" – što je za vreme trajanja energetske krize u Evropi, a koja će posebno biti ispoljena u Ujedinjenom Kraljevstvu, takođe zahtevan zadatak.

Pitanja oko kojih su se lomila koplja i tačka sloma kratkotrajne vlasti Liz Tras ticala su se takozvanog Kvartengovog "mini-budžeta", odnosno paketa finansijske pomoći i fiskalnih promena za koje su analitičari, a potom i tržište kapitala, zaključili da je katastrofalan.

Mini-budžet Kvasija Kvartenga i Liz Tras označava fiskalnu i moralnu propast, jer ignoriše obimne negativne dokaze iz prethodnih pokušaja da se podstakne rast davanjem pomoći bogatima, pisao je britanski Guardian. Osim vrlo male grupe relativno bogatih ljudi, na kraju niko nije glasao za ovu radikalnu promenu finansijske politike, a funta je počela iznenadni i višednevni pad.

Razvoj događaja pokazao je da, iako "kajmak" sa tržišta kapitala ubira najbogatiji deo društva, ono i te kako reaguje na sentiment njegovih siromašnijih slojeva. Istovremeno, i Kvartengova računica je bila loša, jer bi podsticanje bogatih uz nedovoljnu pomoć siromašnima stvorilo nenadoknadiv jaz, koji već zabrinjavajuće raste na Ostrvu, uz drastično smanjivanje kupovne moći najbrojnijeg dela stanovništva.

Paradoksalno je stoga da je na čelo Torijevaca i same vlade zaseo Sunak, čije porodično bogatstvo se procenjuje na

oko 825 miliona dolara. Iako mediji na prvo mesto ističu njegovo indijsko poreklo, treba istaći i to da je njegov otac u stvari rođen u Keniji, a majka u Tanzaniji. U neku ruku, može se reći da novoizabrani premijer Velike Britanije od-slikava važan deo britanske kolonijalne istorije. Studirao je na Oksfordu politiku, ekonomiju i filozofiju, ali diplomirao je na američkom Stanfordu kao dobitnik Fulbrajtove stipendije.

Međutim, njegovim izborom opasnost za Konzervativnu partiju nije prošla, baš naprotiv. Najnovija istraživanja pokazuju da je nakon fijaska sa Liz Tras njihova podrška u britanskom glasačkom telu svedena na istorijski nizak nivo. Čini se da su izgubili široki politički konsenzus, a nedavni trendovi za druge stranke desnog centra širom Evrope sugerišu da u tome nisu sami.

Naime, nakon uticaja globalne finansijske krize iz 2008. godine došlo je do

dobro dokumentovanog poremećaja tradicionalnog levo-desnog političkog spektra u evropskoj politici, razvijenog drugom podelom zasnovanom na stepenu antipatije birača prema uticaju globalizacije – migracijama, niskim platama, autorsingu, nadnacionalnim telima... Nekoliko tradicionalnih partija desnog centra u zapadnoj Evropi je na duži rok sputano ovim promenama. Spektar se u međuvremenu podelio na ekstremiste i populiste.

Meloni između Musolinija i Putina

Kad smo već kod ekstremne desnice, istih dana kada se raspetljavala kriza državnog upravljanja u Londonu, na poziciju prvog ministra Italije došla je Đorđa Meloni (Giorgia Meloni), kontroverzna liderka partije Braća Italije, od ranije poznata po pozivima na tradicionalizam i nacionalni konzervativizam i kao borac protiv prava na abortus, istopolnih brakova i prihvatanje nehrišćanskih imigranata.

Meloni je u mladosti bila član otvoreno neofašističkog pokreta Omladinski front, koji je od Drugog svetskog rata održavao stavove Benita Musolinija. Naravno da je postepeni uspon na lestvici moći doveo do ublažavanja njenih stavova u javnosti, govoreći u prilog predrasudi da moderni političari nemaju dovoljno integriteta, osim onog da se domognu vlasti.

U svom ekspozeu pred italijanskim parlamentom novoizabrana premijerka izrekla je svoju najoštriju osudu fašizma do sada, rekavši da su Musolinijevi rasni zakoni iz 1938. godine, koji su doveli do deportacije hiljada Jevreja u koncentracione logore, najgori trenutak u italijanskoj istoriji, te da "nikada nije simpatizova-

FOTO: BETA/AP

FOTO: BETA/AP

vala antidemokratske režime” i da će se boriti protiv “svake vrste rasizma, anti-semitizma i diskriminacije”.

Zaokret? Teško da to može biti u pravom smislu, jer je Meloni postavljena na premijersku funkciju na krilima izborne pobjede sa 44 odsto osvojenih glasova Braće Italije. Pre će biti da je iskoristila govor da iznese svoju viziju odnosa Italije sa EU, obećavajući saveznicima da će njena vlada ostati u evropskim institucijama i sarađivati.

Ona je istakla da vladajuća koalicija u Italiji ne želi da “uspori ili sabotira evropsku integraciju, već da je usmeri da bude efikasnija u odgovoru na krize i da bude bliža ljudima i preduzećima”. Drugim rečima, Italiji su potrebni saveznici sa velikim finansijskim sredstvima, pa ne sme rizikovati da se udalji od EU i njenih vrednosti kada neizvesna zima kuca na vrata, a dobrano nagrižena nacionalna ekonomija preti da se potpuno uruši zbog činjenice da je Italija najveći uvoznik prirodnog gasa među svim članicama evropske zajednice.

Meloni je rekla da želi da sarađuje sa EU na prilagođavanju italijanskog plana ekonomskog oporavka od posledica pandemije, vrednog 200 milijardi evra, usled promenjenih okolnosti zbog energetske krize i povećane cene sirovina. Ona je nagovestila da bi Italija mogla da insistira na kompenzaciji ili zajedničkom evropskom dugu kako bi nadoknabila cenu energetske pomoći.

- Troškove međunarodne krize treba pravedno podeliti. Pomaganje porodicama i preduzećima sa visokim troškovima energije predstavljalo je ogromnu finansijsku obavezu i odložilo je druge mere koje je vlada želela da uvede – saopštila je Meloni pred poslanicima i naglasila da teško breme viših troškova energije neće promeniti

poziciju Italije kao lojalnog partnera NATO-a i Ukrajine.

Upravo zbog tog opredeljenja prve negativne poene novoj vladi Italije naneo je procureli snimak u kome se koalicioni partner premijerke, vremešni Silvio Berlusconi, hvali svojim prijateljstvom sa ruskim predsednikom Vladimirom Putinom. Da li je to bio samo gaf, primer “sedenja na dve stolice” ili nešto treće, samo će vreme pokazati.

Centralizovanje moći Si Đinpinga

Na drugom kraju planete, u Kini je Si Đinpingu poveren treći mandat na mestu generalnog sekretara Komunističke partije. Na taj način odustalo se od tradicionalnih starosnih granica i ograničenja mandata, preneli su svetski mediji. Na prvoj plenarnoj sednici novi Centralni komitet stranke očekivano je izglasao da Si Đinping ostane na čelnoj poziciji još jedan petogodišnji mandat, a dan ranije Nacionalni kongres Komunističke partije Kine izmenio je stranački ustav

kako bi dublje odražavao Sijevu ideologiju i potvrdio njegovu vodeću ulogu.

- Moramo imati na umu prvobitnu misiju Komunističke partije, jačati naše ideale i uverenja i prenositi veliki duh partijske izgradnje. Moramo ozbiljno proučavati i razumeti teorije, principe i politiku i sprovoditi strateški plan Centralnog komiteta za izgradnju moderne socijalističke zemlje i promovisanje velikog podmlađivanja kineske nacije na svestrani način – rekao je u svom obraćanju kineski predsednik.

Otkako je pre deset godina došao na čelo zemlje, Si Đinping je postigao koncentraciju moći kakvu nema nijedan moderni kineski vladar osim Maoa Cedunga. Ukinuo je ograničenje od dva predsednička mandata 2018. godine, čime je otvorio put da praktično vlada neodređeno vreme. Predvodio je uspon Kine kao druge najveće svetske privrede, veliku vojnu ekspanziju i daleko agresivniji globalni stav koji je izazvao snažno protivljenje Sjedinjenih Američkih Država.

Uprkos gotovo nekontrolisanoj moći, The New York Times je ocenio da se Si Đinping suočava sa ogromnim izazovima u sledećih pet godina, uključujući upravljanje nacionalnom privredom opterećenom dugovima i rastućim američkim rivalstvom. Povrh svega, njegova reforma izbornog sistema i koncentracija moći urušava postojeći izborni sistem unutar Komunističke partije Kine, odnosno utisak da u jednopartijskom sistemu postoji mehanizam koji mora da se poštuje mimo odluka jednog čoveka.

 MARKO MILADINOVIĆ

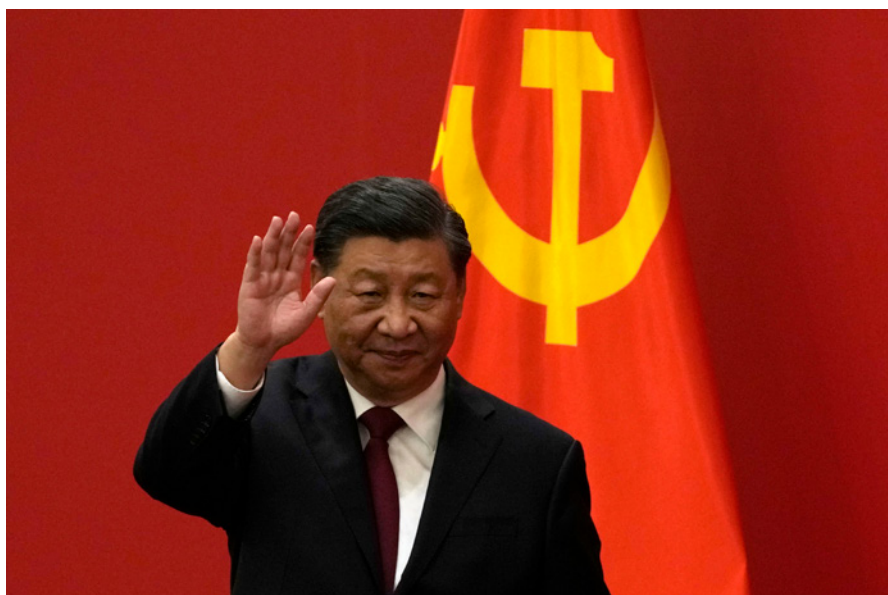

FOTO: BETA/AP

ŠVERCUJU SE DEVIZE, ZLATO, DROGA, NAFTA, ALI I TARTUFI

SRPSKI CARINICI ZA 10 GODINA ZAPLENILI VIŠE OD 42 MILIONA NEPRIJAVLJENIH EVRA

REKORDNA ZAPLENA NOVCA IKADA ZABELEŽENA JE 2004. GODINE NA GRADINI, KADA SU ZAPLENJENE NOVČANICE VREDNE VIŠE OD 3,1 MILION EVRA KOJIMA SU BILE TAPACIRANE GOTOVO SVE ŠUPLJINE BMW-A. TO JE TE GODINE BIO EVROPSKI REKORD I DRUGI SVETSKI REZULTAT U ZAPLENAMA NOVCA, A CARINICIMA JE TREBALO SEDAM SATI DA GA PREBROJE

Propisi u vezi sa tim šta je dozvoljeno da se prenese preko granice Republike Srbije, a koji se odnose na putnički promet, nisu se menjali i oni su gotovo u potpunosti usaglašeni sa regulativom Evropske unije. Iz Uprave carina preporučuju putnicima da prilikom prelaska granice prijave sve što sa sobom nose.

Tako je za putnike najvažnije da znaju da sa sobom ne mogu da nose robu trgovačkog karaktera, koja po svojoj količini ukazuje da se radi o nečemu što je namenjeno daljoj preprodaji, a ne njihovim ličnim potrebama ili potrebama njihove porodice i domaćinstva. Uprava carina objašnjava da je unos deviza u našu zemlju slobodan, ali da sume iznad 10.000 evra, u dinarima ili drugoj stranoj valuti, obavezno moraju da se prijave carinicima pri ulasku ili izlasku iz zemlje.

Ipak, uprkos svim preporukama i još brojnijim pravilima, mnogi pokušavaju da preko granice prenesu nedozvoljene stvari ili pak nedozvoljene količine legalne robe. Tako su u poslednjih 10 godina carinici imali susret sa više slučajeva pokušaja krijumčarenja, od kojih su se neki izdvojili čak i na svetskom nivou.

Postavljeni rekordi i ove godine

Službenici Uprave carina su 24. maja ove godine uspeali da zaplene rekordan tovar neprijavljenih cigareta raznih robnih marki i tako preseku još jedan organizovani lanac nelegalne trgovine akciznim proizvodima.

- Najzapaženija ovogodišnja zaplena je najbolji ikada zabeležen rezultat u suzbi-

janju krijumčarenja cigareta. Naime, otkriveno je 50 tona ili oko 40 miliona komada ovog akciznog proizvoda u tri brodska kontejnera u luci Prahovo krajem maja – ističu iz Uprave carina.

IZVOR: UPRAVA CARINA

Kada je reč o devizama, najveću zaplenu novca imali su carinici na Preševu 7. juna.

- Carinici su u saradnji sa policijom osujetili pokušaj krijumčarenja više od 700.000 neprijavljenih evra i dva smaragda, koji su bili sakriveni u kutiji za prvu pomoć, vratima automobila, reflektujućem prsluku, torbama sa prtljagom, kesi iz supermarketa, kutiji za parfem, kutiji za lekove, plastičnoj korpi sa dečjim igračkama, pa čak i u kutiji dečjih bojica – objašnjavaju naši sagovornici.

Zbog svega navedenog, zaplenjen je i automobil kojim su novac i drago kame-

nje krijumčareni, pa se ukupna vrednost oduzetih deviza, robe i vozila popela na više od 840.000 evra.

Ovogodišnji rekord ostvaren je na kontrolnom punktu Merdare, gde je sprečen pokušaj krijumčarenja skoro 12 kilograma zlata, čija je vrednost procenjena na oko 42 miliona dinara.

- Carinici su krajem marta u specijalno prerađenom bunkeru pod jednog automobila pronašli 11,6 kilograma zlata. Osim što vrednost zaplenjenog zlata daleko prevazilazi trećinu vrednosti automobila, on je i namenski prepravljn za potrebe krijumčarenja, pa su sve to razlozi zbog kojih je i vozilo zadržano do okončanja prekršajnog postupka pred nadležnim sudom – obrazložili su iz Uprave carina.

Dodali su da je gotovo isto toliko zlata otkriveno 15. septembra na prelazu Batrovci, kada je u punom rezervoaru jednog automobila pronađeno oko 11 kilograma dragocenog metala.

Najneobičniji slučajevi u poslednjih 10 godina

Carinici svakodnevno otkrivaju najrazličitije pokušaje krijumčarenja, pa je, kako kažu iz Uprave carina, teško napraviti izbor u periodu dugom 10 godina. Međutim, ipak su pokušali da naprave retrospektivu i izdvojili nekoliko slučajeva.

Osim najveće zaplene cigareta u istoriji carinske službe koja se desila u maju, u februaru je zaplenjeno 15 milona komada cigareta ostavljenih na teritoriji Srbije u neposrednoj blizini graničnog prelaza

Sremska Rača.

- U oktobru 2021. godine je otkriveno više od 320 kilograma marihuane u jednom kamionu koji se naizgled prazan vraćao iz pravca autonomne pokrajine Kosovo i Metohija ka centralnoj Srbiji. Takođe, u decembru iste godine je na Aerodromu "Nikola Tesla" pronađena garderoba natopljena kokainom – navode naši sagovornici.

U maju 2020. godine zaplenjeno je pola miliona evra na graničnom prelazu Špiljani. Prekršaj je otkriven nakon što je u prepodnevnom časovima na red za redovnu kontrolu stigao luksuzni mercedes turskih registarskih oznaka kojim je upravljao četrdesetogodišnji turski državljani.

- U aprilu iste godine, usred pandemije korona virusa sprečen je pokušaj krijumčarenja 120.000 sedativa u tankovima za vazduh jednog kamiona. Carinski operativci koji rade na skeneru su primetili da se u tankovima koji bi trebalo da su prazni, odnosno ispunjeni samo vazduhom,

NAJVEĆA ZAPLENA NOVCA U EVROPI

Rekordna zaplena novca ikada zabeležena je 2004. godine, kada su na Gradini zaplenjene novčanice vredne više od 3,1 milion evra (3.150.000) kojima su bile tapacirane gotovo sve šupljine BMW-a.

- Dvojica muškaraca su se uputila iz Minhena ka Plovdivu u Bugarskoj. To je te godine bio evropski rekord i drugi svetski rezultat u zaplenama novca, a carinicima je trebalo sedam sati da ga prebroje. U prilog činjenici da carinici zaista predstavljaju branu za sve vidove krijumčarenja govori podatak da je od 2013. godine do sada zaplenjeno više od 42 miliona neprijavljenih evra, više od 10 tona različitih narkotika, preko 120 miliona cigareta i više od 123 kilograma zlata – navode naši sagovornici iz Uprave carina.

ne plaćaju dažbine. Ovaj uvoznik je, kako kažu iz Uprave carina, lažnim predstavljanjem robe pokušao da ošteti državni budžet za skoro 10 miliona dinara.

U junu 2017. godine je na Dunavu sprečeno krijumčarenje 10 tona nafte, a pored pomenutog goriva zaplenili su i baržu, kao i čamac koji ju je vukao. Krijumčarenje nafte je otkriveno zahvaljujući višednevnom osmatranju poteza u blizini Slankamena, gde su nakon nekoliko dana carinici koji kontrolišu promet robe na rekama uočili sumnjivi čamac koji je vukao baržu.

U martu iste godine je na graničnom prelazu Batrovci zaplenjeno više od 44 kilograma crnog tartufa. Reč je o podzemnoj gljivi koja važi za izuzetan gastronomski delikates, zbog čega dostiže visoku cenu na zapadnom tržištu.

U dva slučaja tokom 2016. godine zaplenjeno je više od sedam miliona komada cigareta, a tokom 2015. godine otkriveno je ukupno 16 kilograma kokaina na aerodromu "Nikola Tesla".

nalazi nešto čemu tu svakako nije bilo mesto. Upravo je zbog toga sproveden detaljan pregled i čim su tankovi razmontirani, bilo je jasno da su oba do vrha ispunjena psihoaktivnim lekovima – navode iz Uprave carina.

Rekordna zaplena droge desila se u septembru 2019. godine na graničnom prelazu Gradina, kada je sprečeno krijumčarenje 1,5 tona marihuane.

- To je jedan od najboljih rezultata borbe protiv šverca narkotika u poslednjih 10 godina, a već narednog dana, u neposrednoj blizini graničnog prelaza Gradina za-

plenjena je još jedna pošiljka marihuane, teška 1,1 tonu. U novembru iste godine su na istom prelazu zaplenjeni antikviteti od neprocenjive vrednosti. Reč je o svicima iz jevrejske svete knjige Tore – otkrili su iz Uprave carina.

Sprečen šverc 155 tona nafte

U julu 2018. godine sprečen je šverc 155 tona nafte transportovane u pet cisterni za jednog uvoznika iz Kragujevca. Prema podnetoj dokumentaciji, u tim cisternama se nalazio organski rastvarač, na koji se

- U februaru 2015. godine je na aerodromu u Beogradu sprečen pokušaj krijumčarenja preko sedam kilograma kokaina. Prtljag državljanina Nemačke (46) bio je pun brazilskih preparata za kosu Yama, za koji se nakon analize posebnim aparatom Ahura pokazalo da je zapravo reč o kokainu – objašnjavaju naši sagovornici.

Dodaju da je u julu iste godine otkrivena najveća dosad zaplenjena količina kokaina od 8,5 kilograma, isto na aerodromu "Nikola Tesla", a tu količinu je pokušao da prenese državljani Brazila (26).

 JULIJANA VINCAN

NOVE GENERACIJE NFT-OVA U SLUŽBI BLISTAVIJE BUDUĆNOSTI

KO POSEDUJE NAŠE LIČNE PODATKE?

TRENTNO POSTOJI NEURAVNOTEŽENOST KOJA JE USKO POVEZANA SA MONETIZACIJOM PODATAKA. KO STVARA PODATKE? SVI MI. KAKO IH STVARAMO? TAKO ŠTO POSTOJIMO. A KO ZARAĐUJE OD NJIH? TEHNOLOŠKI GIGANTI. RAZMISLITE O TOME – GENERIŠEMO PODATKE, A NEKO DRUGI ZARAĐUJE OD TOGA. TO NEMA BAŠ MNOGO SMISLA, ZAR NE?

Svet postaje veoma zanimljivo mesto i, ako nam je pogled usmeren u budućnost, možemo uočiti dve sile koje nas vuku u suprotnim pravcima, koristeći na neki neobičan način gotovo iste tehnologije da kreiraju dve veoma različite verzije te budućnosti. Ove tehnologije povezane su sa veštačkom inteligencijom, rudarenjem podataka, ali i sa rešenjima zasnovanim na blokčejnu, konkretno sa “pametnim” ugovorima, koji vam omogućavaju da programirate vaša sredstva, odnosno da “programirate novac”.

OVAKO JE SVOJE PREDAVANJE NA KONFERENCIJI SPLET Tech, koja je u oktobru održana u Beogradu, započela Meirav Harel, investicioni konsultant i generalna direktorka kompanije MHfintech. Ona je na regionalnoj tehnološkoj konferenciji govorila o načinima na koje NFT-ovi, Web3 tehnologije, vlasništvo nad podacima i CBDC (digitalne valute centralnih banaka) mogu uticati na budućnost finansija, ali i kvalitet života.

- Na jednoj strani imamo decentralizovanu ideologiju koja se, na neki način, javila zajedno sa pojavom interneta. Ovde, pre

svega, mislim na želju ljudi da komuniciraju i međusobno se povežu bez posredovanja centralizovanih entiteta. Međutim, snažni zaokret načinjen je kada se pojavio bitcoin i kada su predstavljene blokčejn tehnologije. Osnovna ideja ovih ideologija je da se otkloni potreba za posrednikom ili vođom i da se zapravo omogući ljudima iz različitih delova sveta da zajedno rade i stvore nešto novo – objašnjava Harel.

Nova svrha NFT-ova

Prema njenim rečima, primenu ovih ideologija nalazimo u primerima kriptovaluta, decentralizovanih metaverzuma, NFT-ova i vidimo da vode u različitim pravcima.

- Ako zastanemo i razmislimo o NFT-ovima, vidimo da su se našli u mnogim novinskim naslovima, mnoge slavne ličnosti su pokazale interesovanje za njih, umetnost je stvarana zahvaljujući njima... Ali, čini se da je sve to stalo. Mnogi ljudi tvrde da su NFT-ovi stigli do kraja, ali ako pogledamo tehnologiju i osmotrimo ove

tokene kroz prizmu Gartnerovih grafika koji pokazuju kako se tehnologija usvaja, možemo videti nešto drugo – kaže Meirav Harel.

Kako objašnjava, postoje faze u životnom veku određenog vida tehnologije: ona je predstavljena, potom dobija na značaju i tu je vrhunac interesovanja – “period u kome smo najviše slušali o NFT-ovima” – nakon koga dolazi pad, jer očekivanja nisu bila u skladu sa realnošću. Ali, posle perioda “očajanja”, dešava se nešto interesantno.

- Šta se dešava, pitate se? Javlja se novi načini upotrebe. Koristi se ista tehnologija, ali ovoga puta na način koji ima više smisla kada je poslovanje u pitanju i koji podrazumeva rešenja za probleme koji postoje u realnom svetu, a ne samo uzbuđenje i obećanje da će se dogoditi nešto izvanredno. To je ono što vidimo da se sada dešava sa NFT-ovima – navodi Harel.

Kako ističe, da bismo razumeli šta je sledeća generacija NFT-ova prvo moramo da razumemo suštinu ovih tokena.

- U svojoj srži NFT-ovi su sertifikati o vlasništvu koji se čuvaju na blokčejnu, što

SRBIJA TRENTNO U FAZI KOJU JE IZRAEL PROŠAO DEVEDESETIH

- Čini mi se da ste vi trenutno u fazi u kojoj je Izrael bio devedesetih godina prošlog veka, kada sam ja radila kao programer. U tom periodu su se pojavili prvi startapi i to je bilo veoma teško vreme za njih. Sećam se da se tada često mogla čuti šala da “ukoliko želite da zaradite malu svotu novca od startapa u Izraelu morate da uložite veliku svotu novca”. Tako je ovde pitanje šta Srbija treba da radi kako bi do 2030. godine bila u mogućnosti da svoja rešenja izvozi u svet.

Jedan od odgovora je – na prvom mestu dobro obrazovanje – a smatram da Srbija to već ima. Da biste stvorili nove ideje morate da znate šta već postoji, morate da imate mogućnost da razumete šta je moguće stvoriti, a onda vam je potrebno omogućiti da to zaista i uradite. Kako sam razumela, univerziteti ovde su na veoma visokom nivou i to je prvi korak. Drugi korak je izgradnja infrastrukture za mesta na kojima se može doći do tih novih rešenja, gde će se taj razvoj odvijati. Treća stvar koja je takođe veoma važna i koju sam primetila u Izraelu, a koja

može da ubije ili rodi kompaniju, jeste državna infrastruktura, odnosno koliko je jednostavno stvoriti kompaniju kada je u pitanju birokratija i papirologija, dobijanje dozvole... U tom smislu je čak i izraelski sistem u određenim segmentima veoma komplikovan, pa ljudi neretko otvaraju kompanije u Delaveru ili na Malti, u Estoniji i drugim mestima. Dakle, rekla bih da je neophodno fokusirati se na nivou vlade. Međutim, i bez vlade, i pored toga što su propisi komplikovani, jedna od lepših stvari je činjenica da je svet postao mali u tom smislu da sada možete da budete u jednoj državi, a da kompaniju otvorite u drugoj jurisdikciji – govori Meirav Harel za naš časopis.

Osim toga, ističe ona, misleći prvenstveno na srpske startape, neophodno je organizovati događaje koji će omogućiti da se što više ljudi iz startap industrije poveže. Napominje da je važno da oni održavaju predavanja i za studente i da sa njima, a i međusobno, dele znanje i primere dobre prakse.

Jedan od takvih događaja bila je i SPLET tech konferencija, održana 12. oktobra u Beogradu. Ovaj regionalni događaj organizovala su dva projekta koje podržava Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) – “Preduzmi ideju”, koji sprovodi Inicijativa “Digitalna Srbija”, i “Srbija inovira”, koji realizuje ICT Hub.

znači da, kada imam sertifikat o vlasništvu, znam da nešto pripada meni, nešto što može biti u digitalnom obliku, poput umetnosti, ili nešto iz fizičkog sveta. I onog trenutka kada shvatite da su NFT-ovi samo sertifikati o vlasništvu, otvara vam se čitav novi svet, posebno kada shvatite šta sve možete učiniti sa ovom tehnologijom – kaže direktorka kompanije MHfin-tech.

- Recimo, kompanija Alfa Romeo je pre skoro pola godine predstavila novi model automobila po imenu Tonale, a

to je prvi deo priče.

Kako kaže, druga, još važnija stvar jeste to što je kompanija Alfa Romeo potencijalno kreirala novi poslovni model. Ovde misli na činjenicu da NFT-ovi mogu da omoguće primenu pametnih ugovora pomoću kojih se generiše zarada za njihove kreatore.

- Dakle, NFT-ovi kompaniji Alfa Romeo omogućavaju pristup na sekundarno tržište i to je velika stvar. Trenutno, kada proizvođači bilo čega, od automobila do kuće, prodaju to što su napravili, oni do-

no tržište za avio-karte.

- Ako želim da kupim kartu za let koji je tek za godinu dana, koliko ću platiti? Veoma mali iznos, zar ne? Ali, ako želim da kupim kartu za sutra ili za dve nedelje, to će me koštati mnogo više. Međutim, šta bi se desilo ako bi postojalo tržište na kome bi bilo moguće kupiti karte pre vremena, a onda, kada dođe pravi trenutak, prodati ih i tako zaraditi? Dve kompanije rade upravo to. One kreiraju NFT-ove koji idu uz karte za letove i trgovina se odvija upravo pomoću ovih tokena. Dakle, otvorile

Meirav Harel

pored toga je stvorila i NFT koji dolazi uz svaki automobil. A šta se nalazi na takvom NFT-u? Model, potrošnja goriva, da li je učestvovao u saobraćajnim nesrećama, kilometraža, da li je dobro održavan. Kada posmatramo ovakvu upotrebu NFT-ova, bez obzira na to kako se inače koriste, nailazimo na dve bitne stvari. Prva, javlja se izazov. Šta se ovde dovodi u pitanje? Stare strukture prikupljanja podataka o vlasništvu. Trenutno postoji centralizovana struktura koja propisuje šta kome pripada. Ako bi svi automobili bili povezani sa NFT-ovima, da li bi nam ta struktura bila neophodna? Ne nužno. I

bijaju novac. Ali, da li tvorac te imovine dobija nešto kada nju otkupi druga ili treća osoba? Ne. Kada ste proizvođač, novac dobijate samo za prvu transakciju. Nakon toga ne dobijate ništa, ali sa NFT-ovima, odnosno sa ugovorima programiranim da primite novac od svake transakcije, vi postajete učesnik u sekundarnom tržištu – govori Harel, dodajući da proizvođač automobila koji stvara NFT-ove na ovaj način, kreira novi izvor prihoda za kompaniju.

Pored toga, javlja se i mogućnost kreiranja tržišta za proizvode kojima se teže trguje. Harel kao primere navodi dve kompanije koje su uspele da otvore sekundar-

no tržište za robu kojom inače nije jednostavno trgovati. A zašto bi avio-kompanije želele da se priključe takvom trgovanju? Zato što, ponovo, mogu da stvore novi vid zarade. Ovo su, dakle, nove generacije NFT-ova, koje imaju mnogo potencijala.

Vrli novi svet zaštite podataka

Distopijski roman Oldusa Hakslija "Vrli novi svet" osamdesetih godina prošlog veka dao nam je uvid u kom smeru bi tada dostupne tehnologije mogle da povedu čovečanstvo. Vizija budućnosti koju je učesnicima SPLET Tech konferencije

SPLET Tech
konferencija

predstavila Meirav Harel nudi mogućnost da mi, kao obični ljudi, uspostavimo kontrolu nad onim što tehnološke kompanije suptilno svakoga dana eksploatišu – našim privatnim podacima.

- Trenutno postoji neuravnoteženost koja je usko povezana sa monetizacijom podataka. Ko stvara podatke? Svi mi. Kako ih stvaramo? Tako što postojimo. Hodam, oni znaju gde sam. Pričam sa prijateljima, znaju šta govorim. Gledam nešto na Netflixu, znaju šta gledam. Kažem nešto i Facebook zna koje oglase treba da mi prikaže, i to pre nego što pošaljem poruku preko Messenger aplikacije ili na Google pretraži ukucam nešto na osnovu čega će znati kakav je moj stil. Stvaramo toliko informacija, a ko zarađuje od njih? Tehnološki giganti. Razmislite o tome – generišemo podatke, a neko drugi zarađuje od toga. To nema baš mnogo smisla, zar ne? Nešto nije u redu sa tim modelom i to je tema koja muči pristalice decentralizovane ideologije već neko vreme, ali rešenje još nije bilo stvoreno. Sada, nakon što je uzbuđenje u vezi sa NFT-ovima splasnulo, vidimo mogućnost da se, zahvaljujući nezamenljivim tokenima, otvori čitav novi svet u kome je jednostavnije nadgledati vlasništvo nad podacima – ocenjuje Harel i dodaje da tu na scenu stupa i Web3.

Kompanije koje koriste Web3 tehnologije suočavaju se sa ovom neuravnoteženosti i rade na tome da u idealnoj situaciji svako od nas ima svoj digitalni novčanik u kome su svi naši podaci i da svako od nas ima mogućnost da proda te podatke kome god želi i dobije novac svaki put kada su oni upotrebljeni.

- Koliko novca bi svako od nas dobio? Da li bi to bila mesečna plata ili dovoljno za mali stan koji bi postao vaš pasivni izvor prihoda? Da li bi ova ideja mogla da zameni trenutni model prema kome svako od nas dobija osnovnu zaradu? Zašto dobijamo osnovnu zaradu od poreza koji je neko drugi platio i zavisimo od centralizovanih institucija kada svako od nas, i iz perspektive logike i iz perspektive etike, treba da dobija osnovnu zaradu koja je zasnovana na nečemu što generišemo čak i jednostavnim aktivnostima kao što su hodanje i razgovor sa drugim ljudima? Upravo to je ideologija kreatora Web3 tehnologije – objašnjava Meirav Harel. Ona napominje da je to samo jedna od ideologija, kao i da podaci predstavljaju vrednost za mnoge entitete.

Posledice decentralizovane ideologije

Na pitanje kakve bi bile dalje posledice primene ovakve ideologije, Meirav Harel u razgovoru za Biznis.rs navodi da određeni delovi sveta funkcionišu drugačije, te napominje da bi se ovakva promena različito odrazila na stanovnike zemalja Trećeg sveta i one u Evropi.

- Zamislite kada bi stanovnici zemalja Trećeg sveta odjednom počeli da zarađuju pomoću svojih podataka. U roku od jednog dana postali bi milijarderi u lokalnoj valuti. Šta bi to dalje značilo kada su u pitanju strukture moći, nisam sigurna. Za to je potrebno još promišljanja. Ali, recimo, u zapadnom svetu, gde je lakše zamisliti tako nešto, ovo bi značilo da ljudi ostvaruju osnovne prihode od nečega što već io-

nako stvaraju. To je, na neki način, usklađeno sa onim što vidimo da se trenutno odvija na društvenom nivou na Zapadu, gde mladi ljudi veoma ozbiljno shvataju balans između privatnog i poslovnog života i počinju da govore sebi: „Čekaj, da li ja zaista treba da ustanem u osam ujutru i da radim do sedam uveče? Zašto? Ko odlučuje o tome? Zašto ne mogu da radim četiri sata dnevno i da zaradim dovoljno da kupim kuću, nahranim svoju decu, putujem oko sveta ili pišem poeziju i slikam? To je ono u čemu uživam. Zašto sam uvek u trci pacova?“ Posmatrano iz perspektive ideologije, to su prava pitanja – smatra naša sagovornica.

Dalje navodi da treba uzeti u obzir činjenicu da planeta Zemlja ima dovoljno resursa za sve nas, a mi ipak generišemo podatke, te da neki posrednik koristi sve te informacije za ličnu dobit umesto da ih vrati ljudima i omogućiti im da ostvare osnovne prihode. Tako bi mogli da rade ono što žele, a ne da budu „dvostruko“ zaposleni u velikim konglomeratima.

- Kažem „dvostruko“ jer radite za njih kada im dajete svoje podatke, a potom radite za njih, dobijajući platu koja nije nužno usklađena sa vrednošću vašeg rada. Tako dva puta dajete novac entitetima za koje ne znate kome pripadaju. Na kraju krajeva, zašto bi taj novac odlazio kompanijama i ko je odlučio da one imaju veću važnost od ljudskog života, zar ne? Gde to vodi? Svakako imalo bi posledice i po državne aparate, ali to ne znači da nije fer. Ako ljudi stvaraju nešto vredno, trebalo bi da budu u mogućnosti da dobiju novac za to. Na Zapadu bi to značilo još jedan korak unapred kada je u pitanju način na koji razmišljaju mladi ljudi koji su sada u svojim dvadesetim – kaže Harel, dodajući da je Covid-19 to još više stavio u prvi plan, te da je sve više ljudi koji veruju da ne treba da rade od jutra do mraka, kupuju previše stvari i koji postaju svesni da ima mnogo toga važnijeg čime bi trebalo da se bave.

Kako ističe, kontrola nad sopstvenim podacima bi im to omogućila.

- Kako će budućnost izgledati? Mislim da to zavisi od onoga šta će svako od nas odlučiti da uradi. Prema rečima Gordona Mora, osnivača Intela: „Promene se nikada ranije nisu dešavale ovoliko brzo, ali nikada više neće biti ni ovoliko spore“ – zaključuje Meirav Harel, jedna od 36 žena koje su napravile revoluciju u kripto svetu.

MARIJA KRSMANOVIĆ

STEVČEVIĆ SERVIS

Višnjička 2, 11060 Beograd, Palilula
063/213-295, 011/276-1144
vlastastevcevic@yahoo.com
www.servisstevcevic.co.rs

ŠTAMPAČI ZA TAKSIMETRE
SVETLEĆA I REKLAMNA TELA
SAJLE

TAKSIMETRI
PODIZAČI STAKLA
PRAĆENJE VOZILA

STR VOĆA I POVRĆA I
ŠUMSKIH PLODOVA

PRODAJA
ŠAMPINJONA

Vinarce bb
16000 Leskovac, Vinarce

062 423 344
065 25 76 840

gordanadikic1974@gmail.com

SAVREMENE TEHNOLOGIJE OMOGUĆAVAJU EVOLUCIJU U POSLOVANJU

BLOKČEJN I NOVE MOGUĆNOSTI ZARADE ZA SRPSKA PREDUZEĆA

AKO SE PITATE GDE ĆE BLOKČEJN TEHNOLOGIJA PREUZETI PRIMAT, I TO SIGURNO SKORIJE NEGO ŠTO OČEKUJEMO, TO BI U ŠIREM SMISLU MOGLA BITI U SVETU FINANSIJA, A U UŽEM U RAČUNOVODSTVU, REVIZIJI I PORESKIM SISTEMIMA NA GLOBALNOM NIVOU. NAVEDENE GRANE NEĆE POSTOJATI BEZ NEKOG BUDUĆEG "BLOKČEJNA", A POSLOVI RAČUNOVOĐA I REVIZORA KAKVE DANAS POZNAJEMO SKROZ ĆE SE PROMENITI. ZATO JE SADA VREME DA SPREMNI DOČEKAMO TAKVE PROMENE I UTIČEMO NA NJIH

Web3, blokčejn i tokenizacija svakako su "buzz" reči. Sve češće se pominju u konverzaciji i sve više ima ljudi koji su u kripto svetu, iz različitih pobuda. I dok su neki tu zbog prividne "brze love", ostali zaista shvataju značaj novog tehnološkog iskoraka i to posmatraju kao priliku za unapređenje posla.

Blokčejn i sledeća generacija interneta Web 3.0 kao tehnologije omogućili su preko potrebnu evoluciju u mnogim aspektima ljudskog života. Ne samo u pogledu plaćanja, brzine transakcija, nego u mnogo suštinskih izmena načina poslovanja. Od toga kako se pristupa klijentima, na koji način se gradi poverenje, kako se kreira dodatna vrednost, kako se obezbeđuju alternativni izvori finansiranja.

Srbija je jedna od prvih zemalja koja je donela Zakon o digitalnoj imovini, dok je scena developera koji rade u blokčejn svetu izuzetno razvijena. Prema nekim podacima, imamo između 100.000 i 200.000 onih koji trguju kriptovalutama, dok preduzeća još stidljivo prihvataju nove biznis modele.

To je bio i povod za organizaciju nekoliko konferencija, edukacija, podkasta i sličnih formata, kao i plana daljeg informisanja tržišta, a inicijator je regionalni blokčejn konsultantski klub "Haemus", koji okuplja eksperte iz raznih oblasti Web 3.0 i blokčejn tehnologija.

Korist za pojedince i kompanije

Nedavno je u Privrednoj komori Vojvodine održana konferencija sa panelom i radionicom pod nazivom "Blokčejn i

nove mogućnosti zarade za srpska privredna društva", u organizaciji PKV i konsultantske kuće "Haemus", uz podršku Pokrajinskog sekretarijata za privredu i turizam. Panelisti su bili Milos Praštalo, kripto računovođa, Ilija Rilaković, specijalista za pravna pitanja kripto imovine, Ivan Andrejević, kripto investitor i analitičar, dok je diskusiju kao moderator vodio Vladimir Veličković, finansijski savetnik.

Pokrajinski sekretar za privredu i turizam dr Nenad Ivanišević istakao je da je veoma važno otvarati ovakve teme i razgovarati sa predstavnicima struke i privrede. Sekretar Udruženja usluga Branišlav Mamić naveo je da je Evropska unija definisala blokčejn strategiju, fokusirajući se na zaštitu životne sredine, zaštitu podataka, sajber bezbednost i sve ono što je vezano za moderne načine poslovanja.

Kako je navedeno na konferenciji, mnogi postojeći modeli već se prilagođavaju, a i razni drugi sektori tek će doživeti svoje izmene. Primera radi, mnoge vrste kupoprodajnih ugovora, od nekretnina do kupovine vozila, marketing za nove generacije, ponuda proizvoda i prodaja, načini finansiranja, organizacija posla i načini zarađivanja. A tek treba da doživimo momenat da više kompanija kreira svoje poslovne modele isključivo na blokčejnu ili u virtuelnim svetovima.

- U širem aspektu, koristi od blokčejna mogu da imaju pojedinci, kao i kompanije svih veličina. Od bazične trgovine kriptovalutama ili NFT-ovima (non-fungible tokens) do toga da kompanija plasiranjem sopstvene digitalne valute ili tokena dođe do preko potrebnog finansiranja, ali i da na ovaj način za svoj ekosistem

"veže" buduće korisnike i klijente – rekao je Ivan Andrejević, kripto analitičar.

Pravo i pametni ugovori na blokčejnu

Nove tehnologije donose brojne mogućnosti, ali i brojne izazove, pogotovo regulatorne, jer je pravni sistem po pravilu sporiji od tehnološkog razvoja. Blokčejn kao distribuirana baza podataka u tom smislu ne predstavlja izuzetak. U nedostatku propisa, zadatak advokata je da rešenja iz postojećeg pravnog okvira primene na pitanja ili probleme koje pred građane i privredne subjekte postavlja blokčejn.

- Kakva je priroda pametnih ugovora, koje su odgovornosti kompanija koje grade svoje proizvode na blokčejnu i postoje li poreski rizici, samo su neka od pitanja koja nisu ništa manje aktuelna i kada zakonodavac pokuša da ih uredi. To je slučaj sa srpskim Zakonom o digitalnoj imovini, koji je načelno unapredio pravnu sigurnost, ali se još uvek čeka na odgovore i rešenja koje je trebalo da pruži – kaže Ilija Rilaković.

Blokčejn i poreski sistem

Ako se pitate gde će blokčejn tehnologija preuzeti primat, i to sigurno skorije nego što očekujemo, to bi u širem smislu moglo biti u svetu finansija, a u užem u računovodstvu, reviziji i poreskim sistemima na globalnom nivou. Navedene grane neće postojati bez nekog budućeg "blokčejna", a poslovi računovođa i revizora kakve danas poznajemo skroz će se promeniti. Zato je sada vreme da spremni dočekamo takve promene i utičemo na njih.

1919

ПРИВРЕДНА КОМОРА ВОЈВОДИНЕ

CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY OF VOJVODINA

ПРИВРЕДНА КОМОРА ВОЈВОДИНЕ
CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY OF VOJVODINA

FOTO: VLADIMIR VELICKOVIC

- Da li je posle viševjekovnog dvojnog knjigovodstva došao red na neko novo "trojno" knjigovodstvo? Da li nam postaje potrebna i ta "treća kolona" koja će ustvari biti blokčejn i po automatizaciji će kontrolisati pozicije i uticati na skoro nikakvu mogućnost za friziranje finansijskih izveštaja? – prokomentarisao je Miloš Praštalo, kripto računovođa.

Kako tokenizovati biznis?

Tokenizacija u uprošćenom smislu znači da određeni proizvod, pravo ili uslugu konvertujete u virtuelnu valutu. Kako uspešno tokenizovati biznis? Lista je dugačka, ali hajde da pomenemo najbitnije detalje. Definitivno će vam u tom procesu biti potrebno više stručnih ljudi, kao što su biznis konsultant, pravnik, knjigovođa, marketar, dizajner, programer...

- Prvenstveno treba dobro da poznajete svoj biznis. Ko vam je publika, šta su njihove želje i interesi i odakle vam dolazi novac? Dakle, potreban vam je jasan biznis model. Počinje se od te analize, a zatim i konkretnih promena na postojećem poslovnom modelu, ukoliko se primeti da ima faličnosti – objašnjava finansijski savetnik Vladimir Veličković.

Zatim se prelazi na inovaciju biznis modela uz blokčejn tehnologiju, razmatranje ideja koja vrsta tokenizacije će doneti najveći dugoročan benefit postojećoj i novoj publici, odnosno korisnicima.

- Kada se usvoji optimalan predlog tokenomije, što u idealnim situacijama radi eksterni tim već iskusan u ovim poslovima zajedno sa menadžmentom firme, proverava se formalno-pravni segment u zemlji sedištu kompanije i svim ostalim teritorijama gde bi se promovisao pro-

jekat. Tu je neophodno zatražiti savete i od poreskog savetnika, da sve bude sprovedeno u skladu sa zakonom, kao i da se odabere najbolji način poreskog tretmana – ističe naš sagovornik.

Veličković napominje da je sledeći korak pisanje jasnog i preciznog "roadmapa" koji sadrži sve bitne elemente i ključne tačke postignuća u daljem radu kompanije, brenda, proizvoda i tokena koji se lansira.

- Podsećam da se tokenizacija radi tako da uspešno postoji kao sastavni deo biznis modela kompanije u narednim decenijama, tako da ona treba da predvidi razna buduća scenarija razvoja tržišta, kupaca i proizvoda. U kompletnom procesu treba da učestvuju i ljudi zaduženi za marketing koji će kroz postojeće i nove kanale da ozvaniče, promovišu i uz najbolja očekivanja uspešno plasiraju novi token ili NFT - objašnjava finansijski savetnik i dodaje da projekat u ovom momentu sa "biz" dela polako prelazi na "tech" deo, odnosno segment koji se tiče konkretnog programiranja, izrade pametnih ugovora, Belog papira i slično.

Imajući u vidu da mnogi pojmovi i način funkcionisanja tokenomije i dalje nisu dovoljno poznati opštoj populaciji, treba računati na to da se maksimalno pojednostavi način komuniciranja benefita, da Roadmap bude transparentan, ali pre toga imati jasno unapređen biznis model, kao i model kupovine i prodaje tokena.

KAKO ODUŠEVITI "MALE INVESTITORE"

- Naravno, tu je i pitanje rešavanja KYC, verifikacije kupaca, koja se trenutno kod nas odvija fizičkim prisustvom. Tokenizacija predstavlja način crowdfundinga na blokčejnu, što znači da vaš biznis i proizvodi dobijaju veliki broj malih, takozvanih retail investitora. Ako možete da pretpostavite kako je to animirati obaveštenog investitora koji treba da uloži u vaš projekat, zamislite da imate hiljade "malih investitora" bez očekivanog poznavanja biznisa, industrije i blokčejna, koji treba da vam daju pare (bez obzira koliko mali bio iznos po tokenu) i da znaju šta kupuju, kako prodaju i zašto treba da dugo čuvaju vaš token.

E sad, zamislite da tek počinjete biznis koji treba da se finansira lansiranjem tokena. Ta poslovna ideja treba da je toliko dobra i jasna, da istovremeno gradite i zajednicu preko Discorda i/ili Twittera, komunicirate sve benefite i odmah zainteresujete buduće ulagače da ste vi prava stvar. Nije nemoguće, samo treba posložiti sve na pravi način – objašnjava Vladimir Veličković.

 STRAHINJA POPOVIĆ

FOTO: PK ABAY

NASLEĐENA INFRASTRUKTURA SA OGRANIČENIM MOGUĆNOSTIMA PROŠIRENJA VELIKI PROBLEM

POBOLJŠANJE MOBILNOSTI GRAĐANA NAJVEĆI IZAZOV MODERNIH ODRŽIVIH GRADOVA

DA BI SE SMATRAO ODRŽIVIM, GRAD MORA BITI PO MERI SVOJIH GRAĐANA, EKOLOŠKI PRIHVATLJIV, DRUŠTVENO VALJAN, EKONOMSKI PROSPERITETAN I DA POSEDUJE MOGUĆNOST DALJEG RAZVOJA I PRILAGOĐAVANJA. OSLANJAJUĆI SE NA NACIONALNA STRATEŠKA DOKUMENTA, LOKALNE SAMOUPRAVE U SRBIJI USVAJAJU SVOJE PLANOVE URBANISTIČKOG RAZVOJA KOJI U OSNOVI IMAJU UPRAVO ODRŽIVOST

Život u velikim gradovima, posebno onim sa više od milion stanovnika, može da bude veoma komplikovan ukoliko oni nemaju, pre svega, dobar urbanistički plan, ali i planove za dalji razvoj u smislu prilagođavanja savremenom načinu života. S obzirom na to da život u jednom gradu podrazumeva veći protok ljudi i zahteva bržu mobilnost, rad na stalnom unapređenju kvaliteta života je složen proces i zavisi od brojnih činilaca.

Da bi jedan grad funkcionisao po meri svojih stanovnika, bez obzira na veličinu, treba da bude održiv. Prema rečima predsednice Inicijative za održivu urbanu mobilnost Urban.log Stefane Miladinović, kada govorimo o održivim gradovima, naša prva asocijacija je održiva životna sredina jer ova sintagma velikim delom na njoj i počiva.

- Ipak, "održiv grad" podrazumeva društvene, političke, kulturne i urbani-

stičke prilike, pa time ovaj pojam možemo izjednačiti sa održivom zajednicom. Jednostavnim rečima, da bi se smatrao održivim, grad mora biti po meri svojih građana, ekološki prihvatljiv, društveno valjan, ekonomski prosperitetan i da poseduje mogućnost daljeg razvoja i prilagođavanja. Oslanjajući se na nacionalna strateška dokumenta, lokalne samouprave u Srbiji usvajaju svoje planove urbanističkog razvoja koji u osnovi

imaju upravo održivost. Činjenica je da i danas postoje vidne razlike urbanističkog razvoja u Srbiji, a na to su uticali, i utiču, brojni faktori – od stepena razvoja samih područja do kulturoloških i društvenih razlika. Postoje primeri gradova u Srbiji koji uspevaju da sprovedu svoja planska dokumenta, prateći potrebe građana i privrede, trudeći se da implementiraju savremena rešenja, bilo da su u pitanju usluge, servisi ili infrastrukturna rešenja. U ovim dokumentima posebno mesto ima razvoj održive urbane mobilnosti – objašnjava Miladinović u razgovoru za Biznis.rs.

Koliko će neki grad ispuniti uslove da bude održiv, zavisi i od ekonomske situacije, ali i od same društvene zajednice. Razvoj i održivost grada uređuje se institucionalno, pre svega, akcionim planom i strategijama.

Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture je nadležno za izradu i sprovođenje „Strategije održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine”, a ovu strategiju usvojila je Vlada Srbije u junu 2019. godine.

- U Akcionom planu za sprovođenje Strategije održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine, u periodu od 2021. do 2022. nalazi se 115 aktivnosti sa predviđenim izvorima i iznosima finansiranja, rokovima reali-

zacije i institucionalnim nadležnostima za sprovođenje aktivnosti. Izgradnja kapaciteta, uključivanje građana kroz participaciju i podizanje svesti o značaju urbanog razvoja predviđeni su ovim planom. Nacionalni urbani forum, održan u aprilu 2022. godine, doprineo je vidljivosti i promociji ove teme – kažu za naš časopis iz ministarstva.

Transformacija saobraćajnog sistema ključna za Beograd

Svako ko živi u Beogradu primetio je proteklih godina da rast broja stanovnika dovodi do sve većih gužvi u gradu, jer pitanje mobilnosti nije rešavano na vreme. Naime, najveći problem Beograda, grada sa više od 1,6 miliona stanovnika (prema popisu iz 2011. godine), je taj što nema metro koji bi znatno smanjio saobraćajne gužve, posebno u ključnim vremenskim periodima u toku dana, takozvanim saobraćajnim špicevima. Ima nagoveštaja da se nešto radi na rešavanju ovog velikog problema.

Iz Sekretarijata za saobraćaj Grada Beograda za Biznis.rs kažu da je krajem 2020. godine Grad usvojio Plan održive urbane mobilnosti, u skladu sa akcionim planom, i trenutno je aktuelna prva od ukupno tri faze sprovođenja mera.

- Prema akcionom planu definisanom

u Planu održive urbane mobilnosti za naredni period do 2031. godine, potrebno je uložiti oko 3,8 milijardi evra za sprovođenje planom predviđenih mera. Da bi se postigla održivost, potrebno je da gradovi transformišu saobraćajne sisteme u takve da oni budu ekološki, ekonomski i energetske održivi, a na način da zadovolje, kako sadašnje potrebe za mobilnošću, tako i buduće. Tokom sprovođenja mera potrebno je ostvariti participativnost svih aktera, kao i transparentnost, uz što veće učestvovanje građana u samom procesu dizajniranja mera – rekli su iz Sekretarijata i dodali da je potrebno uticati na rast broja automobila jačanjem alternativa, ali i osnažiti aspekte deljene mobilnosti.

Problem saobraćaja je ključan, a da bi stanovnici jednog grada mogli lagodnije da obavljaju svoje svakodnevne obaveze dobar transportni sistem je od izuzetne važnosti.

- Za većinu stanovništva, pored zdravog životnog okruženja i potrebe za atraktivnim društvenim sadržajem, u gradskim kretanjima najvažniji je pouzdan i efikasan gradski transportni sistem, koji daje mogućnosti individualnih izbora u pogledu kretanja. To zahteva i razvijen sistem javnog prevoza koji mora biti razumno brz, prilagođen i pristupačan potrebama svakog pojedinca, a ujedno čist, ekonomičan, bezbedan i dobro integrisan sa drugim gradskim sistemima. Možemo reći da splet ovih uslova u jednom gradu predstavlja održivu urbanu mobilnost. Poboljšati samu mobilnost građana, osigurati pristupačnost i stvoriti efikasan i dostupan transportni sistem, istovremeno smanjujući zagušenja, zagađenja, saobraćajna stradanja, najveći je izazov modernog urbanog razvoja – ističe Stefana Miladinović.

Teško se odričemo komfora koji nam pruža automobil

Srbija ne može da se pohvali mobilnošću stanovništva, koja je od dva do tri puta manja u odnosu na razvijene evropske države. Jedan od razloga su i kulturološke razlike, ali i nasleđena infrastruktura sa ograničenim mogućnostima proširenja, što otežava izgradnju nove koja bi pružila mogućnost za razvoj alternativnih vidova prevoza.

NEMAČKI GRAD ERLANGEN BICIKLISTIČKA PRESTONICA BAVARSKE

- Već prvom posetom Amsterdamu shvatite da je servis “rent-a-bike” najunosnija od svih sličnih delatnosti. Kretanje Kopenhagenom, Stokholmom, centralnim delovima Pariza i drugim evropskim metropolama, uz razvijen sistem javnog prevoza, olakšano je uvođenjem savremenih vozila za mikromobilnost i servisa za njihovo korišćenje. Ono što je bio preduslov da ovi gradovi postanu primeri koji se ističu, pored reljefa, jeste višedecenijska saobraćajna kultura koja se kontinuirano razvija – kaže Stefana Miladinović.

Naša sagovornica ističe da za održiv grad nije bitna veličina, već ambijent u kome se on razvija, te kao primer navodi Erlangen, grad smešten u ravničarskom delu Bavorske nedaleko od Nirnberga, sa nešto više od 100.000 stanovnika, koji je danas poznat kao biciklistička prestonica Bavorske.

- Erlangen je do ovog statusa došao višedecenijskim urbanističkim planiranjem. Razvojem gradske infrastrukture izgrađena je tesno povezana mreža biciklističkih ruta i kultura vožnje ovog prevoznog sredstva. Danas, i pored dobro razvijenog gradskog i međugradskog javnog prevoza, čak trećina stanovnika Erlangena svakodnevno koristi bicikl kao prevozno sredstvo, čime je nedvosmisleno lider u ovom delu Nemačke. Održivost ovog stila života u Erlangenu ogleda se i u činjenici da se ekološka svest razvija od malih nogu. Najmlađi sugrađani kroz obrazovni sistem uče o značaju zaštite životne sredine. Osnovci u ovom gradu prolaze obuke za vožnju bicikala, pa tek nakon položenog ispita deca ga samostalno mogu voziti. U okviru obrazovnih programa aktivno se radi se i na promociji urbane mobilnosti i savremenih prevoznih sredstava – kaže naša sagovornica.

Stefana Miladinović

MALI BROJ GRAĐANA SRBIJE KORISTI NEKO OD VOZILA ZA MIKROMOBILNOST

U onlajn istraživanju, koje je Urban.log sproveo u novembru 2021. godine, čak 97 odsto ispitanika potvrdilo je da je probalo/koristilo vozila za mikromobilnost. Veliki procenat ispitanika (71 procenat) izjasnio se da poseduje neko od ovih vozila, i najviše njih navelo je bicikl – 72 odsto – zatim slede e-trotinet (10 procenata) i e-bike (6,5 odsto).

Istraživanje je pokazalo da svega 25 odsto ispitanika svakodnevno koristi neko vozilo, navodeći najčešće bicikl, pri čemu ih samo pet odsto koristi neko od vozila u svrhu javnog prevoza. Uprkos tome što većina građana poseduje neko od vozila za mikromobilnost, učestalost korišćenja ovih vozila u Srbiji je ispod evropskog proseka, a korišćenje u svrhu javnog prevoza izuzetno nisko.

vljen tehnološkim razvojem koji teži da bude održiv i progresivan – objašnjava predsednica Inicijative Urban.log.

Rat u Ukrajini i ekonomska kriza koja se sve više oseća, posebno u cenama energenata, dovode do toga da se menja percepcija transporta, te se sve više ljudi odlučuje za prevozna sredstva koja troše manje energenata.

- Vidno je porasla prodaja vozila za mikromobilnost u svetu, ali i u Srbiji. Posledice rata u Ukrajini koje smo počeli da osećamo, od cene energenata, koja direktno utiče na cene svih proizvoda, do osećanja ekonomske neizvesnosti, navode na promišljanje u pogledu ušte-da. Beleži se rast kupovine bicikala ove godine i verovatno je jedan od razloga upravo to promišljanje. Za Beograd, koji je brdovit i zahtevan za vožnju bicikla u svrhu javnog prevoza, uvek je e-bike dobar izbor. Za ravničarske delove naselja i kratke relacije, izbor može biti bilo koje od alternativnih vozila. Uštede koje možete ostvariti u porodičnom budžetu su osetne, uz koje idu psihofizički benefiti vožnje, naročito bicikla – objašnjava Miladinović.

 MILJAN PAUNOVIĆ

- Biciklistički saobraćaj i kultura vožnje bicikala u urbanim područjima razvijena je u AP Vojvodini, dok se u ostalom delu države uglavnom svodi na rekreaciju. Uz nepostojanje ili nedovoljnu regulaciju pešačkih i biciklističkih staza, uloga pešačkih kretanja varira u zavisnosti od veličine urbanog naselja i postojanja javnog gradskog prevoza, bez ponuđenih alternativa. Za nas je i dalje automobil najvažnije prevozno sredstvo i prvi izbor u gradskim kretanjima. Jednim delom, razlog jeste nedovoljno razvijena infrastruktura, ali je isto tako i činjenica da se teško odričemo komfora koji nam pruža automobil – ističe naša sagovornica.

Kada govorimo o "održivim gradovima" često se mešaju sa terminom

«pametni gradovi», a razlike postoje. Miladinović kaže da je pametni grad po opštoj definiciji urbano naselje u kome su ljudski i društveni kapital, komunikacione tehnologije i IT sistemi povezani radi najboljeg javnog interesa, održivog razvoja, privatnih koristi i sigurnosti stanovnika.

- S druge strane, održiv grad predstavlja integralni, ekonomski, tehnološki, socijalni i kulturni razvoj grada i njegovog transportnog sistema, usklađen sa ekološko prihvatljivim normama i standardima, koji omogućava sadašnjim i budućim generacijama zadovoljavanje njihovih potreba i poboljšanje kvaliteta života. Bilo da je reč o sinonimima ili sličnim pojmovima, nesporno da je razvoj modernih gradova u 21. veku uslo-

Grge Andrijanovića 27 Beograd

+381 11 2711 096 +381 11 2712 663

office@tipokotlogradnja.com

www.tipokotlogradnja.com

PROIZVODNJA INDUSTRIJSKIH KOTLOVA

**VETERINARSKI
SPECIJALISTIČKI
INSTITUT JAGODINA**

Boška Jovića 6 35000 Jagodina

063/605859

vsij.rasic@gmail.com www.vsjjagodina.com

FIFA WORLD CUP QATAR 2022

NAJSKUPLJE SVETSKO PRVENSTVO U ISTORIJI U SENCI RATA I EKONOMSKE KRIZE

SVE ZEMLJE UČESNICE OVOGODIŠNJEG SVETSKOG PRVENSTVA U FUDBALU, KOJE ĆE BITI ODRŽANO OD 20. NOVEMBRA DO 18. DECEMBRA, PODELIĆE MEĐU SOBOM NAGRADNI FOND OD 700 MILIONA DOLARA, DOK OSVAJAČ TITULE PRVAKA MOŽE DA ODNESE KUĆI ČEK NA 50 MILIONA. KO ĆE BITI POBEDNIK? SAČEKAJMO SREDINU DECEMBRA DA TO OTKRIJEMO POSLE SERIJE ATRAKTIVNIH UTAKMICA, ALI Kladionice listom staju na stranu Brazila

Prema zvaničnim podacima svetske fudbalske organizacije FIFA, ukupan nagradni fond za reprezentacije koje učestvuju na predstojećem Svetskom prvenstvu u Kataru iznosiće 700 miliona dolara, što je čak 80 odsto više nego u Brazilu 2014. godine. Svaka od 32 reprezentacije učesnice, odnosno njihovi nacionalni savezi, dobiće po dva miliona dolara na ime samog plasmana, kao “sredstva za organizovanje priprema” za učešće na prvenstvu. Pored toga, za grupnu fazu turnira dobiće još po 10 miliona dolara. To je u zbiru 12 miliona dolara svakom timu, odnosno 384 miliona dolara ukupno.

Kasnije faze takmičenja donose i veće nagrade, ali – podrazumeva se – raspodeljene manjem broju takmičara. Što dalje ekipa bude stigla, veći će biti i njen novčani dobitak.

Prema tome, pobednik Svetskog pr-

venstva u Kataru može da osvoji i do 50 miliona dolara, drugoplasirani tim će pored kući 40 miliona, a trećeplasirani 30. Četvrto mesto donosi 25 miliona dolara, a ispadanje u četvrtfinalu po 18 miliona dolara, dok ispadanje u osmini finala garantuje 12 miliona američkih dolara.

Nagrade uvećane zato što su prihodi ogromni

Kako piše Sportico, FIFA je na prethodnom Svetskom prvenstvu u fudbalu 2018. godine ostvarila prihode od 5,4 milijarde dolara, dok su troškovi tokom mesec dana turnira dosegili oko 1,8 milijardi dolara. Još ranije je projektovano da će prvenstvo u Kataru generisati oko tri milijarde dolara – u liniji sa rezultatima iz Rusije četiri godine pre – ukoliko epidemiološka situacija, odnosno odgovarajuće mere, ostanu kao što su sada ili se

situacija konačno u potpunosti poboljša.

Interesantno je, međutim, uporediti finansijske rezultate FIFA i evropske “kuće fudbala” UEFA. Naime, u četvorogodišnjim finansijskim ciklusima UEFA ostvaruje mnogo veće zarade i dobiti od svojih takmičenja, dok FIFA najveći udeo novčane koristi realizuje baš zahvaljujući svetskim prvenstvima.

Ipak, FIFA će dobit iz Katara najverovatnije morati odmah da “usitni” i jedan deo potroši na ime nadoknade nacionalnim fudbalskim savezima kao svojevrstu odštetu što se Svetsko prvenstvo organizuje u novembru, kada je jek fudbalske sezone na severnoj Zemljinoj hemisferi, umesto tokom letnje ligaške pauze.

Bez premca najskuplje prvenstvo

Sudeći po podacima koje prenose vodeći arapski sajtovi, ali i britanski Oxford Business Group, organizovanje Svetskog prvenstva u Kataru ubedljivo je najskuplje od početka igranja najprestižnijeg fudbalskog takmičenja za nacionalne timove 1930. godine. Razlog za to leži u činjenici da je arapska država morala maltene sve od nule da izgradi kako bi spremno dočekala fudbalske timove i njihove prateće ekipe, armije navijača i novinara.

Za pet godina izgrađena je celokupna logistička, turistička, dodatna putna,

“UBRZANA” LOPTA

Nemački proizvođač sportske opreme Adidas kreira zvanične lopte za svetska prvenstva u fudbalu još od šampionata koji je 1970. godine održan u Meksiku. Al Rihla je četrnaesta uzastopna lopta koju je Adidas predstavio i leti brže od bilo koje u istoriji turnira. Kao i njene prethodnice, i ova “osnovna alatka fudbalera” prošla je rigorozno testiranje, kako u laboratorijama tako i na terenu, od strane samih igrača. U kompaniji Adidas je istaknuto da Al Rihla pruža najviši nivo tačnosti i pouzdanosti na terenu, delom zbog svog oblika i površinske teksture.

Al Rihla na arapskom jeziku znači “putovanje”.

UZBUDLJIVO TRŽIŠTE SAMOLEPLJIVIH SLIČICA

Italijanska kompanija Panini počela je da proizvodi veoma popularne albume sa samolepljivim sličicama fudbalera još 1974. godine i od tada je na tržište izbacila niz kolekcija, koje su sakupljala deca, ali podjednako i njihovi roditelji.

Ogromnu popularnost na našim prostorima ovi albumi su stekli zahvaljujući jugoslovenskim izdanjima iz prve polovine osamdesetih, a pogotovu od Svetskog prvenstva u Meksiku 1986. godine. Prava za štampanje u SFRJ imalo je izdavačko preduzeće Dečje novine iz Gornjeg Milanovca. Od tada, za svako veliko takmičenje tiraži ovih albuma bili su izuzetni za današnje prilike – pojedini su prevazilazili i 100.000 primeraka – dok popunjeni primerci mogu dan-danas da se pronađu na online portalima za kupoprodaju, u rasponu cena od 60 pa do 150 evra, u zavisnosti od njihove očuvanosti.

Dan-danas kod beogradske Terazijske česme postoji razmena sličica subotom, popularna “menjaža”, gde pored dece i njihovih roditelja dolazi i nekolicina preprodavaca, a postoji i sajt Menjaza.com na kome mogu da se dogovaraju “trgovine” sličicama koje nedostaju za popunjavanje albuma. Ove godine je izdavač domaćeg izdanja za Svetsko prvenstvo u Kataru Polydor, koji je ponudio opciju naručivanja do 30 konkretno numerisanih sličica, uz posebnu doplatu.

te stadionsko-sportska infrastruktura. Procenjuje se da je dosadašnja “cena” prvenstva u Kataru već dosegla oko 220 milijardi američkih dolara, a do njegovog početka treba da prođe još nepunih mesec dana. Poređenja radi, to je 60 puta više nego što je Južna Afrika uložila u Svetsko prvenstvo 2010. godine.

Kako se navodi, na stadione je potrošeno 48 milijardi dolara, a na putnu infrastrukturu oko 50 milijardi.

S druge strane, ekonomska dobit od održavanja FIFA svetskog prvenstva svakako nije zanemarljiva, ali ne može da se poredi sa ovolikim troškovima. Do sada najskuplje prvenstvo održano je u Rusiji (14,2 milijarde dolara), ali ono koje je, recimo, organizovano u Brazilu 2014. godine, sa troškovima koji su dosegli 11,6

milijardi dolara, imalo je višestruke negativne efekte – koji su na kraju rezultirali protestima stanovništva. Malo je reći da zarada nije mogla da nadomesti načinjenu štetu.

Kako će ovolika izdvajanja bogate arapske zemlje da se ispolje dugoročno? Novonapravljeni stadioni će u većini slučajeva zvrjati prazni nakon Svetskog prvenstva, no putna i turistička infrastruktura morala bi da vrati makar deo uložених sredstava na dugi rok. Osim toga, Katar je mogao sebi da dozvoli tolika ulaganja, za razliku od Brazilaca osam godina ranije.

Kako domaći navijači mogu do Dohe?

Pored nezanemarljive udaljenosti od 3.540 kilometara vazdušnom linijom

između Beograda i Dohe, na odluku o odlasku domaćih navijača sigurno će uticati cena smeštaja. Drugo, i vreme rezervacije igra veliku ulogu u njenoj krajnjoj ceni, pa treba očekivati da će vrednost karata samo rasti kako se bude približavao termin odigravanja Svetskog prvenstva u fudbalu. Do Katara se iz Srbije može ići direktnim letovima kompanije Qatar Airways ili presedanjem preko nekoliko različitih varijanti. Malo manje od mesec dana pre početka prvenstva povratne avionske karte mogle su da se kupe po ceni od 100.000 dinara pa naviše, što je gotovo dvostruko više nego godinu dana ranije.

Noćenje u Dohi može van sezone da se pronađe već za 20 dolara po osobi u “avanturističkim” hostelima, dok cena polupansiona u hotelima od tri zvezdice u glavnom gradu Katara može da se nađe uglavnom od 40 dolara pa naviše. Za luksuzan smeštaj samo nebo je granica.

Zvanične cene karata, koje su mahom rasprodate za kasnije faze takmičenja i utakmice nacionalne selekcije, kreću se od 105 do 210 dolara za tri utakmice po grupama, pa sve do 1.100 američkih dolara za finale.

Kada je reč o prognozama, kladionice u ovom trenutku najviše šanse daju višestrukom svetskom prvaku Brazilu, pa onda redom Francuskoj, Engleskoj, Španiji, Nemačkoj i Argentini, između kojih su relativno male nijanse. Ostalim reprezentacijama ne daju se veće šanse da stignu do samog kraja takmičenja.

 MARKO MILADINOVIĆ

FOTO: FLICKR-RONNIE MACDONALD

FOTO: FREPIK

METVERSE PROJEKAT OD 1,2 MILIJARDE DOLARA IMA SAMO 38 AKTIVNIH KORISNIKA DNEVNO

Projekat kompanije Metaverse Decentraland, digitalno okruženje koje omogućava korisnicima da kupuju i prodaju virtualne nekretnine, nije baš prepuno ljudi. U stvari, prema agregatoru podataka DappRadar, Decentraland koji je baziran na ethereumovom blokčejnu, imao je samo 38 aktivnih korisnika u periodu od 24 sata – zbunjujuće mali broj, posebno ako se ima u vidu da kompanija ima tržišnu kapitalizaciju od ogromnih 1,2 milijarde dolara.

Decentraland je, međutim, odbio ove navode, rekavši da su “aktivni korisnici” definisani kao jedinstvene adrese blokčejn novčanika koje su u interakciji sa njegovim sistemom. Kako CoinDesk objašnjava, to znači da se korisnici koji se jednostavno prijavljuju na časkanje ili komuniciraju sa drugima ne računaju u zbir.

- DappRadar ne prati naše korisnike, već samo ljude koji komuniciraju sa našim ugovorima – rekao je kreativni direktor Decentralenda Sem Hamilton za CoinDesk, dodajući da platforma u proseku

ima oko 8.000 korisnika dnevno.

Naravno, i brojka od 8.000 korisnika u jednom danu je sumorna za nešto što bi trebalo da predstavlja budućnost onlajn zajednice. A ako je blokčejn osnovni ekonomski mehanizam projekta, “krajnje je sramotno ako se dnevno dešava samo nekoliko desetina transakcija”, piše portal Futurism. Ukratko, to je savršen primer ogromne nejednakosti između tržišne vrednosti i stvarnih korisnika koja već godinama muči Web3 svet, a takođe može ukazivati na ozbiljno usporavanje apetita za virtualne nekretnine i druga sredstva vezana za blokčejn, uključujući kriptovalute i NFT.

Twitter nalog Decentraland-a je takođe pokušao da obavi određenu kontrolu štete, napisavši da je platforma prikazala “1.074 korisnika u interakciji sa pametnim ugovorima” tokom celog septembra.

- Svako ko vam kaže da danas postoji metaverzum projekat koji uspešno posluje ne govori istinu – prokomentarisao je Saša Flajšman, portfolio menadžer u kompaniji za investiranje digitalnih sredstava Arca.

U KINI SNIŽENE CENE TESLINIH AUTOMOBILA ZA DEVET ODDSTO

Kompanija Tesla je u Kini snizila početne cene za vozila Model 3 i Model Y za devet odsto, preokrećući tako trend rasta u industriji, pošto je došlo do smanjenja potražnje na najvećem svetskom tržištu automobila. Sniženje cena, koje je objavljeno na kineskom sajtu automobilske giganta, prvi je takav potez u ovoj zemlji u 2022. godini, a kompanija se za njega odlučila nakon što je počela da nudi ograničene podsticaje za kupce koji su prošlog meseca odlučili da uzmu Teslino osiguranje.

Pored toga, direktor kompanije Ilon Mask rekao da se u Kini očekuje “svojevrсна recesija”, a iz kompanije saopšteno da isporuke neće dostići ciljane nivoe, piše Reuters. Mask je analitičarima rekao da je u ovom kvartalu potražnja jaka i da očekuje da će kompanija Tesla biti “otporna na recesiju”.

Međunarodna trgovačka banka Kine (CMBI) saopštila je da snižavanje cena Teslinih proizvoda ukazuje na konkurentne rizike za proizvođače, uzimajući u obzir da se u 2023. godini očekuje usporavanje prodaje u čitavoj industriji.

Podaci objavljeni početkom nedelje pokazuju da je rast prodaje u maloprodajnim radnjama u Kini 2,5 odsto, ispod očekivanih 3,3 odsto i niže od polovine zabeleženog rasta u avgustu (5,4 odsto). Početna cena za Model 3 snižena je na 265.900 juana (36.727 dolara) sa 279.900 juana, dok je za sportsko terensko vozilo Model I smanjena na 288.900 juana sa 316.900 juana, pokazuju cene proi-

FOTO: UNSPLASH

zvođa navedene na kineskom sajtu.

Kompanija Tesla je u septembru isporučila 83.135 električnih vozila koja su proizvedena u Kini, što je povećanje od osam odsto u odnosu na avgust. Time je postavila rekord kada je u pitanju proizvodnja u fabrici u Šangaju.

Analitičari CMBI su upozorili da će u 2023. godini u sektoru električnih vozila biti povećana konkurencija, navodeći da očekuju da će prodaja EV i hibrida pasti ispod 50 odsto.

VT REAL ESTATE

Zelengorska 1g
11070 Beograd, Novi Beograd

064 1277 660 011 2603 227 011 2603 226
zmmilic@gmail.com

IZGRADNJA POSLOVNIH OBJEKATA

Naša Škola

13. Oktobar 13a
11260 Beograd, Umka
063 455 689
office@nasaskola.co.rs
www.nasaskola.co.rs

DRVO
DRVOALUMINIJUM
ALUMINIJUM

UNUTRAŠNJA
I ULAZNA VRATA
FASADNA STOLARIJA

USLUGE RADA GRAĐEVINSKIH MAŠINA

PROIZVODNJA, PREVOZ I UGRADNJA
ASFALTA, BETONA I
BETONSKIH PROIZVODA

PROIZVODNJA I PRERADA
KAMENIH AGREGATA

